

brugel ●●

DE BRUSSELSE REGULATOR VOOR ENERGIE

THEMATISCH VERSLAG 01

JAARVERSLAG 2018

Evolutie van de elektriciteits- en
aardgasmarkt in het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest

THEMATISCH VERSLAG 01

JAARVERSLAG 2018

Evolutie van de elektriciteits- en
aardgasmarkt in het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest

Bekijk het jaarverslag online
<http://annual-report-2018.brugel.brussels>

Inhoudstafel

1 Inleiding	4
2 Werking van de elektriciteits- en gasmarkt	5
2.1 Monitoring van de markt van de levering van elektriciteit en gas	5
2.1.1 Elektriciteitslevering: volume en aantal toegangspunten	5
2.1.2 Gaslevering: volume en aantal toegangspunten	6
2.1.3 Marktaandeel	7
2.1.4 Evolutie van de 'switches'	14
2.1.5 Prijzenobservatorium	18
2.2 Controle van de leveringsvergunningen voor elektriciteit en gas	19
2.2.1 Controle van de leveringsvergunningen voor elektriciteit en gas	19
2.3 Toepassing van de procedure voor de noodleverancier	21
2.4 Invoer van een nieuw systeem voor gegevensuitwisseling tussen de DNB en de leveranciers: MIG6	22
2.5 Markt van de nieuwe flexibiliteitsdiensten	24
2.5.1 Nieuwe bepalingen van de elektriciteitsordonnantie	24
2.5.2 Implementatie van de producten van Elia	24
2.5.3 Toepassing van de regels voor energie-overdracht	25
2.5.4 Bevoorradingsinfrastructuren voor elektrische voertuigen en CNG	26
3 Evolutie van de elektriciteits- en gasnetten	27
3.1 De structuur van de elektriciteitsnetten	27
3.2 De structuur van het gasnet	28
3.3 De evolutie van het verbruik voor de elektriciteits- en gasnetten	30
3.4 De planning van de elektriciteits- en gasnetten	32
3.5 De kwaliteit van de bevoorrading op de elektriciteits- en gasnetten	32
3.6 Ontwikkeling van de intelligente meetsystemen	34
3.6.1 Door de ordonnantie beoogde niches	34
3.6.2 Studie van BRUGEL	35
3.6.3 Projecten voor de uitrol van slimme meters die worden voorgesteld in het investeringsplan van Sibelga	35
3.7 Omzetting en implementatie van de Europese netcodes	36
3.7.1 Onderzoeken van de voorstellen van ELIA en SYNERGRID	36
3.7.2 Onderzoek van het voorstel van ELIA voor de vermogensgrenzen van de installaties (drempel A, B, C en D)	36
3.7.3 Bepalen van de installaties die in de zin van de Europese codes als bestaand beschouwd moeten worden	37

3.8	Aanpassing van de technische reglementen van de distributienetten voor elektriciteit en gas	38
3.9	Ontwikkeling van het openbare verlichtingsnet	38
4	De distributietarieven	39
4.1	Reguleringskader	39
4.2	Belangrijkste activiteiten in 2018	39
4.2.1	De tariefaanpassingen	39
4.2.2	Controle van de regulatoire saldi 2017	39
4.2.3	Specifieke tariefvoorstellen	40
4.2.4	Transversale analyses	40
5	Conclusies	43

TABELLEN

1	Evolutie van de marktaandelen - alle klanten samen	7
2	Evolutie van de marktaandelen - professionele klanten - elektriciteit	8
3	Evolutie van de marktaandelen - professionele klanten - gas	8
4	Evolutie van de marktaandelen - huishoudelijke klanten - elektriciteit	8
5	Evolutie van de marktaandelen - huishoudelijke klanten - gas	8
6	Gevolgde scenario's in het kader van de analyse van de activiteit van verandering van leverancier	14
7	Lijst van de houders van de leveringsvergunningen	20

FIGUREN

1	Evolutie van het elektriciteitsverbruik	5
2	Evolutie van de leveringspunten - elektriciteit	6
3	Evolutie van het aardgasverbruik	6
4	Evolutie van de leveringspunten - gas	7
5	Evolutie van het marktaandeel van de historische leverancier – elektriciteit	9
6	Evolutie van het marktaandeel van de historische leverancier – gas	10
7	Evolutie HHI en C3- Alle klanten	11
8	Evolutie HHI per type klant	12
9	Evolutie C3 per type klant	13
10	Evolutie van de 'switches' – Huishoudelijke afnemers - Elektriciteit	16
11	Evolutie van de 'switches' – Huishoudelijke afnemers - Gas	16
12	Evolutie van de 'supplier switches' - Huishoudelijke afnemers - Elektriciteit	16
13	Evolutie van de 'supplier switches' - Huishoudelijke afnemers - Gas	16
14	Evolutie van de 'switches' - Professionele afnemers - Elektriciteit	17
15	Evolutie van de 'switches' - Professionele afnemers - Gas	17
16	Evolutie van de prijs elektriciteit all-in - Professionele afnemers AMR en MMR	18
17	Evolutie van de prijs gas all-in - Professionele afnemers AMR en MMR	19
18	Naar een multi-energiedienstenmarkt	22
19	Bevoorradingsprincipe voor de verbruikers in het BHG	27
20	Weergave van de GOS	28
21	Schema van de gasbevoorrading van het BHG	29
22	Evolutie van de gedistribueerde elektriciteit	30
23	Evolutie van het aantal elektriciteitsgebruikers (actieve leveringspunten)	30
24	Evolutie van het aantal gasgebruikers (actieve leveringspunten)	31
25	Evolutie van het gas geïnjecteerd op het distributienet	31
26	Evolutie van de niet-beschikbaarheid en de onderbrekingsfrequentie voor de gebruikers van het elektriciteitsdistributienet (Totaal - Onderbrekingen net van ELIA inbegrepen)	33
27	Evolutie van de niet-beschikbaarheid en de onderbrekingsfrequentie voor de gebruikers van het elektriciteitsdistributienet (uitgezonderd onderbrekingen net van ELIA)	33
28	Evolutie van de gemiddelde niet-beschikbaarheid voor gebruikers van het gasdistributienet	34

1 Inleiding

In dit verslag geeft BRUGEL een overzicht van de evolutie van de energiemarkt en de voornaamste acties die in 2018 zijn gerealiseerd in het kader van zijn opdracht van toezicht en controle op de gewestelijke elektriciteits- en gasmarkt. Het gaat in het bijzonder om de opvolging van de evolutie van de algemene marktactiviteiten (verdeling van marktaandeelen, veranderingen van leverancier, enz.) en de ontwikkeling van de elektriciteits- en gasnetten op reglementair vlak, de kwaliteit van de levering, de investeringsprojecten die daarmee verband houden en de invoering van tariefbevoegdheden.

De beschrijving van deze verschillende aspecten van de elektriciteits- en gasmarkt is in dit verslag opgesplitst in drie hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk is gewijd aan de evolutie van de werking van de elektriciteits- en gasmarkt. Deze evolutie werd gemeten aan de hand van een geheel van indicatoren dat BRUGEL gebruikt om toezicht te houden op de toegang tot de netten (leveranciers met een leveringsvergunning, toegangspunten, enz.) en de dynamiek van de markt (meer bepaald de verandering van leverancier en de evolutie van de marktaandeelen). In dit hoofdstuk werpt BRUGEL ook licht op de door de diverse partijen ondernomen belangrijkste projecten om de werking van de energiemarkt te verbeteren (platform voor gegevensuitwisseling op

de markt, denkoefeningen rond de procedure voor de noodleverancier) en voor de invoer van de nieuwe markt voor flexibiliteitsdiensten (producten van ELIA en de regels voor energieoverdracht).

Het tweede hoofdstuk beschrijft de follow-up en de controle van de ontwikkeling van de elektriciteits- en gasnetten op het niveau van de planning en de kwaliteit van de energiedistributie. In dit hoofdstuk worden bovendien de (huidige en toekomstige) ontwikkelingen van de elektriciteits- en gasnetten op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorgesteld. In ditzelfde hoofdstuk komt de opvolging van de evolutie van het openbareverlichtingsnet.

Tot slot beschrijft hoofdstuk drie de opvolging van de tariefmethodologieën, de controle van de saldi, de tariefvoorstellen en de transversale analyses die verbonden zijn met deze thematiek.

Aan het einde van dit verslag worden conclusies gepresenteerd in verband met de drie hoofdstukken, waarbij de voornaamste aandachtspunten inzake de werking van de markt en de ontwikkeling van de elektriciteits- en gasnetten op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in herinnering worden gebracht.

2 Werking van de elektriciteits- en gasmarkt

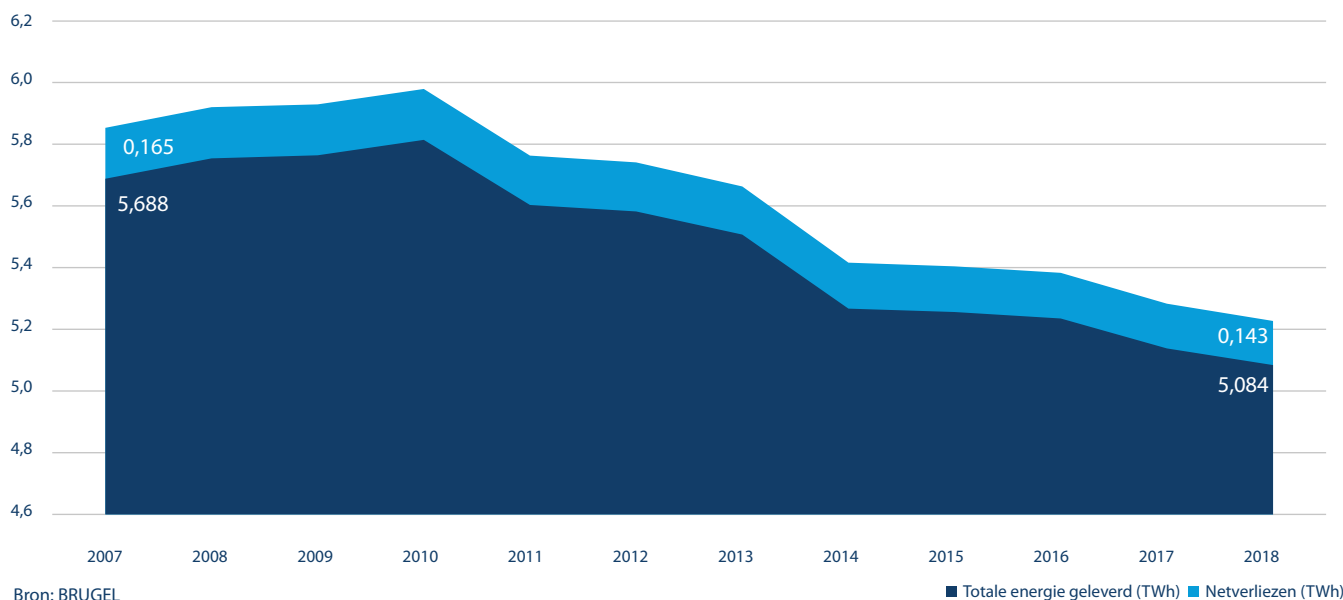
2.1 Monitoring van de markt van de levering van elektriciteit en gas

Om de belangrijkste marktindicatoren op te volgen, maakt BRUGEL gebruik van een interactieve tool voor het beheer van databases die automatisch marktverslagen opstelt. Dankzij deze tool publiceert BRUGEL maandelijks en driemaandelijks marktgegevens onder meer via de gewestelijke Brusselse portaalsite (Open Data¹). Het gaat daarbij voornamelijk om marktgerichte gegevens (marktaandeel, switchpercentages, enz.) en om sociaal gerichte gegevens (afsluitingen, enz.). De gegevens van deze indicatoren zijn beschikbaar in diverse formaten, waaronder weergave en export van de brongegevens via de tool Power BI².

2.1.1 Elektriciteitslevering: volume en aantal toegangspunten

In 2018 bedroeg het totale elektriciteitsvolume dat door alle leveranciers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd geleverd (zie figuur 1) 5,084 TWh (excl. verliezen in het elektriciteitsnet, die uitkwamen op 0,143 TWh). Er is dus een voortzetting van de neerwaartse trend die de afgelopen 12 jaar wordt waargenomen, met een daling van ongeveer 12% sinds 2007. Deze trend kan worden verklaard door de technologische evolutie van de verbruikstoestellen van de afnemers, die steeds minder energie verbruiken, en door de gunstige weersomstandigheden van de afgelopen jaren.

Figuur 1: Evolutie van het elektriciteitsverbruik

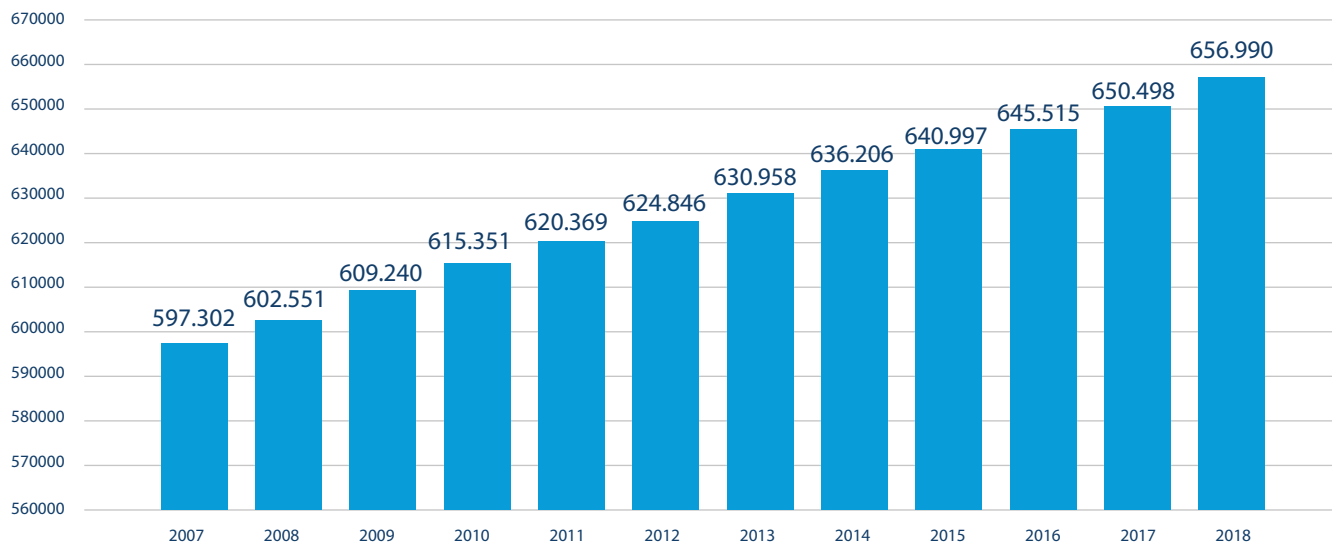

Voor wat het aantal actieve leveringspunten voor elektriciteit in het Brussels Gewest betreft (zie figuur 2), stellen we een continue stijging vast over de voorbije 12 jaar. Deze stijging valt te verklaren uit de typische evolutie in stedelijke omgevingen. Op 31 december 2018 bedroeg de stijging van het aantal leveringspunten 10% in vergelijking met de op 31 december 2007 geobserveerde situatie.

¹ <http://opendatastore.brussels.nl/organization/brugel>

² Power BI is een pakket van Microsoft met tools voor gegevensanalyse en informatie-uitwisseling

Figuur 2: Evolutie van de leveringspunten - elektriciteit

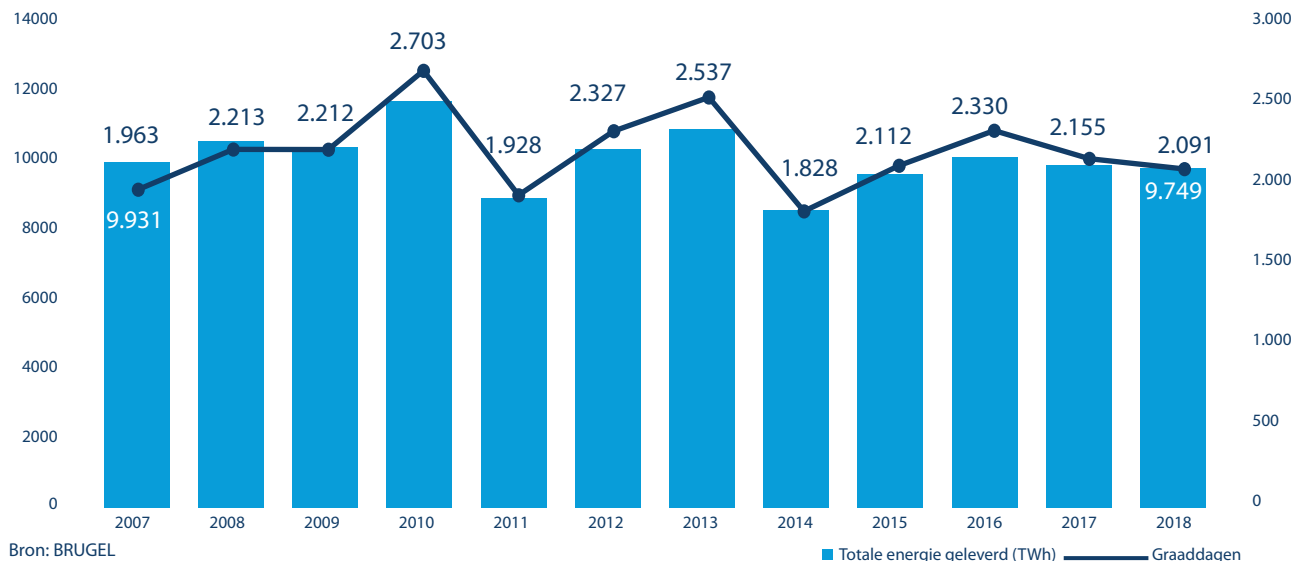
Bron: BRUGEL

2.1.2 Gaslevering: volume en aantal toegangspunten

In 2018 leverden alle leveranciers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest samen 9,749 TWh gas (zie figuur 3). De evolutie van de hoeveelheden geleverd aardgas in het Brussels Gewest hangt rechtstreeks samen met de evolutie van de graaddagen, die de weersomstandigheden weergeven. Gas wordt immers voornamelijk gebruikt om woningen te verwarmen en dus hangt het huishoudelijk verbruik van gas in het Brussels Gewest intrinsiek samen met de weersomstandigheden.

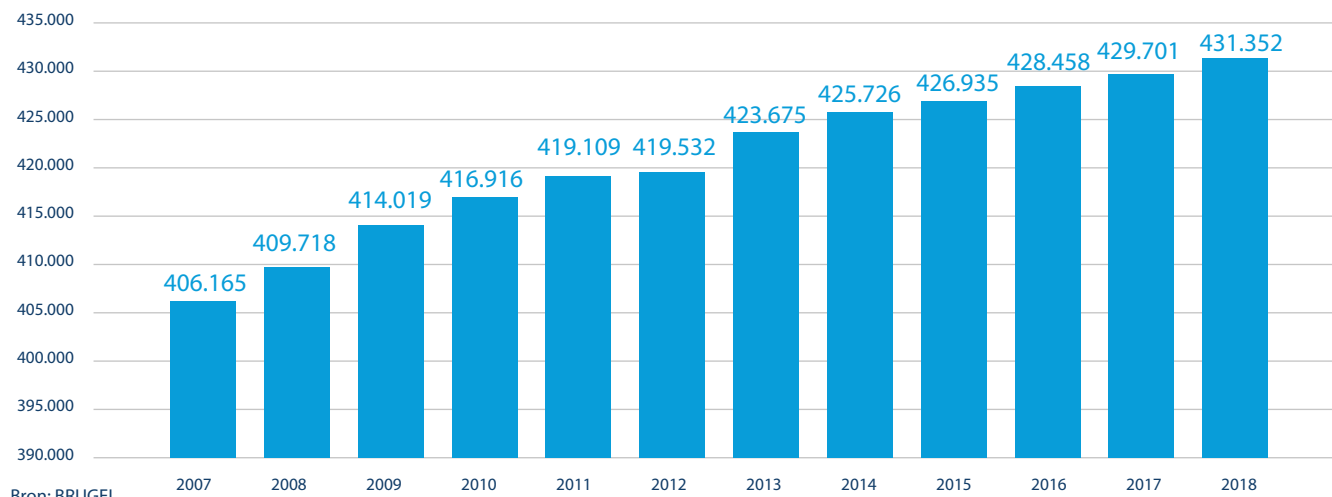
Zoals ook voor elektriciteit werd vastgesteld, volgt het totale aantal actieve gasleveringspunten in het Brussels Gewest (zie figuur 4) een opwaartse trend die kenmerkend is voor stedelijke omgevingen. Op 31 december 2018 bedroeg de stijging van het aantal leveringspunten 6,2% in vergelijking met de op 31 december 2007 geobserveerde situatie.

Figuur 3: Evolutie van het aardgasverbruik

Bron: BRUGEL

Figuur 4: Evolutie van de leveringspunten - gas

Bron: BRUGEL

2.1.3 Marktaandeel

Als informatieverstrekker inzake de markttoestand en als controleur van de goede werking daarvan publiceert BRUGEL allerlei informatie over de markt, onder meer over de marktaandelen. Deze verslagen zijn gebaseerd op de maandelijks door de netbeheerders Sibelga en ELIA overgebrachte gegevens³, evenals op die van de standaardleverancier.

Voor wat deze derde speler betreft, bepaalt artikel 20 van de elektriciteitsordonnantie dat een standaardleverancier moet worden aangewezen die klanten bevoorraadt die op de datum waarop ze in aanmerking komen en ten laatste op 1 januari 2007 geen leverancier hebben gekozen.

Sinds 2 januari 2007 voor de huishoudelijke klanten en sinds 4 juli 2004 voor de professionele klanten is de leverancier Electrabel Customer Solutions (sinds 1 januari 2016 Engie Electrabel genaamd) aangewezen als standaardleverancier⁴ teneinde de continue bevoorrading te verzekeren voor klanten die nog altijd geen contract met een leverancier van hun keuze hebben getekend.

2.1.3.1 Marktaandelen – Toptrio – Evolutie 2018 in vergelijking met 2017

Net als in het jaar 2017 vormen Engie, EDF Luminus en Lampiris het toptrio voor de levering van gas en elektriciteit. Onderstaande tabel bevat het marktaandeel van dit trio (situatie in december 2018) en de evolutie ervan ten opzichte van december 2017.

Tabel 1: Evolutie van de marktaandelen - alle klanten samen

Top 3 leveranciers	Elektriciteit		Gas	
	In volume	Leveringspunten	In volume	Leveringspunten
ENGIE	52,95% (↓4,11%)	65,10% (↓1,02%)	58,06% (↑0,46%)	64,42% (↓0,96%)
EDF Luminus	16,81% (↑0,42%)	10,43% (↓1,47%)	10,78% (↓0,74%)	10,56% (↓1,91%)
Lampiris	11,38% (↓1,73%)	16,85% (↑1,16%)	16,45% (↓0,63%)	17,74% (↑2,05%)

Bron: BRUGEL

³ De ordonnanties bepalen dat alleen de gegevens afkomstig van hun toegangsregisters geldig zijn.

⁴ Op 14 december 2006 vaardigde de regering een besluit uit waarin de aanstelling van Electrabel Customer Solutions als standaardleverancier werd goedgekeurd.

Over het geheel genomen is Lampiris voor zowel elektriciteit als voor gas de leverancier die zijn marktaandeel wat betreft de leveringspunten in dit top trio het sterkst heeft zien toenemen. Het marktaandeel van EDF Luminus blijft dalen en dit ligt in de lijn van de verandering van zijn commercieel beleid (zie hieronder). Bovendien daalt in 2018 ook het aantal leveringspunten van Engie.

Voor elke leverancier wordt hieronder het marktaandeel voor professionele klanten en het marktaandeel voor huishoudelijke klanten weergegeven.

Tabel 2: Evolutie van de marktaandelen - professionele klanten - elektriciteit

Leveranciers	Professioneel
Overige	2,65%
Uniper	2,62%
EDF Luminus	19,47%
ENGIE	48,11%
Eneco Belgium	10,54%
Mega	0,35%
Lampiris	9,23%
Octa+ Energie	1,13%
Vlaams Energiebedrijf	5,91%

Bron: BRUGEL

Tabel 3: Evolutie van de marktaandelen - professionele klanten - gas

Leveranciers	Professioneel
Overige	3,68%
EDF Luminus	12,32%
ENGIE	53,20%
Eneco Belgium	9,00%
Mega	0,37%
Lampiris	13,70%
Octa+ Energie	1,73%
Vlaams Energiebedrijf	4,52%
Wingas	1,48%

Bron: BRUGEL

Tabel 4: Evolutie van de marktaandelen - huishoudelijke klanten - elektriciteit

Leveranciers	Professioneel
Overige	1,85%
EDF Luminus	9,69%
ENGIE	65,95%
Mega	2,29%
Lampiris	17,13%
Octa+ Energie	3,09%

Bron: BRUGEL

Tabel 5: Evolutie van de marktaandelen - huishoudelijke klanten - gas

Leveranciers	Professioneel
Overige	1,71%
EDF Luminus	9,14%
ENGIE	63,26%
Mega	2,56%
Lampiris	19,39%
Octa+ Energie	3,94%

Bron: BRUGEL

De daling van het marktaandeel van het trio wordt niet gecompenseerd door stijgingen binnen dit trio - zowel voor de leveringspunten als voor het volume, en zowel voor gas als voor elektriciteit - wat leidt tot een nettodaling van het aandeel van dit top trio.

Blijkbaar zou de sterke beperking van het aanbod van EDF Luminus, gecombineerd met een mogelijke niet-vernieuwing van bepaalde contracten die ten einde lopen, tot de herverdeling kunnen leiden van een gedeelte van de portefeuille van EDF Luminus naar de andere leveranciers. Dit zal gevolgen hebben voor de HHI- en C3-index in 2018 en de daaropvolgende jaren; dit punt komt in de volgende sectie aan bod.

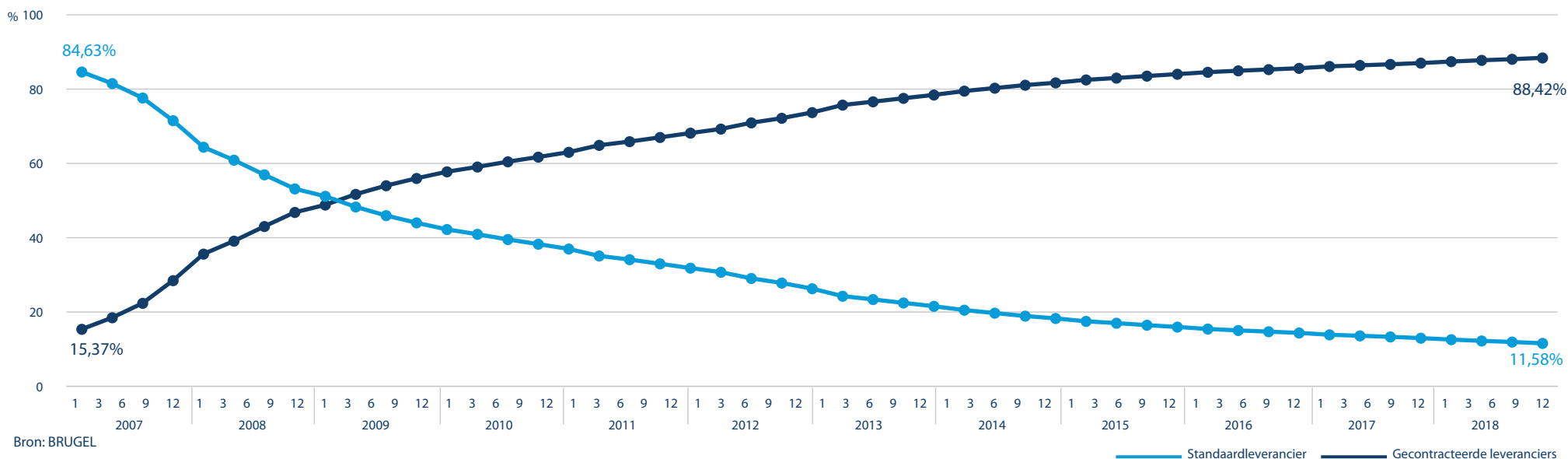
2.1.3.2 Marktaandeel van de historische leverancier

Zoals blijkt uit figuur 5 en 6 hieronder dalen de marktaandelen van de enige standaardleverancier dus voortdurend. We wijzen erop dat op 31 december 2018 slechts 11,58% van de huishoudelijke elektriciteitsklanten en 9,92% van de huishoudelijke gasklanten nog altijd door de standaardleverancier werd bevoorrad.

Deze cijfers tonen aan dat het marktaandeel van de standaardleverancier steeds kleiner wordt. Meer dan tien jaar na de vrijmaking van de elektriciteits- en gasmarkt ziet BRUGEL het nut er niet van in om dit begrip van standaardleverancier te behouden.

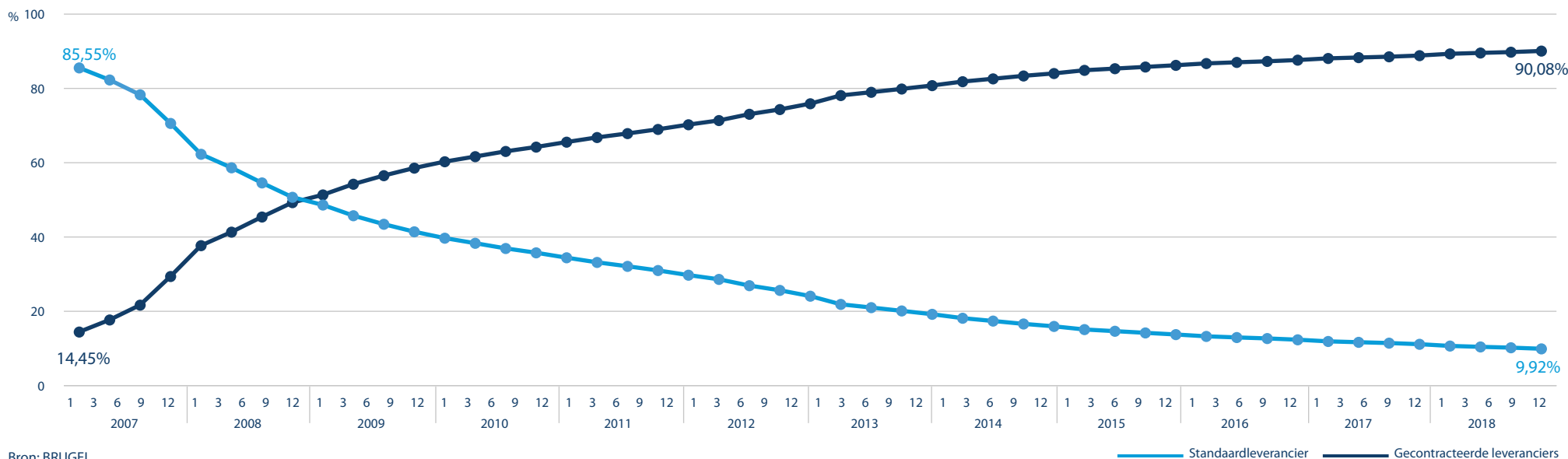
Zonder afbreuk te doen aan de rol van noodleverancier raadt BRUGEL de wetgever aan om dit begrip te schrappen. Dit kan na de invoering van een nieuw mechanisme van noodleveranciers, waarover momenteel een denkoefening aan de gang is bij het FORBEG (zie paragraaf 2.3 van dit verslag). BRUGEL wil evenwel ook de noodzaak benadrukken om voor alle klanten die door de standaardleverancier worden bevoorrad een stelsel te organiseren voor een billijke overgang naar een levering binnen een vrijgemaakte markt. Zoals reeds benadrukt in de verschillende adviezen zou er bijgevolg een overgangperiode ingepland moeten worden.

Figuur 5: Evolutie van het marktaandeel van de historische leverancier – elektriciteit

Bron: BRUGEL

Figuur 6: Evolutie van het marktaandeel van de historische leverancier – gas

Bron: BRUGEL

2.1.3.3 Evolutie van de concentratie van de markten

Economisch gezien wordt de concentratie van de markten vaak via verschillende indicatoren gemeten. De voor de elektriciteits- en gasmarkt gebruikte indicatoren zijn de Herfindahl-Hirschmann-index (HHI⁵) en de C3-concentratie-index.⁶ Die meten de concentratie in termen van het aantal actieve spelers inzake de energielevering en hun respectieve

marktaandelen.

In het kader van onze marktanalyse observeren we deze indices in functie van het aantal leveringspunten in de portefeuille van de marktspelers. En meer in het algemeen geldt dat hoe hoger de HHI en de C3 zijn, hoe meer de markt geconcentreerd is.

Figuren 7 tot 9 hierna geven een overzicht van deze indicatoren per type klant plus een overzicht voor alle klanten samen.

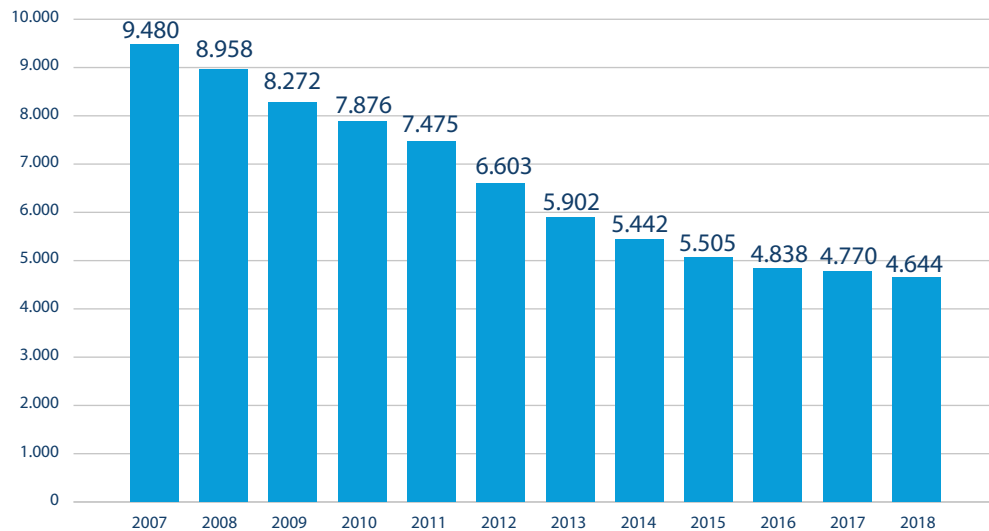
⁵ De HHI-index wordt berekend door het kwadraat van de marktaandelen van alle ondernemingen binnen de betreffende sector op te tellen. Deze index daalt wanneer het aantal firma's dat op de markt actief is, toeneemt, en andersom. De index stijgt ook wanneer de markt asymmetrischer wordt, en andersom. We beschouwen een markt als concurrentieel wanneer de HHI-index gelijk aan of lager is dan 2.000.

Is de HHI gelijk aan 10.000, dan hebben we te maken met een monopolie. Ligt de HHI dicht bij 0, dan telt de markt een groot aantal kleine aanbieders.

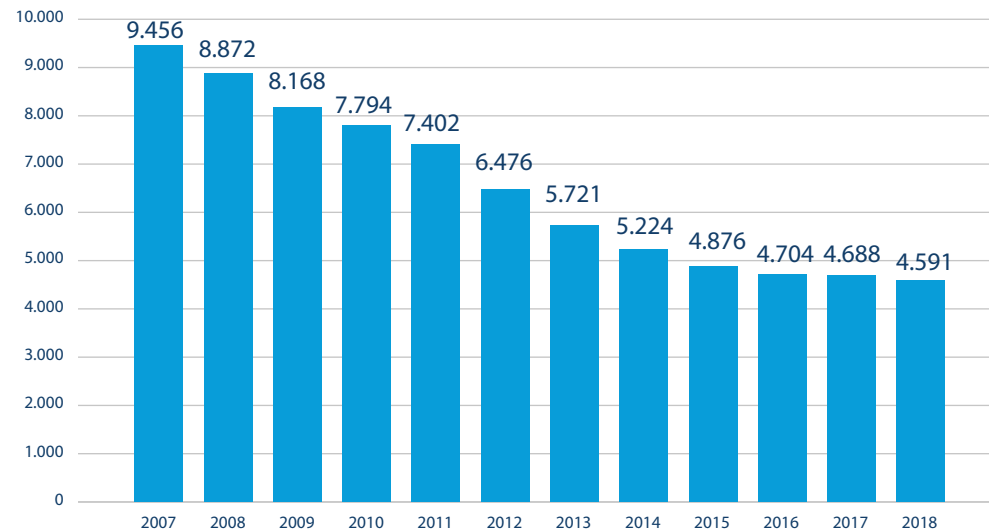
⁶ De concentratie-indicator C3 geeft het gecumuleerde marktaandeel van de drie grootste leveranciers weer.

Figuur 7: Evolutie HHI en C3 - Alle klanten

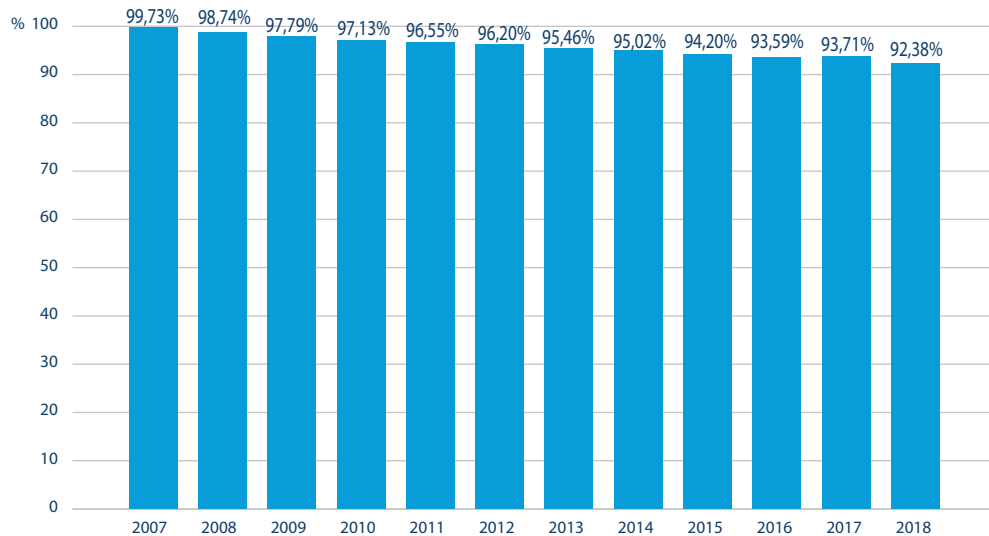
Evolutie HHI elektriciteit - Alle klanten

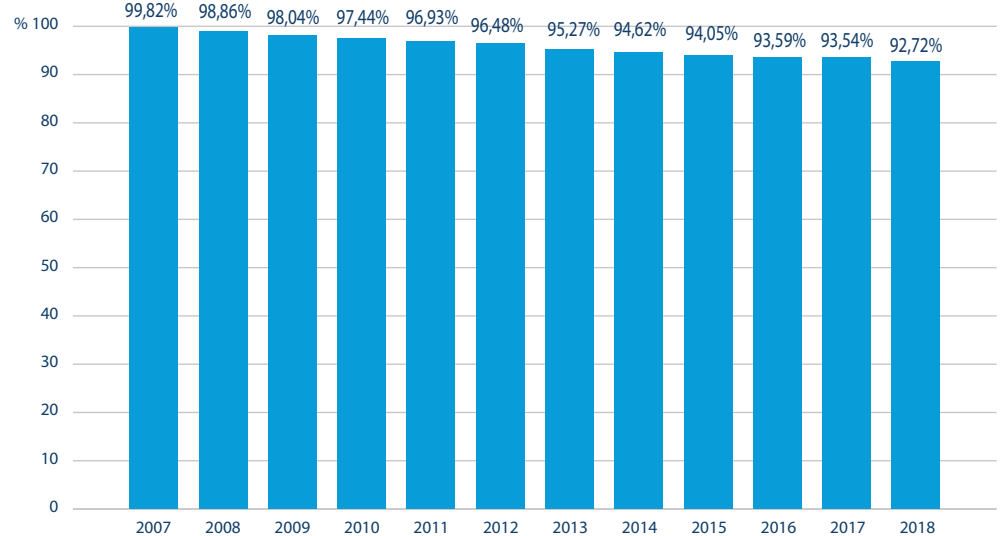
Evolutie HHI gas - Alle klanten

Evolutie C3 elektriciteit - Alle klanten

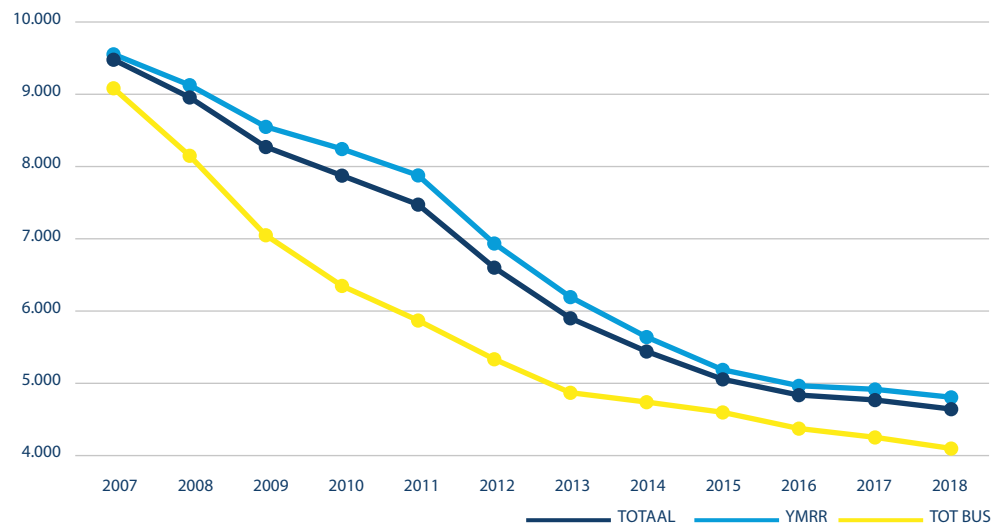
Evolutie C3 gas - Alle klanten

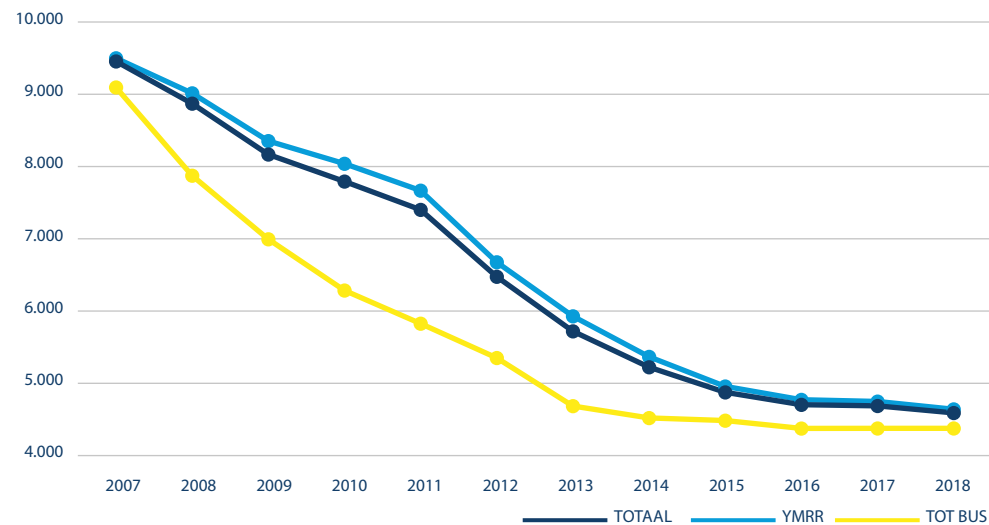
Bron: BRUGEL

Figuur 8: Evolutie HHI per type klant

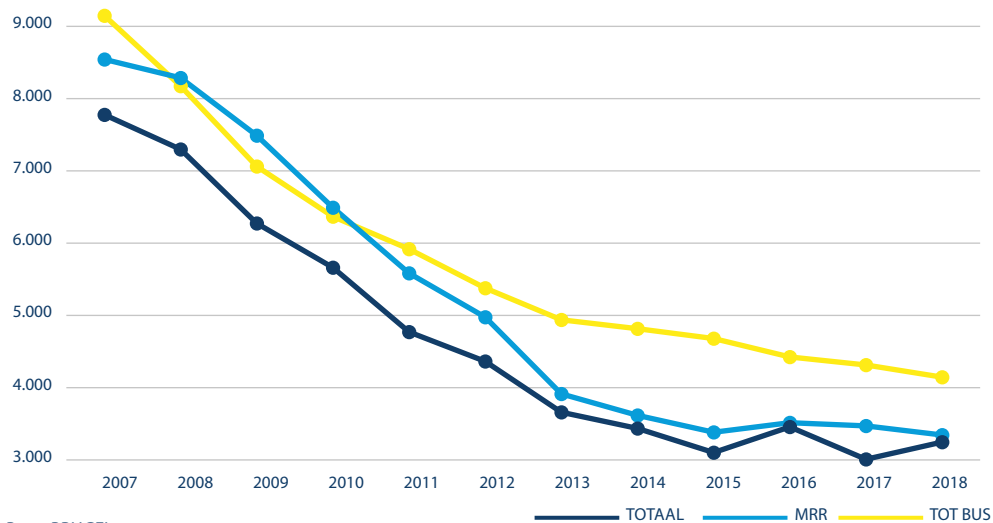
Evolutie HHI elektriciteit - huishoudelijk

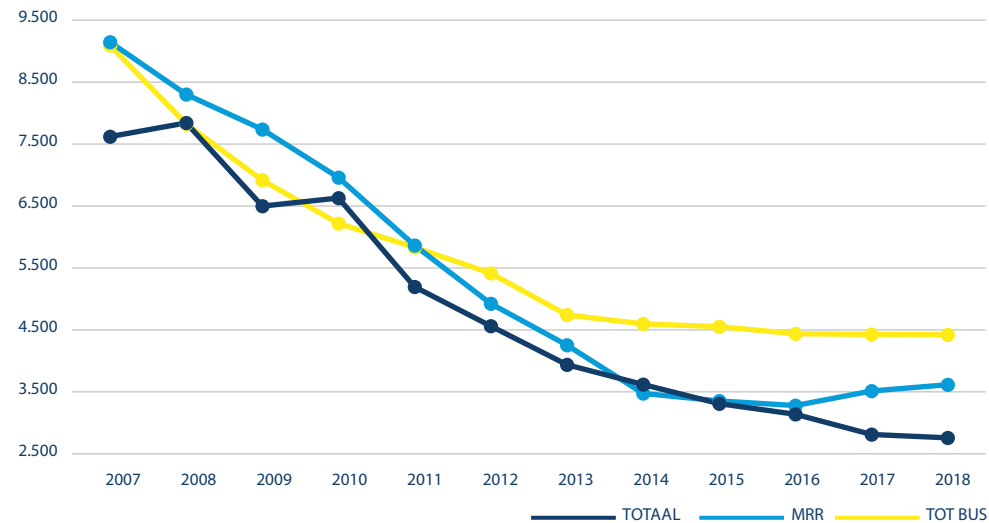
Evolutie HHI gas - huishoudelijk

Evolutie HHI elektriciteit - pro

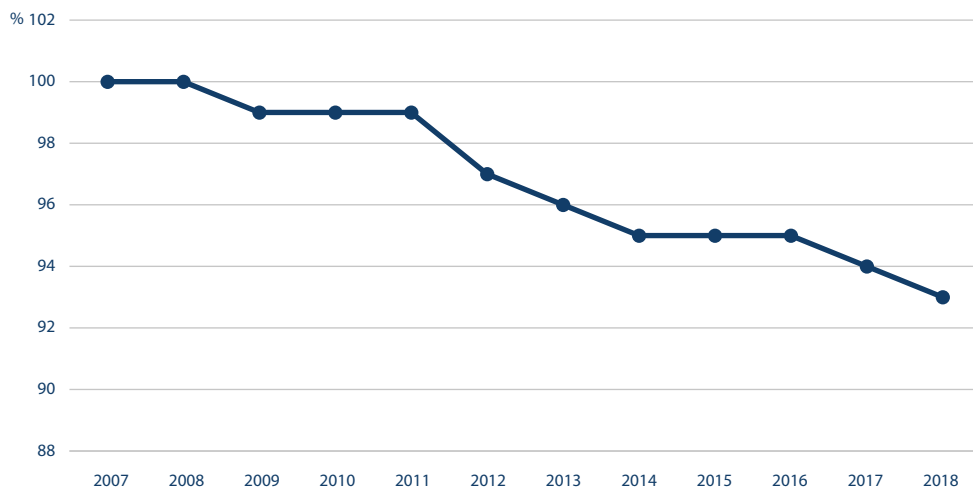
Evolutie HHI gas - pro

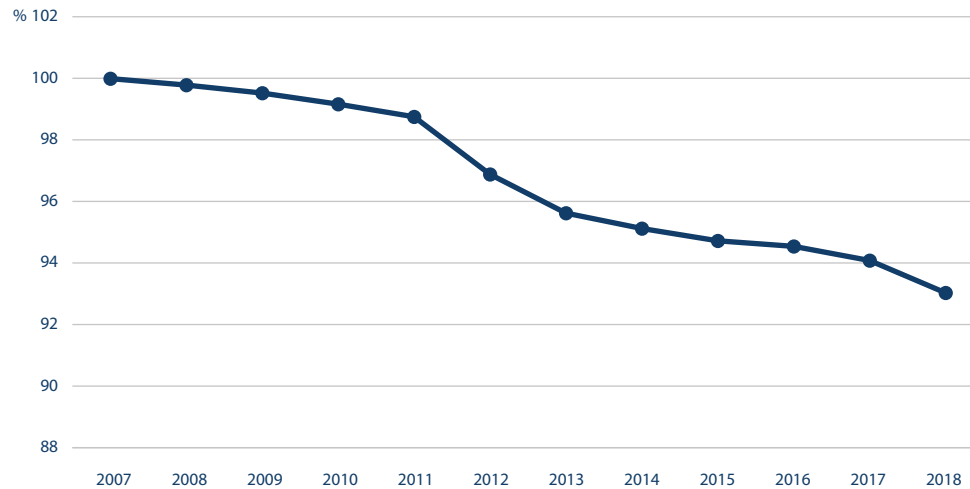
Bron: BRUGEL

Figuur 9: Evolutie C3 per type klant

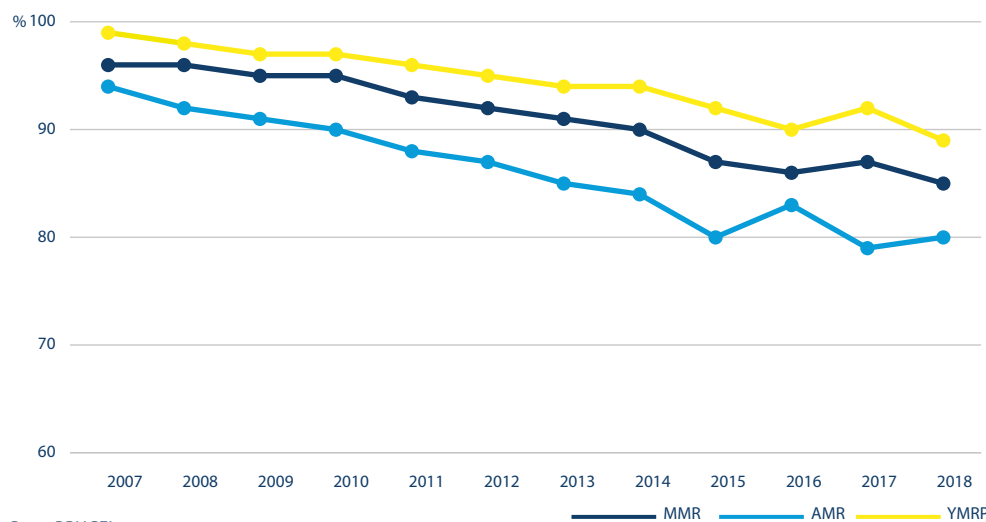
Evolutie C3 elektriciteit - huishoudelijk

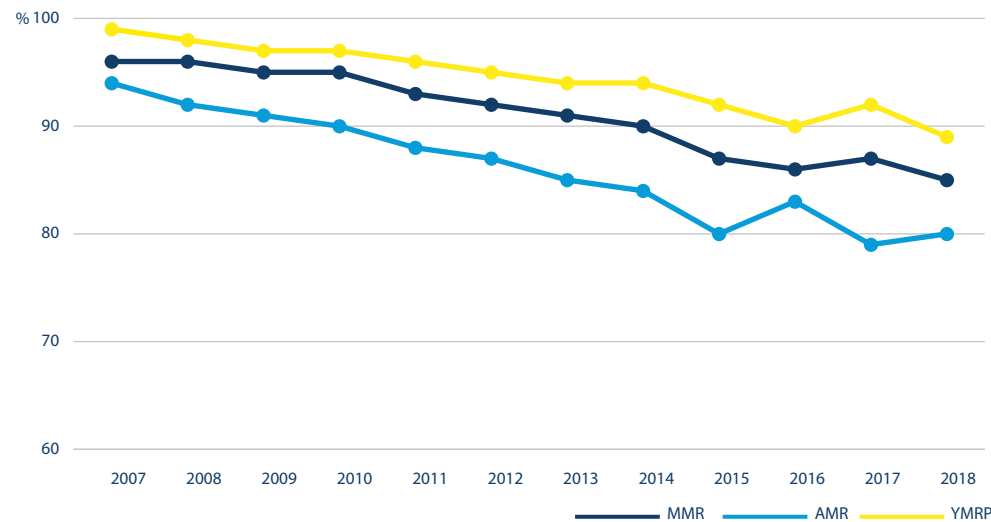
Evolutie C3 gas - huishoudelijk

Evolutie C3 elektriciteit - pro

Evolutie C3 gas - pro

Bron: BRUGEL

Over het algemeen stellen we vast dat de tendens op het vlak van elektriciteit gelijk loopt met de tendens op het vlak van gas; anderzijds bepaalt de leveringsactiviteit in de huishoudelijke sector de trend. Zowel voor elektriciteit als voor gas zijn de evolutiecurven van beide indices voor de volledige markt (zie curven voor alle klanten) sterk gecorreleerd aan de curven van beide indices voor het huishoudelijke segment (zie YMRR-curven of 'Yearly Meter Reading Residential', dit wil zeggen de huishoudelijke klanten met jaarlijkse meteropname).

Voor de HHI-index in het bijzonder stellen we voor zowel elektriciteit als gas vast dat er sinds de vrijmaking tot 2018 sprake is van een neerwaartse tendens. Voor het huishoudelijke segment zien we dat de daling van de concentratie tussen 2011 en 2015 sterker was, dat die sindsdien relatief weinig afneemt en dat ze geneigd is zich te stabiliseren rond 4.600 (voor YMR), zowel voor elektriciteit als voor gas. In het professionele segment stellen we een relatief grote daling vast tussen 2007 en 2013, gevolgd door een periode van stabilisatie rond 4.300 (voor YMR elektriciteit) en 4.500 (voor YMR gas). Toch stellen we vast dat voor gas het in 2018 voor het AMR-segment ('Automatic Meter Reading', dat wil zeggen professionele klanten met automatische lezing van de laadcurve) bereikte niveau zeer dicht bij de symbolische grens van 2.000 uitkomt.

Wat betreft de meting van de concentratie door de C3-indicator met betrekking tot de eerste drie spelers die nog steeds meer dan 90% van het marktaandeel in handen hebben, zowel voor elektriciteit als voor gas, is de waargenomen neerwaartse evolutie zeer traag. Net als voor

de HHI-index stellen we voor de AMR-klanten een meer concurrentiële tendens vast met een C3-index van 77% voor gas en 80% voor elektriciteit.

Wat we in ieder geval kunnen constateren, is dat de concentratie op de Brusselse markt relatief lager is voor gas dan voor elektriciteit en dat de bereikte niveaus nog hoger liggen dan op wat theoretisch een concurrentiële markt zou worden genoemd. In de andere gewesten zijn de geobserveerde niveaus lager. In het Vlaams Gewest liggen deze niveaus zeer dicht bij 2.000. Elke vergelijkende analyse van de marktaandelen van de drie grootste leveranciers in het BHG moet echter rekening houden met het feit dat er, anders dan in de andere gewesten, sinds 2007 slechts één standaardleverancier actief is.

De sterke concentratie op de markten impliceert trouwens op zichzelf niet noodzakelijkerwijs dat er sprake is van een gebrek aan concurrentie. Het is bijgevolg aangewezen om deze indicator te koppelen aan de analyse van de dynamiek van de verandering van leverancier die in de volgende sectie wordt behandeld.

2.1.4 Evolutie van de 'switches'

In het kader van haar marktanalyse volgt BRUGEL in het bijzonder de indicatoren van bepaalde marktprocessen die het activiteitsniveau van de Brusselse leveranciers en verbruikers weergeven, zoals de 'supplier switches' en de 'combined switches'. We wijzen erop dat de heronderhandeling van een contract zonder verandering van leverancier niet als een switch wordt beschouwd.

Tabel 6: Gevolgde scenario's in het kader van de analyse van de activiteit van verandering van leverancier

Naam van het scenario	Beschrijving
Supplier Switch	Scenario dat bij de distributienetbeheerder wordt toegepast wanneer een klant van leverancier verandert. De wetteksten bepalen dat een leverancierswijziging effectief moet zijn ten laatste 21 dagen nadat de nieuwe leverancier de nodige stappen heeft ondernomen. Deze indicator geeft het duidelijkst weer dat een klant bewust van leverancier is veranderd, dat wil zeggen door naar informatie te zoeken en de leveranciers met elkaar te vergelijken.
Combined Switch	Scenario dat bij distributienetbeheerder wordt toegepast wanneer een klant zijn intrek neemt op een leveringspunt en een andere leverancier kiest dan degene die aanvankelijk actief was op het leveringspunt, zonder dat de meter in de tussentijd wordt afgesloten.

Bron: BRUGEL

De figuren 10 tot 15 hierna tonen de evolutie over een periode van tien jaar van de processen voor de verandering van leverancier. In zekere mate geven ze de dynamiek van de detailmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest weer.

2.1.4.1 Op het niveau van de huishoudelijke afnemers

De figuren betreffende het huishoudelijke gas- en elektriciteitssegment wijzen op een gelijkaardige evolutie, zowel voor de indicator 'supplier switch' als voor de indicator 'combined switch'. Deze gelijkaardigheid kan voornamelijk worden verklaard op basis van twee hoofdkenmerken. Het eerste kenmerk is inherent aan de Brusselse markt zelf, waarvan de penetratiegraad voor gas zeer hoog ligt. In de meeste gevallen maakt de Brusselse huishoudelijke klant gebruik van elektriciteit en gas voor zijn huishoudelijke behoeften.

Het tweede kenmerk berust in het feit dat de financiële voordelen van een leverancierswijziging voor gas aanzienlijk hoger kunnen uitvallen dan die van een elektriciteitsleverancier. Gas zou daarom voor een klant de voornaamste trigger kunnen zijn om van leverancier te veranderen. Gezien het feit dat de huishoudelijke klant die een gasleveringspunt heeft, noodzakelijkerwijs ook

een leveringspunt voor elektriciteit heeft en dat de meeste huishoudelijke klanten met het oog op een eenvoudige levering en betaling kiezen voor een enkele energiefactuur, kan een verandering van gasleverancier ook een verandering van elektriciteitsleverancier met zich meebrengen.

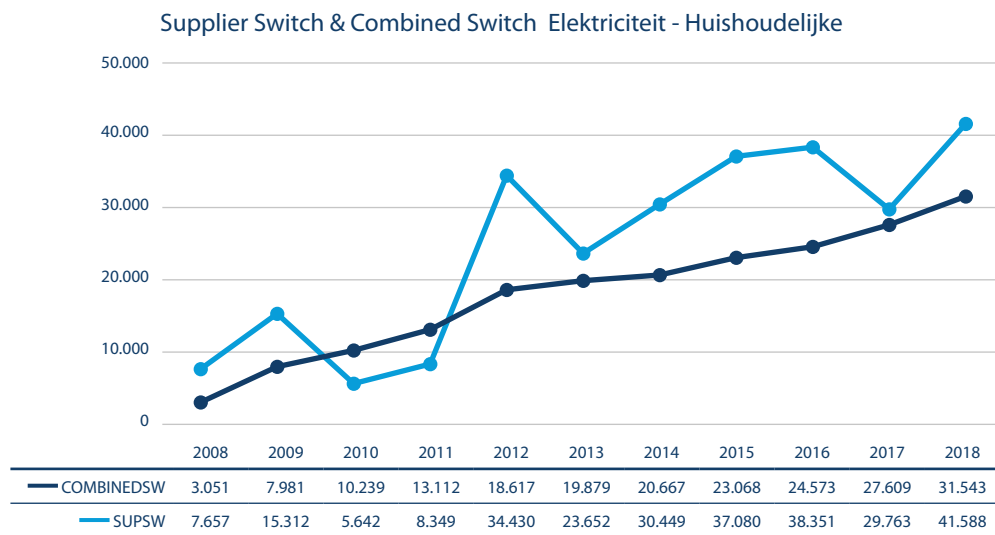
Zowel voor de indicator 'supplier switch' als voor de indicator 'combined switch' tonen de figuren voor gas en elektriciteit eveneens een opwaartse trend sinds de vrijmaking. De indicator 'supplier switch' steeg nog tot 2016, maar is in 2017 gedaald en in 2018 weer gestegen.

De opwaartse tendens hangt samen met meerdere factoren. We noemen met name de verschillende wijzigingen aan de federale wetgeving, de terbeschikkingstelling van een nieuwe, performante tariefvergelijker en de federale en gewestelijke communicatiecampagnes van 2012, die een belangrijke rol binnen de marktdynamiek zijn blijven spelen. De impact van deze factoren is in de jaren nadien in zekere mate zichtbaar gebleven, want de gemiddelde bereikte niveaus vertonen deze opwaartse trend tot in 2016.

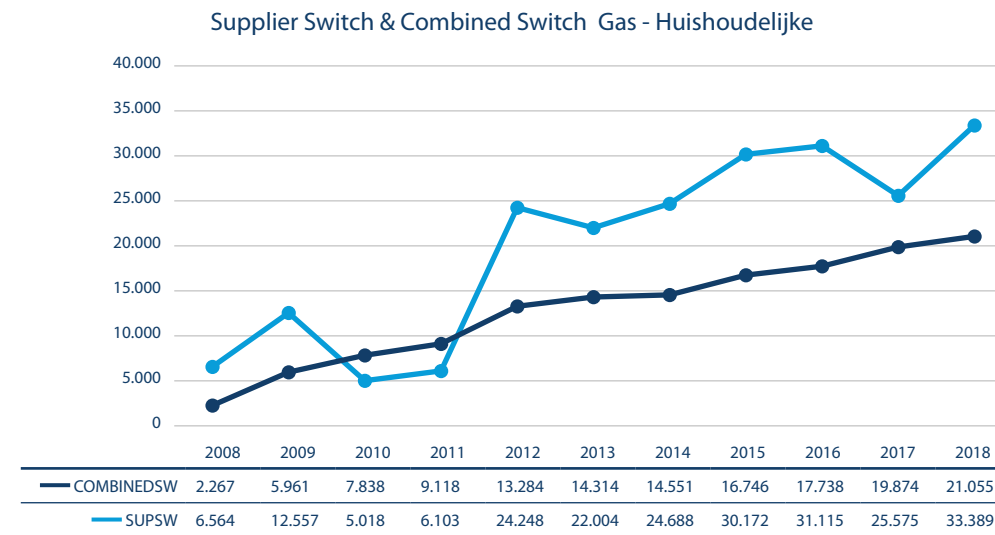
De intensiteitsdaling die in 2017 voor het eerst in aanzienlijke mate kon worden waargenomen, hangt samen met de wijziging van de groeistrategie van EDF Luminus nadat op de Brusselse huishoudelijke markt structurele struikelblokken waren aangetroffen. Deze speler was tussen 2013 en 2017 de grootste bijdrager in volume voor de activiteit leverancierswijziging. Toch is bij deze speler een daling van 7% (van 2015 tot 2016) en 41% (van 2016 tot 2017) te zien voor het volume leverancierswijzigingen, voor gas en elektriciteit samen.

Zoals we kunnen zien in de figuren 13 en 14 heeft de stijging in 2018 voornamelijk te maken met het aantal 'supplier switches' van Lampiris, dat tussen 2017 en 2018 zowel voor gas als elektriciteit verdubbeld is. Dit bevestigt de evolutie van de leveringspunten van deze leverancier die terug te vinden is in het gedeelte over het marktaandeel, zie hierboven.

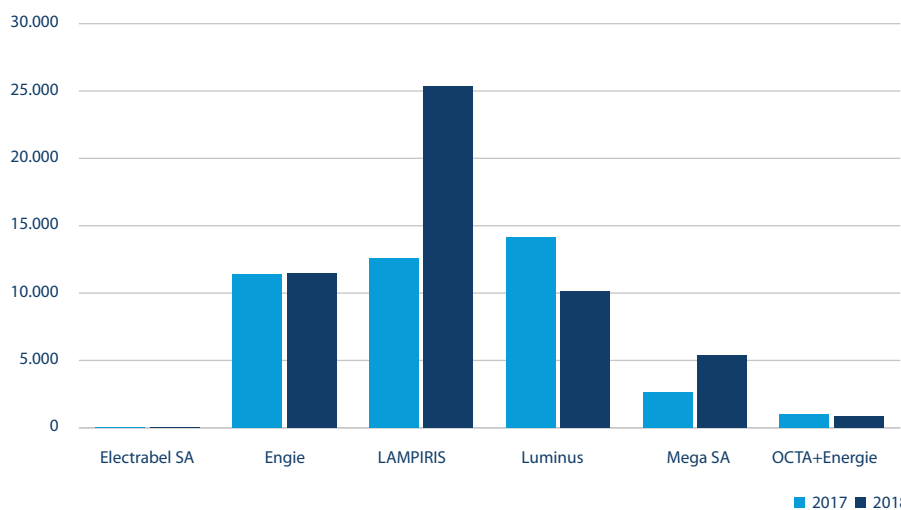
Figuur 10: Evolutie van de 'switches' – Huishoudelijke afnemers - Elektriciteit

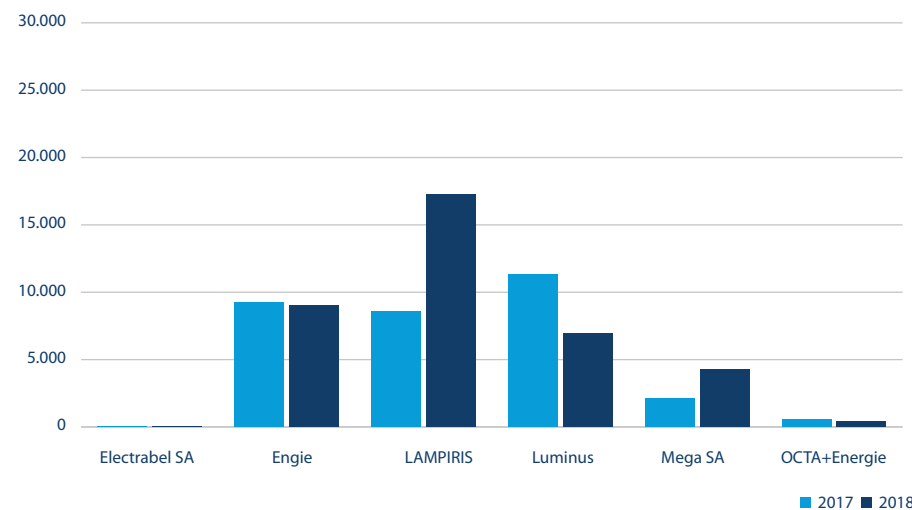
Figuur 11: Evolutie van de 'switches' – Huishoudelijke afnemers - Gas

Figuur 12: Evolutie van de 'supplier switches'- Huishoudelijke afnemers - Elektriciteit

Figuur 13: Evolutie van de 'supplier switches'- Huishoudelijke afnemers - Gas

Bron: BRUGEL

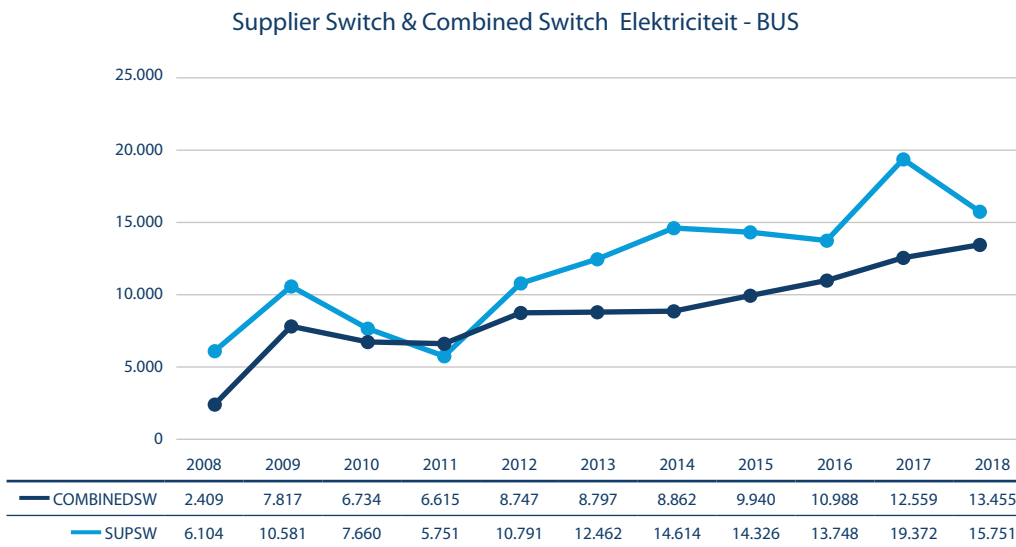
2.1.4.2 Op het niveau van de professionele afnemers

Zoals blijkt uit de figuren 14 en 15 hierna vertonen de 'switch'-indicatoren in het professionele segment, zowel voor gas als elektriciteit, gelijkenissen met het huishoudelijke segment, maar in mindere mate dan bij de 'supplier switch'. Dit kleine verschil met betrekking tot het huishoudelijke segment zou kunnen voortkomen uit het feit dat de professionele klanten, gezien de financiële uitdagingen, per energievectoor andere beslissingen kunnen nemen.

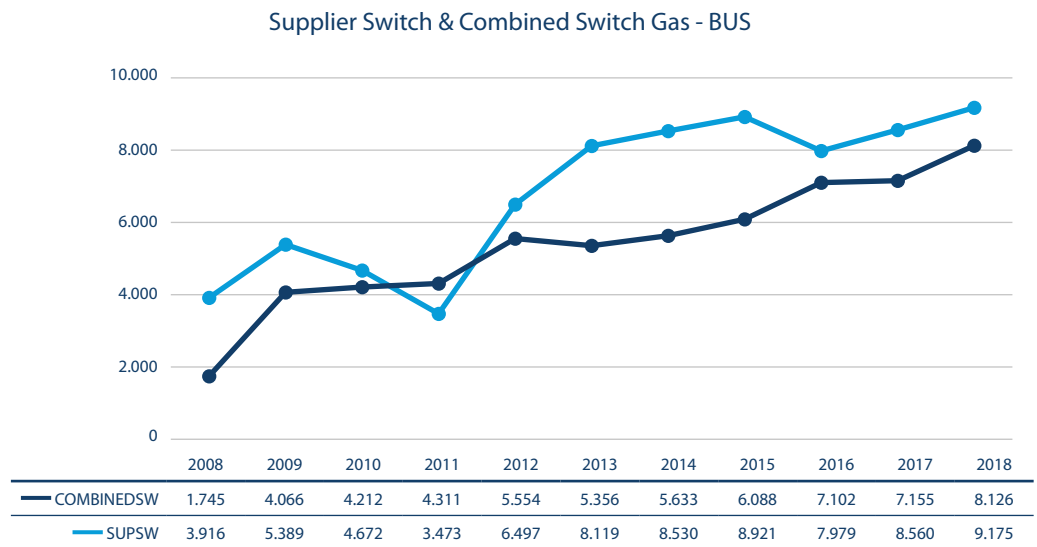
Net als in het huishoudelijke segment stellen we bij de switches een opwaartse tendens vast vanaf de vrijmaking tot in 2017, met een bijzondere piek in 2012 en in 2017. Deze algemene opwaartse tendens kan op dezelfde wijze worden verklaard als voor het huishoudelijke segment, dat wil zeggen de diverse wijzigingen die aan de federale wetgeving werden aangebracht, de terbeschikkingstelling van een nieuwe, performante tariefvergelijker en de federale en gewestelijke communicatiecampagnes van 2012.

De bijzondere stijging in 2017 hangt samen met de door Interfin gelanceerde aanbesteding om de energielevering aan de Brusselse gemeenten en overheden te mutualiseren en rationaliseren. Het contract werd in 2017 afgesloten en de groepsoverstap naar de leverancier aan wie de opdracht was toegekend, werd door Sibelga uitgevoerd. In 2018 normaliseert de situatie en volgt ze de geleidelijke evolutie die tot dan werd waargenomen.

Figuur 14: Evolutie van de 'switches'- Professionele afnemers -Elektriciteit

Figuur 15: Evolutie van de 'switches'- Professionele afnemers - Gas

Bron: BRUGEL

2.1.5 Prijzenobservatorium

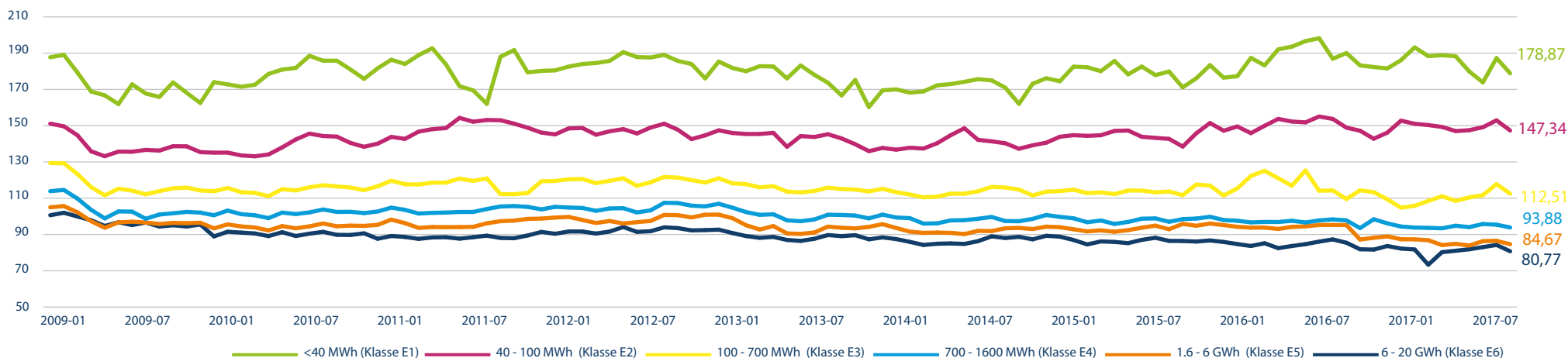
Sinds 2013 voert BRUGEL een studie om de evolutie van de elektriciteits- en aardgasprijzen (en hun componenten) voor de professionele afnemers (AMR en MMR) in beeld te brengen. Deze werd mogelijk gemaakt dankzij de medewerking van de energieleveranciers die ons, in samengevoegde vorm, informatie hebben bezorgd over de facturen die ze voor hun afnemers hebben opgesteld. Het boekjaar 2018 had betrekking op het jaar 2017.

• Elektriciteit

De onderstaande figuur toont de evolutie van de prijs all-in voor elektriciteit (totaal gefactureerd in €/MWh excl. btw) voor de verschillende verbruiksklassen.

In het laatste jaar (december 2016 tot december 2017) stijgt de prijs all-in van elektriciteit voor klasse E3, als gevolg van de lage prijs waargenomen in december 2016. De prijs all-in daalt daarentegen licht voor de andere klassen, met evoluties gaande van -1,05% voor E2 tot -11,06% voor E5.

Figuur 16: Evolutie van de prijs elektriciteit all-in - Professionele afnemers AMR en MMR

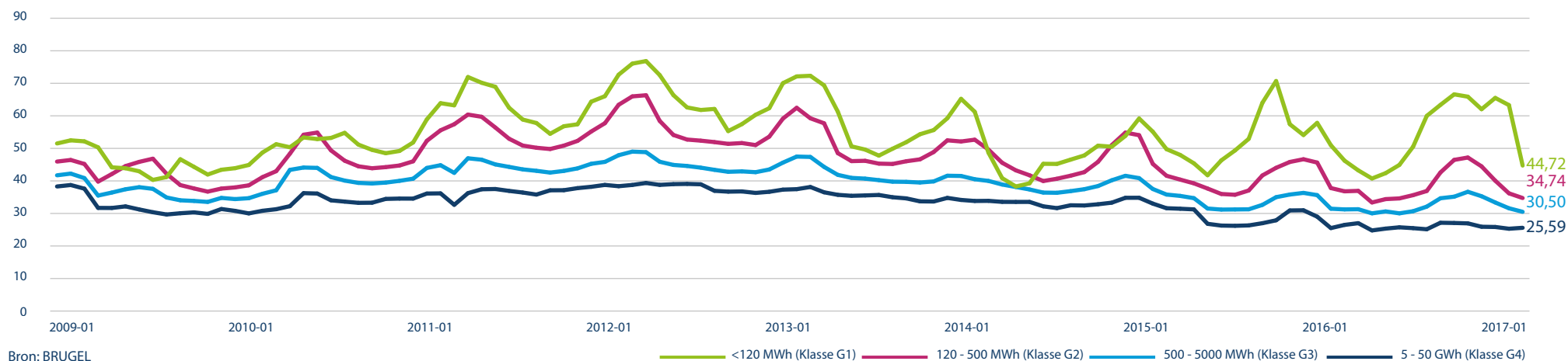

Bron: BRUGEL

• Gas

Dezelfde gegevens voor de factuur all-in voor gas hieronder:

Figuur 17: Evolutie van de prijs gas all-in - Professionele afnemers AMR en MMR

Bron: BRUGEL

In de loop van vorig jaar (december 2016 tot december 2017) is de prijs all-in voor gas voor de meeste klassen blijven dalen, in lijn met de globale trend die sinds 2012 wordt waargenomen. Enkel klasse G1 vertoont een stijging (+2,29%).

2.2 Controle van de leveringsvergunningen voor elektriciteit en gas

2.2.1 Controle van de leveringsvergunningen voor elektriciteit en gas

2.2.1.1 Leveringsvergunning voor energie

De ordonnanties^{7,8}, betreffende de organisatie van de elektriciteits- en gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verplichten elke natuurlijke of rechtspersoon die elektriciteit of aardgas verkoopt aan de Brusselse eindafnemers om vooraf over een leveringsvergunning te beschikken.

Voor de toekenning van leveringsvergunningen voor elektriciteit is BRUGEL, overeenkomstig artikel 21 van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gewijzigd door artikel 15 van de ordonnantie van 23 juli 2018, gemachtigd om elke in het voornoemde artikel 21 bedoelde vergunning toe te kennen, over te dragen, te hernieuwen of desgevallend in te trekken.

De beslissing over de toekenning van de gasleveringsvergunningen wordt genomen door de Minister die bevoegd is voor energie.

Voor wat betreft de procedure voor de toekenning van deze vergunningen blijven de uitvoeringsbesluiten^{9,10}, van toepassing: de kandidaat-leverancier richt een ad-hocdossier aan BRUGEL. Na analyse van het dossier neemt BRUGEL,

7 19 JULI 2001. - Ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

8 1 APRIL 2004. - Ordonnantie betreffende de organisatie van de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, betreffende wegensretributies inzake gas en elektriciteit en houdende wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

9 18 JULI 2002. - Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende de criteria en de procedure tot toekenning, hernieuwing, overdracht en intrekking van een levering[vergunning] voor elektriciteit.

10 6 MEI 2004. - Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende de criteria en de procedure tot toekenning, hernieuwing, overdracht en intrekking van een leveringsvergunning voor gas en houdende wijziging van het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 18 juli 2002 houdende de criteria en de procedure tot toekenning, hernieuwing, overdracht en intrekking van een levering[vergunning] voor elektriciteit.

naargelang de aanvraag gas of elektriciteit betreft, een beslissing om toe te kennen/te weigeren of brengt een gunstig/ongunstig advies uit. Vervolgens worden, voor gas, het aanvraagdossier van de kandidaat-leverancier en het advies van BRUGEL voorgelegd aan de minister die bevoegd is voor Energie; die bepaalt of de leveringsvergunning moet worden toegekend of niet. Als de vergunning wordt toegekend, is ze geldig voor onbepaalde duur.

Om misverstanden bij de leveranciers die leveringsvergunningen voor elektriciteit of gas aanvragen te voorkomen, adviseert BRUGEL om de 'gasordonnantie' aan te passen om de toekenningsprocedures van deze vergunningen te harmoniseren; door BRUGEL dezelfde bevoegdheden toe te kennen als voor elektriciteit, namelijk leveringsvergunningen voor gas toekennen, overdragen, hernieuwen of desgevallend intrekken. Deze overdracht van bevoegdheden naar BRUGEL is voor de regulator ook een kans om na te denken over de doeltreffendheid en efficiëntie van het stelsel van vergunningen dat ingevoerd is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. BRUGEL zal dan ook een advies opstellen met voorstellen om dit stelsel te verbeteren. Uiteraard zal dit advies aan een publieke consultatie worden voorgelegd.

Op basis van de kennisgeving van het ministerieel besluit tot toekenning van de vergunning zet de leverancier de laatste stappen bij Sibelga, waaronder de ondertekening van het toegangscontract en de voorlegging van de vereiste financiële bewijsstukken, met het oog op de start van de levering aan de Brusselse klanten. Evenwel laat niet elke kandidaat-leverancier die een leveringsvergunning heeft gekregen, deze vergunning gelden bij Sibelga. Ze worden dus niet allemaal actief op de leveringsmarkt voor elektriciteit en gas in het Brussels Gewest.

Op 31 december 2018 hadden 34 ondernemingen een leveringsvergunning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie tabel 7 hierna): vijf van hen hadden alleen een vergunning voor elektriciteit, vier hadden alleen

een vergunning voor gas en 25 hadden een vergunning voor beide energievectoren. Van al deze houders van leveringsvergunningen hebben slechts 24 effectief energie aan de Brusselse eindafnemers geleverd.

Tabel 7: Lijst van de houders van de leveringsvergunningen

Bedrijf	Elektriciteit	Gas
Antargaz Belgium		V
Aspiravi Energy	V	V
Axpo Benelux	V	V
Belgian Eco Energy	V	V
Coretec Trading		V
Direct Energie Belgium (Poweo)	V	V
E.ON Belgium	V	
EDF Luminus	V	V
Electrabel (Engie)	V	V
Elegant	V	V
Elexys	V	V
Elindus	V	V
Endesa Energía	V	
Eneco Belgium	V	V
Energie 2030 Agence	V	
Energy Cluster	V	V
Eni	V	V
Eni Gas & Power	V	V
Enovos Luxembourg (Succursale: Enovos Belgium)	V	V
Eoly	V	V
Essent Belgium	V	V
Gas Natural Europe		V
Groene Energie Administratie (Greenchoice)	V	V
Lampiris	V	V
NatGAS		V
Octa+ Energie	V	V
Power Online (Mega)	V	V
Powerhouse	V	V
RWE Supply & Trading	V	V
Scholt Energy Control	V	V
Total Gas & Power Belgium	V	V
Trevion	V	
Vlaams Energiebedrijf	V	V
Watz	V	V
Wingas		V

Bron: BRUGEL – Situatie op 31 december 2018

2018 werd enerzijds gekenmerkt door de intrekking van de leveringsvergunning van Belpower International N.V. (Belpower).

Het bedrijf dat al verschillende maanden met technische en financiële moeilijkheden te kampen had, zag zijn toestand verslechteren in mei 2018, met als gevolg de beslissing van Sibelga om het toegangscontract te verbreken. Gezien de vereffeningssituatie waarin Belpower zich bevond en de genomen maatregelen voor het behoud van de continuïteit van de levering van elektriciteit voor de Brusselse klanten, heeft BRUGEL aan de Minister bevoegd voor energie in het Brussels Hoofdstedelijk gewest een advies¹¹ uitgebracht om de leveringsvergunning voor elektriciteit van Belpower International N.V. in te trekken.

Anderzijds werd in het begin van het jaar de overname aangekondigd van Direct Energie (en bijgevolg van zijn Belgische dochteronderneming Poweo) door het Franse olieconcern TOTAL (in het kader van zijn plan om zich op de Belgische leveringsmarkt van gas en elektriciteit te vestigen)¹². Door deze transactie die op 1 februari 2019 van kracht is geworden, zou de groep TOTAL een portefeuille van meer dan 90.000 leveringspunten in handen krijgen, hetzij een marktaandeel van 18%.

Bovendien zijn er een aantal aanvragen voor de hernieuwing van leveringsvergunningen behandeld (onder andere E.ON Belgium nv nadat het bedrijf zijn naam veranderde in UNIPER en Eneco Belgium nv na de fusie door overname met ENI Gas & Power nv) en nieuwe vergunningen toegekend (onder andere Klinkenberg Energy nv en Energie 2030 Agence nv voor de levering van elektriciteit). Ook Antargaz Belgium nv kreeg een nieuwe vergunning voor de levering van gas.

Het aantal aanvragen is vergelijkbaar met dat van de afgelopen jaren (3 in 2016 en 2 in 2017). De aankondiging van de terugtrekking van ANODE¹³ (tussenpersoon die de functie van BRP verzekerde¹⁴ voor 12 leveranciers met kleine

marktaandelen) voorspelt evenwel geen gunstige evolutie wat het aantal actieve leveranciers betreft.

Dankzij het contract dat ANODE aanbood, genoten de leveranciers bepaalde voordelen, onder meer de uitsluiting van een groot deel van het financiële risico via de voorgestelde garantiedienst: de energieleverancier betaalde aan ANODE alleen de geleverde hoeveelheid energie en moest niet opdraaien voor de risico's verbonden met de volumes waartoe hij zich bij de ondertekening van het contract had verbonden. In geval van volumeverlies konden de leveranciers dus hun voorwaarden behouden, wat kleinere spelers de mogelijkheid bood zich op de markt te begeven. Gezien de stopzetting van de activiteiten door ANODE en aangezien het bedrijf niet aan zijn contractuele verplichtingen kon voldoen, zagen de leveranciers zich genoodzaakt zich tot andere BRP's te wenden om de levering van gas en elektriciteit aan hun klanten te garanderen. Aangezien de andere BRP's hun risicovolle operaties beperken, genieten de energieleveranciers niet langer dezelfde voordelige voorwaarden en hierdoor zal de opkomst van nieuwe leveranciers ernstig beperkt worden.

Zo waren er in december 2018 slechts zeven leveranciers actief in het huishoudelijke segment. Daarnaast heeft het aanbod van bepaalde leveranciers die in het huishoudelijke segment actief zijn, bepaalde kenmerken (coöperatief zijn, bankdomiciliëring) die een bepaalde vorm van selectie inhouden. Het cijfer van 7 leveranciers die in het huishoudelijke segment actief zijn, moet dus worden genuanceerd: het aantal leveranciers dat volop actief is in dit segment, ligt lager.

2.3 Toepassing van de procedure voor de noodleverancier

De maturiteitsgraad van de energiemarkt, het complexer wordende vak van de leverancier en de aanwezigheid van exogene factoren waarop de leverancier weinig of geen invloed heeft, kunnen de leverancier in de problemen brengen en eventueel het risico op financiële problemen en faillissement doen toenemen. In deze situatie blijft de leverancier in gebreke of ondervindt hij moeilijkheden om zijn verbintenissen tegenover zijn klanten na te komen, maar ook tegenover alle marktspelers, zoals de DNB of zijn evenwichtsverantwoordelijke. Om oplossingen te vinden die de impact van een dergelijke gebeurtenis op het evenwicht van de markt, maar ook op de bescherming van de eindklanten zo veel mogelijk zouden beperken, vindt binnen de FORBEG-werkgroep een gezamenlijke denkoefening plaats die in principe zou moeten leiden tot een advies betreffende een verbetering van het wettelijke kader voor de vervangleverancier.

Artikel 25*noviesdecies* van de elektriciteitsordonnantie en haar tegenhanger voor de gasmarkt bepalen bijvoorbeeld dat in het geval van faillissement van een leverancier, de standaardleverancier voor de bevoorrading van de klanten van de failliete leverancier zorgt. Bovendien bepaalt het besluit van 14 december 2006 houdende goedkeuring van de beslissing van Sibelga waarbij de vennootschap Electrabel Customer Solutions aangeduid werd als standaardleverancier, de leveringsvoorwaarden voor klanten in deze specifieke situaties. Zo wordt bijvoorbeeld bepaald dat de noodleverancier het contract enkel mag opzeggen onder de voorwaarden waarin de ordonnantie voorziet of dat de vrije keuze van leverancier gevrijwaard blijft. BRUGEL vond het niettemin nuttig de regels toe te lichten voor de operationele implementatie van

¹¹ <https://www.brugel.brussels/publication/document/adviezen/2018/nl/ADVIES-267-Intrekken-vergunning-Belpower.pdf>

¹² De groep TOTAL had LAMPPIRIS al in 2016 overgenomen.

¹³ Op 26 juni 2018 kondigde ANODE de stopzetting van zijn activiteiten aan.

¹⁴ Evenwichtsverantwoordelijke voor een portefeuille klanten.

het toepasselijk wettelijk kader als een van de commerciële leveranciers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in gebreke zou blijven en dit via een advies¹⁵ van 8 maart 2018 betreffende de operationele toepassing van het Brussels wettelijk kader in het geval van in gebreke blijven van een energieleverancier. In het kader van een constructieve handelwijze en om de taak van de noodleverancier te vereenvoudigen, heeft BRUGEL ervoor gekozen dit advies op de richtlijn van de CWaPE te laten aansluiten en de specifieke Brusselse aspecten erin op te nemen. Het advies is opgesteld na overleg met de spelers op wie de procedure voor de noodleverancier in het Brussels Gewest betrekking heeft. Volgende punten kwamen onder meer aan bod in hogergenoemd advies:

- het toepassingsgebied van de procedure voor de noodleverancier,
- het startpunt van de procedure,
- de inhoud en de modaliteiten van de communicatie naar de klant en de markt,
- de rol van de DNB in de operationele toepassing van de procedure inzake de noodleverancier,
- het faillissement van een leverancier en de mogelijkheden voor overdracht van de klanten, en
- het einde van de noodleveringsprocedure.

Na publicatie van dit advies zijn twee leveranciers in gebreke gebleven (zie vorige paragraaf), onder wie een leverancier met huishoudelijke klanten. De operationele regels hebben het mogelijk gemaakt om het beheer van deze faillissementen optimaal te organiseren. Uit deze twee gevallen werden lessen getrokken.

Daarnaast denken de regulatoren nog verder gezamenlijk na over een evolutie van het wettelijke kader met betrekking tot deze problematiek. Een ontwerpadvies werd aan een publieke consultatie onderworpen op 28 februari 2018. De resultaten van deze consultatie moeten nog worden vergeleken met de lessen die getrokken zijn uit de voorvallen met Belpower en ANODE.

BRUGEL is zich er evenwel van bewust dat het nodig is om zo snel mogelijk een gepast wettelijk kader te vinden dat aangepast is aan de huidige markt.

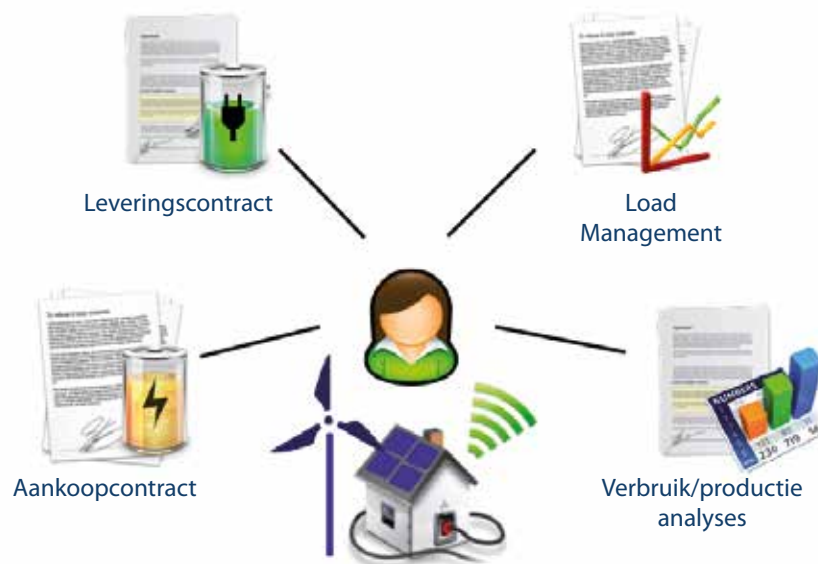
2.4 Invoer van een nieuw systeem voor gegevensuitwisseling tussen de DNB en de leveranciers: MIG6

Om rekening te houden met de toekomstige transformaties van de markt (beheer van de gedecentraliseerde producties en de intelligente meetsystemen) en de noodzaak om de natuurlijke evolutie van de markt, die neigt naar een optimale prijs-kwaliteitsverhouding van de diensten, te begeleiden, heeft ATRIAS een nieuwe standaard voorgesteld

voor de gegevensuitwisseling tussen de DNB en de leveranciers (hierna MIG6 genoemd). Die nieuwe standaard werd ontwikkeld met een flexibele architectuur om rekening te houden met de toekomstige evolutie van de markt die kan worden gekenmerkt door:

- Een **multidiensten**-markt:
  - diensten voor de levering of terugkoop van energie door de markspelers;
  - diensten van derde partijen (optimalisering van de energiefactuur, aanbod van nieuwe flexibilitiediensten ...).
- De klant en zijn installaties staan centraal in al deze 'client centricity'-diensten (zie figuur 18 hierna): deze tendens zal leiden tot een verhoogd gebruik van de gegevens van klanten.

Figuur 18: Naar een multi-energiedienstenmarkt

Bron: ATRIAS

¹⁵ <https://www.brugel.brussels/publication/document/adviezen/2018/nl/ADVIES-258-gebreke-blijven-energieleverancier.pdf>

Concreet stelt ATRIAS de markt twee soorten diensten voor:

1. Verschillende diensten voor de commercialisering van de gedecentraliseerde producties (injectie, afname, overtollige productie na compensatie¹⁶). Deze nieuwe diensten worden voorgesteld in de huidige versie van de MIG6¹⁷.
2. Terbeschikkingstelling van gedetailleerde verbruiksgegevens van de professionele klanten via hun energieconsultancybedrijven of direct aan de klanten met meerdere sites.

Deze diensten zouden geïmplementeerd moeten worden via een intergewestelijk platform ter vervanging van de huidige gewestelijke platformen, waaronder het platform dat uitsluitend in handen is van Sibelga. Dit nieuwe platform is uiterst belangrijk voor de toekomstige goede werking van de energiemarkt, met name als we rekening houden met het volgende:

- Het nieuwe platform zou een gezamenlijke datahub voor de markt moeten bieden (ook Central Market System – CMS genoemd); hierdoor kunnen de gegevensuitwisselingen gemakkelijker verlopen en kunnen de investeringskosten bij de leveranciers tot een minimum beperkt worden;
- Het nieuwe systeem voor informatie-uitwisseling dat voorgesteld wordt (MIG6) voor dit platform zou functies moeten bieden die compatibel zijn met de toekomstige transformaties van de markt (verschillende diensten voor de valorisatie van gedecentraliseerde producties en het beheer van gegevens afkomstig van slimme meters), met als doel tot een optimale prijs-kwaliteitsverhouding van de diensten te komen.

Concreet was het de bedoeling voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om er de volgende voordelen uit te halen:

- De leveranciers via een eengemaakt platform gemakkelijker toegang geven tot de Brusselse energiemarkt,
- Tegen een lagere prijs reglementaire en regulatoire oplossingen toe te passen voor de energietransitie (collectief zelfverbruik, verschillende tijdsperioden voor de distributietarieven, opladen van elektrische voertuigen, flexibiliteitsdiensten ...).

Door de moeilijkheden die het project van ATRIAS in het verleden heeft opgeleverd (en nu nog steeds), zou de implementatie van deze voordelen wel eens in het gedrang kunnen komen of zouden er zelfs zeer grote risico's kunnen ontstaan voor de goede werking van de markt.

Na de fase waarin de vereisten van dit nieuwe platform werden bepaald (i.e. de 'Business Requirements van de 'MIG6', die rond was in oktober 2015), heeft het project onder steeds grotere moeilijkheden te lijden gehad. Deze operationele moeilijkheden hebben ervoor gezorgd dat de startdatum van het nieuwe platform al meermaals is uitgesteld en dat het plan voor de uitrol al verschillende keren aangepast moest worden.

Hierna vindt u een overzicht van de belangrijkste stappen die ertoe hebben geleid dat het project meermaals is uitgesteld:

- Vastlegging van de startdatum van MIG6: aanvankelijk voorzien voor medio 2016, maar is meermaals uitgesteld. Dit hing in belangrijke mate samen met vertragingen in de ontwikkeling van applicaties van ATRIAS (CMS) en vertraging van de betrokken spelers (DNB en leveranciers) bij onder meer de realisatie van tests van het CMS en de aangesloten systemen van de DNB en de leveranciers;
- Wijziging van de samenwerkingsovereenkomst tussen de partijen, betrokken bij de MIG6: deze overeenkomst werd gewijzigd om er een nieuwe datum voor de go-live

in op te nemen, vastgelegd in januari 2018. Deze datum werd vervolgens meermaals bevestigd, maar dan opnieuw uitgesteld in een vergadering van het marktcomité van 19 april 2017;

- Vastlegging van de derde startdatum van MIG 6: tijdens de vergadering van het marktcomité van 19 april 2017 werd beslist om de startdatum uit te stellen tot september 2018. Deze nieuwe datum heeft uiteindelijk niet lang standgehouden; in de zomer van 2017 werd hij opnieuw ter discussie gesteld als gevolg van nieuwe problemen bij de realisatie van het CMS van ATRIAS;
- Vastlegging van de derde startdatum van MIG 6: de laatste gekende startdatum (en ook als dusdanig aangekondigd aan de markt) is april 2020. Om deze nieuwe datum te kunnen waarmaken, heeft ATRIAS een grondige organisatiewijziging ondergaan. Daarbij werden nieuwe competenties geïntegreerd, zoals een crisismanager, om de integratie van de programma's van de DNB en ATRIAS te verbeteren en de diverse implementaties te versnellen. Er is ook een externe auditor aangesteld om een objectieve blik te werpen op de projectproblemen en om over te gaan tot specifieke audits (haalbaarheid van het project en de planning, capaciteit van de spelers in problematische situaties ...);
- In 2018 werd de implementatie van dit intergewestelijke platform opnieuw 'on hold' gezet. Het is duidelijk dat de in de MIG6-code opgenomen functies niet in dit intergewestelijke platform kunnen worden geïmplementeerd voor april 2020, zoals onlangs werd overeengekomen.

Gezien deze moeilijkheden heeft BRUGEL, alleen of samen met andere gewestelijke regulatoren, meerdere acties ondernomen om haar opdracht inzake controle van de markt uit te voeren. Deze controleopdracht van BRUGEL

¹⁶ Deze dienst wordt enkel voorgesteld voor Wallonië en Vlaanderen omdat de meters die bij de producenten in Brussel zijn geïnstalleerd bidirectioneel zijn en het wettelijk kader een stopzetting van de compensatie voorziet vanaf 1 januari 2018.

¹⁷ <http://www.atrias.be/FR/UMIG%2065/Forms/AllItems.aspx?RootFolder=%2F%2FUMIG%2065%2F01%20Processus%20de%20March%20c3%a9%20%28Guide%20d%27Implementation%29&FolderCTID=0x01200077AD7E49B89A5B44A864A72AF80C0212>

heeft namelijk enerzijds betrekking op de uitoefening van de tariefbevoegdheid en anderzijds op de opdracht van toezicht op de toepassing van de ordonnaties en besluiten die ermee verband houden:

- *Op het vlak van de tarieven:*

BRUGEL heeft middelen voorzien voor de controle en de kostenbeheersing van dit project. In het kader van de huidige tariefmethodologie controleert BRUGEL jaarlijks de opvolging van de kosten met betrekking tot dit project; voor 2018 en 2019 heeft BRUGEL een mechanisme ingevoerd dat kostenbeheersing bevordert via regels voor het verwerpen van bedragen die hoger liggen dan wat door BRUGEL als aanvaardbaar wordt geacht.

Het is de bedoeling om in de nieuwe methodologie (2020-2024) enerzijds de projecten die verband houden met ATRIAS te beschouwen als beheersbare kosten; anderzijds voorziet de methodologie in een mechanisme op basis van roadmaps met cijfers voor belangrijke projecten die vooraf aan BRUGEL zijn voorgelegd.

- *Op het vlak van toezicht op de toepassing van het wettelijke kader:*

Bij elk voorstel dat ter kennis van de regulatoren wordt gebracht, maakt BRUGEL een onderscheid tussen wat onder zijn rol valt ('WAT') en wat onder de rol van de DNB valt ('HOE'). In de correspondentie met de DNB en ATRIAS of op de overlegplatformen van de markt waar ze als waarnemers zetelt, heeft BRUGEL er steeds aan herinnerd dat het noodzakelijk is om het geldende wettelijke en regelgevende kader ('WAT') na te leven en ervoor te zorgen dat de implementatie van specifieke gewestelijke kenmerken technisch niet onmogelijk wordt. De DNB is verantwoordelijk voor de effectieve implementatie ('HOE') van dit wettelijke kader. BRUGEL heeft de moeilijkheden van ATRIAS en het reële risico voor de goede werking van de markt ingezien en verschillende brieven naar Sibelga

gestuurd om zijn wettelijke verantwoordelijkheden ter zake in herinnering te brengen. SIBELGA heeft de regulator verteld dat het in staat zal zijn om technische oplossingen te implementeren om hieraan te voldoen, voornamelijk voor het einde van de compensatie.

- *Op intergewestelijk vlak:*

BRUGEL heeft in het forum van Belgische regulatoren (FORBEG) geen moeite gespaard om tot gezamenlijke standpunten te komen om ATRIAS aan te zetten tot meer transparantie bij het meedelen van informatie over de werkelijke evolutie van het project. Dankzij het optreden van BRUGEL is er tastbare vooruitgang geboekt, ook al beantwoordt ATRIAS nog steeds niet aan de verwachtingen van de regulatoren wat betreft de duidelijkheid en leesbaarheid van zijn uitrolplan.

2.5 Markt van de nieuwe flexibilitiediensten

2.5.1 Nieuwe bepalingen van de elektriciteitsordonnantie

De nieuwe elektriciteitsordonnantie bevat nieuwe bepalingen voor de omkadering van de flexibilitieitsmarkt. Het betreft in het bijzonder het recht van de klant om zijn vraagflexibiliteit te valoriseren, evenals de rol van de DNB bij het beheer van de meetgegevens van de flexibilitieit, de invoering van de vergunning voor de levering van flexibilitieitsdiensten en de vergoeding die de DNB verschuldigd is bij een onregelmatige beslissing om de activering van de flexibilitieit te weigeren.

Krachtens artikel 26*bis* van de elektriciteitsordonnantie heeft iedere eindafnemer het recht om vraagflexibiliteit te valoriseren via de leverancier van flexibilitieitsdiensten van zijn keuze. Overeenkomstig artikel 32*unsexies* van deze ordonnantie moet de DNB de eindafnemer vergoeden

voor de geleden schade ingeval hij de activering van de vraagflexibiliteit weigert of beperkt en dit in strijd met de objectieve technische, transparante en niet-discriminerende criteria die hem toelaten deze activering voor onbepaalde duur te verhinderen of te beperken zoals voorzien in artikel 26*ter* van dezelfde ordonnantie.

Wat de rol van de DNB betreft: krachtens artikel 7, §1, 12° wordt de DNB belast, op het vlak van commercialisering van flexibilitieitsdiensten, de rol van facilitator op zich te nemen, om een concurrentiële markt te bieden ten voordele van de eindafnemers, met name door het beheer van de meet -en tellergegevens die het resultaat zijn van de activering van de flexibilitieitsdiensten. De voorwaarden voor het vervullen van deze opdrachten zijn nog niet bepaald.

Daarnaast bepaalt artikel 21*bis* van de elektriciteitsordonnantie dat leveranciers van flexibilitieitsdiensten moeten beschikken over een door BRUGEL toegekende vergunning voor het aanbieden van flexibilitieit bij de afnemers die zijn aangesloten op het distributienet van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De Regering heeft nog niet bepaald welke criteria er gelden voor de toekenning van deze vergunningen. BRUGEL is evenwel van plan om aan de Regering een advies hierover te bezorgen, onder meer om de aandacht te vestigen op het risico van discriminatie van afnemers die aangesloten zijn op het gewestelijke transmissienet en die niet in deze ordonnantie vermeld worden.

2.5.2 Implementatie van de producten van Elia

In een context waarin het aandeel van de productie van hernieuwbare en intermitterende energie toeneemt, is er steeds meer nood aan flexibilitieit binnen het net om het evenwicht te kunnen verzekeren tussen de productie en het verbruik binnen de hele Belgische regelzone. De energiemarkt heeft de voorbije jaren bovendien een belangrijke evolutie doorgemaakt die in de richting gaat van een nieuwe organisatie van de markt om nieuwe mogelijkheden te bieden, voornamelijk aan de gebruikers

van het distributienet, meer bepaald door de ontwikkeling van nieuwe flexibiliteitsdiensten die verschillen van het traditionele energieverbruik.

De nieuwe energieflexibiliteitsdiensten zijn immers bedoeld ter valorisatie van het vermogen van verbruikers en producenten om hun verbruiks- en/of productieprofiel aan te passen in functie van externe signalen die door de spelers op de elektriciteitsmarkt worden verzonden om diensten te leveren aan het elektriciteitsnet.

Historisch werden de ondersteunende diensten vooral geleverd door afnemers die aangesloten waren op het transmissienet. In een context waarin de behoeften aan flexibiliteit toenemen en de informatie- en communicatietechnologieën constant evolueren, kan het flexibiliteitspotentieel binnen de distributie steeds beter worden benut.

In deze context heeft ELIA een platform ontwikkeld, Bidladder^{18,19}, genoemd, met het doel de deelname aan de evenwichtsmarkt (balancing), via de vrije biedingen (Free bids), uit te breiden tot entiteiten van het type niet-CIPU²⁰. De vraag naar flexibiliteitsdiensten zou dus aanzienlijk moeten stijgen met de implementatie van de initiatieven van ELIA en de verwachte ontwikkeling van de vraag afkomstig van de BRP's (evenwichtsverantwoordelijken voor de Belgische regelzone).

Bovendien hebben de Belgische transmissie- en distributienetbeheerders (ELIA en de DNB's) in 2017 via SYNERGRID een project ontwikkeld en uitgevoerd dat de naam DataHub droeg voor een aanvankelijke periode die van rechtswege op 31 december 2021 zou kunnen eindigen. Het gaat om een platform dat als doel heeft, naast de op het ELIA-net aangesloten klanten, ook gebruikers van

het distributienet in staat te stellen hun flexibiliteit aan te bieden voor alle spanningen hoger dan 5kV. Dit platform maakt het mogelijk de flexibiliteitstoegangsregisters en de automatische berekening van de activeringen te beheren alvorens deze in samengevoegde vorm over te brengen aan de marktspelers. De DataHub is op 1 juni 2018²¹ in werking getreden na de ondertekening van een overeenkomst tussen de DNB's en ELIA in het voorjaar van 2018.

Het huidige wettelijk kader is echter ontoereikend voor de ontwikkeling van de flexibiliteit. Inderdaad, hoewel het reglementair kader geen belangrijk obstakel bevat voor de implementatie van een flexibiliteitsmarkt, zou het de snelle en optimale ontwikkeling ervan niet toelaten. Het was dus onvolledig.

Om hieraan iets te doen, ook al is het maar gedeeltelijk, heeft SYNERGRID modelcontracten voorgesteld om de rollen en verantwoordelijkheden van de FSP's²² en DNB's te omkaderen met betrekking tot de activering van de flexibiliteitsdiensten die afkomstig zijn van afnemers die aangesloten zijn op het distributienet. Zo is er in december 2017 een DNB/FSP-modelcontract in werking getreden voor de implementatie van flexibiliteitsproducten ten voordele van de tertiaire (mFRR²³) en strategische reserves van ELIA. Vervolgens heeft SYNERGRID in juni 2018 een ander DNB/FSP-modelcontract voorgesteld met betrekking tot het FCR²⁴-product van ELIA.

Deze modelcontracten werden voor de publicatie ter goedkeuring voorgelegd aan BRUGEL en de andere regulatoren. Aangezien BRUGEL momenteel nog niet bevoegd is om dergelijke modelcontracten goed te keuren, heeft ze samen met de andere gewestelijke regulatoren een

gezamenlijke reactie geformuleerd. Voor zover wij weten, hebben tot op heden nog geen Brusselse afnemers die aangesloten zijn op het distributienet (middenspanning) aan deze flexibiliteitsdiensten deelgenomen.

2.5.3 Toepassing van de regels voor energie-overdracht

Op 13 juli 2017 is een wijziging van de federale wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, met het oog op de verbetering van de vraagflexibiliteit en van de opslag van elektriciteit, in werking getreden. Deze wet voorziet een wettelijk kader voor de overdracht van energie en de overlegprocessen tussen ELIA en de marktpartijen en de samenspraak tussen de CREG en de door de drie Gewesten gemandateerde autoriteiten.

In de zin van deze wet²⁵ is er sprake van energieoverdracht in geval van een activering van de vraagflexibiliteit waarbij een leverancier en een aanbieder van flexibiliteitsdiensten betrokken zijn die een afzonderlijke evenwichtsverantwoordelijke hebben en/of een aanbieder van flexibiliteitsdiensten die niet hun leverancier is.

BRUGEL, dat is aangesteld om het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te vertegenwoordigen in het overleg met de CREG, heeft de evolutie van dit dossier aandachtig gevolgd, onder meer door deel te nemen aan de diverse uitwisselingsplatforms die FORBEG en ELIA georganiseerd hebben.

Zoals de Regering dat wenste, heeft BRUGEL als gewestelijke autoriteit op respectievelijk 8 mei 2018 en 4 september 2018 deelgenomen aan de overlegvergaderingen tussen de CREG en de bevoegde regionale autoriteiten waarin artikel 19bis van

18 Dit is een oplossing die de eindklanten in staat stelt hun flexibiliteit te valoriseren bij een derde die niet hun leverancier is. Er worden financiële compensatieoplossingen aangeboden om de leverancier te compenseren voor de geleverde, maar niet verbruikte energie. Energieoverdracht betekent dus de activering van de flexibiliteit, waarbij twee verschillende BRP's en/of leveranciers betrokken zijn.

19 <http://innovation.elia.be/market-facilitation/bidladder/>

20 'Coordination of the Injection of the Production Units' - Alle productie-eenheden met een nominaal vermogen hoger dan 25 MW en/of die rechtstreeks op het ELIA-net zijn aangesloten, moeten met ELIA een CIPU-contract afsluiten.

21 http://www.synergrid.be/download.cfm?fileid=2018_03_08_SYN_NL_Persbericht_Datahub.pdf

22 FSP staat voor Flexibility Service Provider.

23 mFRR staat voor manual Frequency Response Reserve.

24 FCR staat voor Frequency Containment Reserve.

25 Artikel 19bis §2 van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt.

de elektriciteitswet voorziet (namelijk de VREG, de CWaPE en BRUGEL). Dit overleg had betrekking op de voorstellen voor de aanpassing van de regels voor de energieoverdracht via een aanbieder van flexibiliteitsdiensten, zoals in toepassing van hogergenoemde wet door de beheerder van het transmissienet ter goedkeuring voorgelegd aan de CREG.

BRUGEL heeft tijdens dit overleg meer bepaald volgende standpunten verdedigd:

- *Wat betreft de draagwijdte van het overleg:*
BRUGEL heeft gevraagd om het overleg over de uitbreiding van de regels voor energieoverdracht tot andere markten of tot de laagspanning, waarvan de impact aanzienlijker zal zijn, niet te beperken tot de wijzigingen die zijn aangebracht aan de documenten die ter consultatie zijn voorgelegd, maar te laten plaatsvinden voor de volledige tekst.
- *Wat betreft het toepassingsgebied van de voorgestelde regels voor energie-overdracht:*
Om de nodige duidelijkheid te scheppen voor het begrip van het toepassingsgebied heeft BRUGEL aanbevolen om in het voorstel van ELIA de volgende verduidelijkingen op te nemen:
  - het toepassingsgebied verduidelijken, zowel voor de vraag als voor het aanbod, alsook de verschillende fasen voor de uitbreiding van dit gebied.
  - na elke uitbreiding van het toepassingsgebied een overlegprocedure toepassen om zich ervan te vergewissen dat deze regels haalbaar zijn voor de andere kopers van de flexibiliteit (BRP, DNB) en voor de andere op laagspanning aangesloten klanten.
- *De rol van de DNB:*
Rekening houdend met de huidige en toekomstige opdrachten van de DNB in het Brussels Hoofdstedelijk

Gewest (BHG) heeft BRUGEL de aandacht van de CREG gevestigd op de volgende twee aspecten:

- *De naleving van de wettelijke opdrachten van de DNB:*
BRUGEL steunt het voorstel om ELIA en de personen die door de bevoegde gewestelijke autoriteiten belast worden met het beheer van de flexibiliteitsgegevens (in dit geval de DNB voor het BHG) een gezamenlijke verantwoordelijkheid te geven. BRUGEL vraagt dat de regels voor energieoverdracht niet nadelig zouden zijn voor de regels die zijn aangenomen in toepassing van artikel 19ter, §2 van de elektriciteitswet.
- *Het in aanmerking nemen van de tariefimpact:*
BRUGEL begrijpt dat volgens artikel 19bis §2 van de federale wet de principes voor de implementatie van de regels voor energieoverdracht het WAT moeten beschrijven (of de behoeften wat betreft het bepalen van de volumes geactiveerde flexibiliteit en de eventuele correcties van de perimeters van de evenwichtsverantwoordelijken). BRUGEL wil de CREG evenwel wijzen op de aanzienlijke tariefimpact die de operationele implementatie (HOE) van deze regels kan hebben voor het BHG. In dit kader herinnert BRUGEL eraan dat ze erop zal toezien dat de DNB zich houdt aan de principes van evenredigheid (in de gebruikte middelen en de communicatie van de gegevens), vertrouwelijkheid en privacy.

Al deze opmerkingen werden in aanmerking genomen door de CREG of op bevredigende wijze toegelicht.

2.5.4 Bevoorradinginfrastructuren voor elektrische voertuigen en CNG

Het jaar 2018 was ongetwijfeld een van de jaren waarin de problemen rond mobiliteit en luchtkwaliteit de Brusselse actualiteit hebben gekenmerkt. BRUGEL is zich bewust van de grote uitdagingen die met deze thema's gepaard gaan

en is de ontwikkeling van elektrische voertuigen en CNG (gecomprimeerd aardgas) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van dichtbij blijven opvolgen.

Wat de elektrische voertuigen betreft heeft BRUGEL in 2018 de evolutie van het project voor de uitrol van openbare laadpalen gevolgd. Brussel Mobiliteit heeft effectief een aanbesteding georganiseerd die betrekking had op de gunning van diensten met als doel de levering, installatie en exploitatie van voor het publiek toegankelijke laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Bepaalde modaliteiten in de technische specificaties van deze aanbesteding waren voornamelijk afkomstig van de aanbevelingen van BRUGEL in haar studie²⁶ betreffende publiek toegankelijke laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. De technische bepalingen van Brussel Mobiliteit verplichtten inderdaad tot overleg tussen de toekomstige concessiehouder(s) van de palen en Sibelga over de keuze van de locatie van die palen rekening houdend met de historische configuratie van de laagspanningselectriciteitsnetten²⁷. Dit overleg was echt nuttig om de investeringen in het elektriciteitsnet die nodig waren voor de integratie van laadpalen te optimaliseren en dus de impact ervan op de distributietarieven die de netgebruikers betalen te beperken.

Om bepaalde potentiële vereisten te verlichten en de struikelblokken voor de ontwikkeling van deze alternatieve mobiliteit te beperken, heeft BRUGEL in verschillende adviezen eveneens voorgesteld om de exploitanten van openbare laadpalen en CNG-tankstations vrij te stellen van de verplichting om over een leveringsvergunning te beschikken. Die vrijstelling zou het voor de exploitant gemakkelijker maken zijn activiteit uit te oefenen. Deze aanbevelingen werden onder meer voorgesteld in een advies²⁸ dat in december 2018 werd gepubliceerd over het voorontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de uitrol van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen.

²⁶ Deze studie is gepubliceerd op onze website onder de referentie <https://www.brugel.brussels/publication/document/studies/2017/nl/studie-20.pdf>

²⁷ Het elektrische laagspanningsnet is in verreweg de meeste gevallen beschikbaar in 230V. Slechts 12% van het net wordt in 400 V gedistribueerd en dat is de spanning die noodzakelijk is voor laadpalen van het type snel en halfsnel.

²⁸ Het betreft advies 276 <https://www.brugel.brussels/publication/document/adviezen/2018/nl/ADVIES-276-alternatieve-brandstoffen.pdf>

3 Evolutie van de elektriciteits- en gasnetten

3.1 De structuur van de elektriciteitsnetten

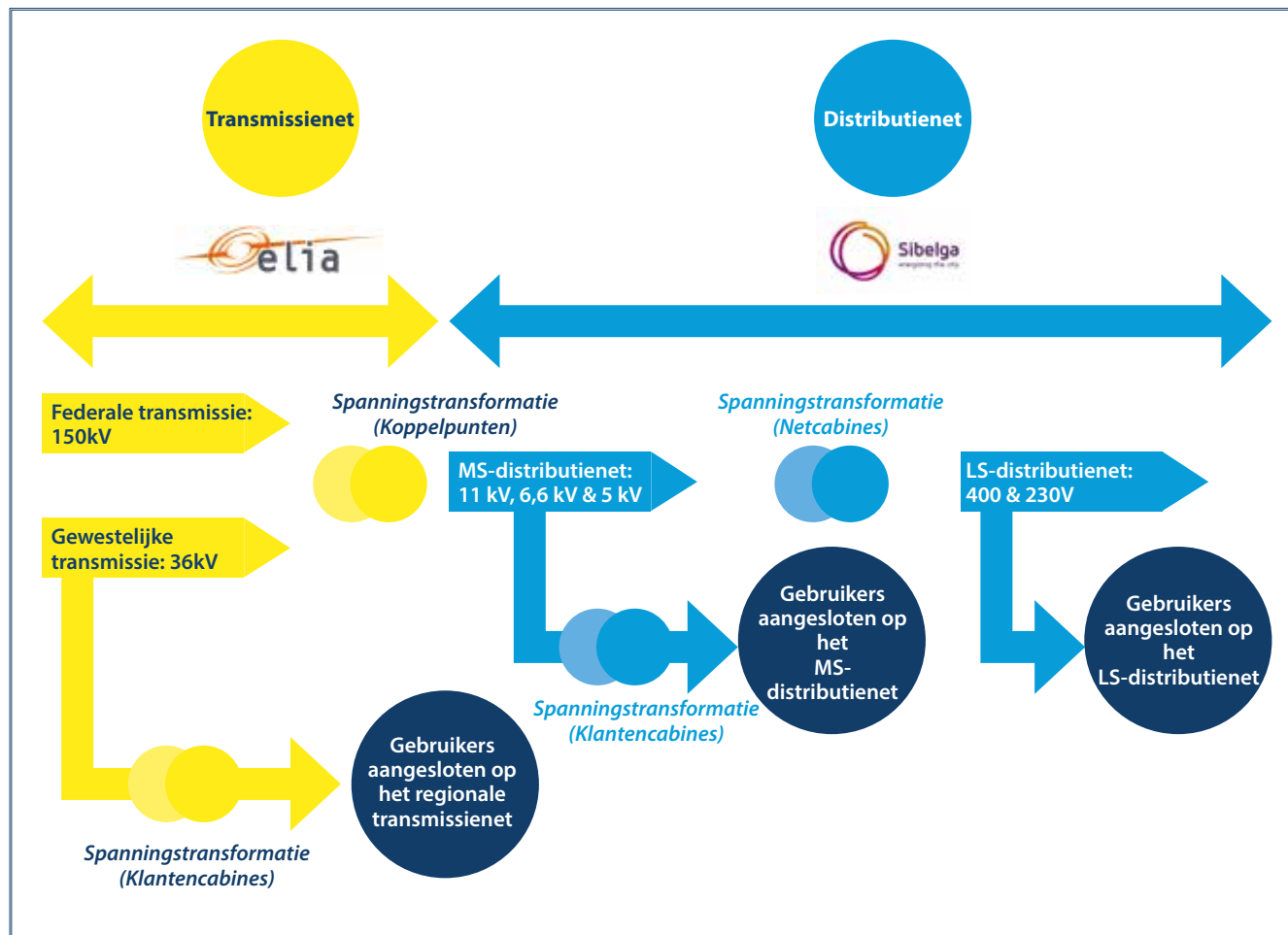
Een van de belangrijke aspecten om rekening mee te houden bij de analyse van de netten is de wijze waarop de Brusselse consumenten met elektriciteit en gas worden bevoorrad. Zoals in onderstaande figuur wordt getoond, verloopt de elektriciteitsbevoorrading via de transmissie- en distributienetten.

Het transmissienet bestaat uit het federale 150 kV-transmissienet en het gewestelijk 36 kV-transmissienet. Hoewel ze door hetzelfde bedrijf worden beheerd, namelijk ELIA, maakt de wetgeving een onderscheid tussen deze twee netten. De ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest definieert het gewestelijk transmissienet als het geheel van de installaties met een spanning van 36 kV op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Zoals Figuur 19 hiernaast toont, vertegenwoordigt het distributienet alle installaties met een spanning van 11 kV of lager op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Er wordt ook onderscheid gemaakt tussen het middenspanningsdistributienet (MS): 11, 6,6 en 5 kV, en het laagspanningsdistributienet (LS): 400 en 230 V.

Afgezien van enkele 'grootverbruikers' (zoals de MIVB, Infrabel, Aquiris ...) die rechtstreeks op het gewestelijke transmissienet zijn aangesloten, wordt het grootste deel van de elektrische energie die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest binnenkomt geïnjecteerd in het distributienet dat door Sibelga wordt beheerd. Deze injectie gebeurt via een spanningstransformatie in de 47 koppelpunten

Figuur 19: Bevoorradingsprincipe voor de verbruikers in het BHG

op het Brussels grondgebied. De hoogspanning van het transmissienet (150 of 36 kV) wordt getransformeerd in middenspanning, 11 (voornamelijk), 6,6 of 5 kV, en vervolgens omgezet in laagspanning, 400 en 230 V, via de netcabines van Sibelga. Vrijwel alle Brusselse verbruikers (99,5%) zijn via laagspanning aangesloten op het elektriciteitsnet.

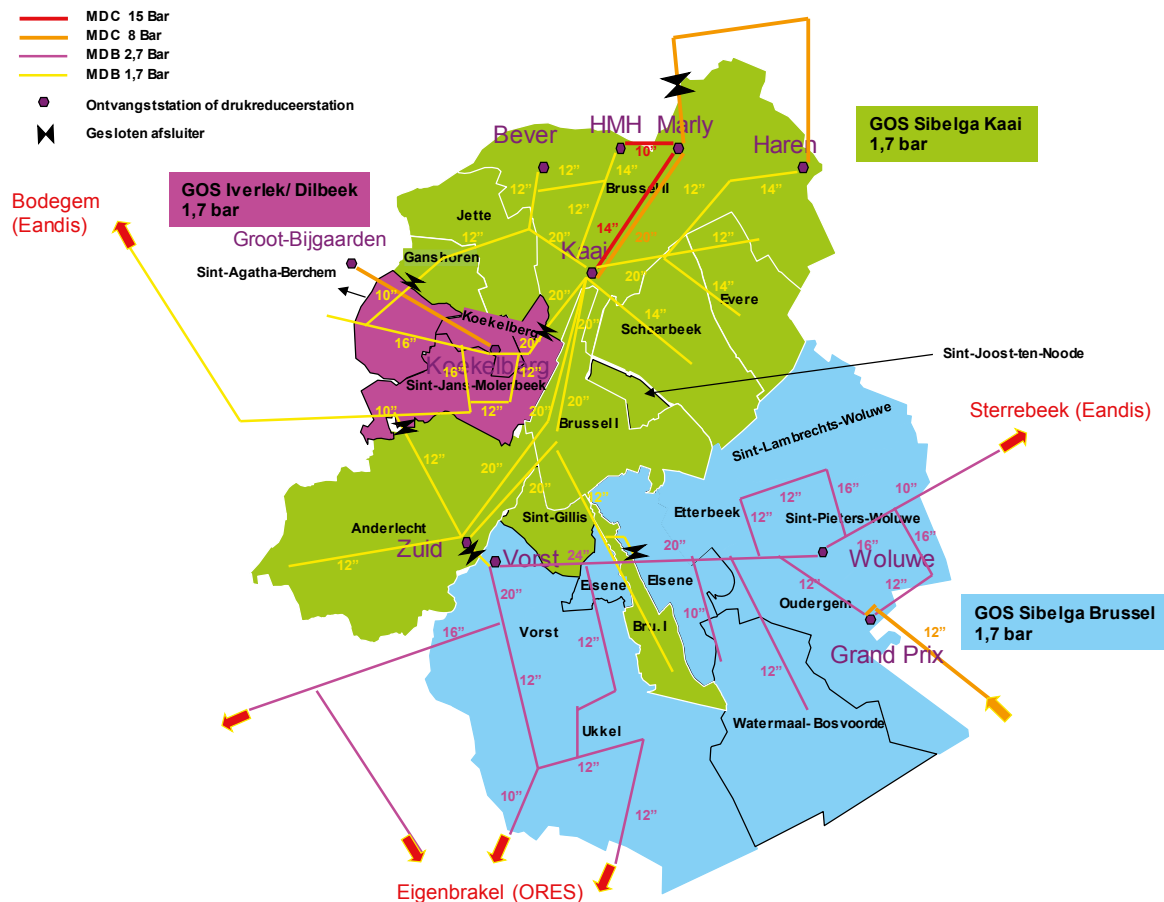
De totale lengte van het gewestelijk transmissienet, 309 km, is relatief beperkt in vergelijking met de lengte van het distributienet (4.201 km LS en 2.224 km MS).

Voor wat de verdeling van de bevoegdheden inzake de controle van de netbeheerders aangaat, is in overeenstemming met het wettelijke kader het Brussels Gewest (en dus BRUGEL) bevoegd voor de zaken in verband met de gewestelijke distributie en transmissie van elektriciteit via netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70 kV. De federale overheden zijn op hun beurt bevoegd voor de energietransmissie via het elektriciteitstransmissienet van 150 kV tot 380 kV.

3.2 De structuur van het gasnet

Het aardgas dat aan de Brusselse klanten wordt verdeeld, is afkomstig uit gasbellen in het Nederlandse Groningen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt bevoorrad via de dubbele leiding die de hoofdleiding onder hoge druk tussen Nederland en Frankrijk vormt. Het gas wordt op het distributienet van de Brusselse gasdistributiebeheerder Sibelga geïnjecteerd via zeven ontspanningsstations en zeven ontvangststations die geografisch zijn verspreid over drie Geaggregeerde Ontvangststations (GOS)²⁹ (zie figuur 20 hierna).

Figuur 20: Weergave van de GOS

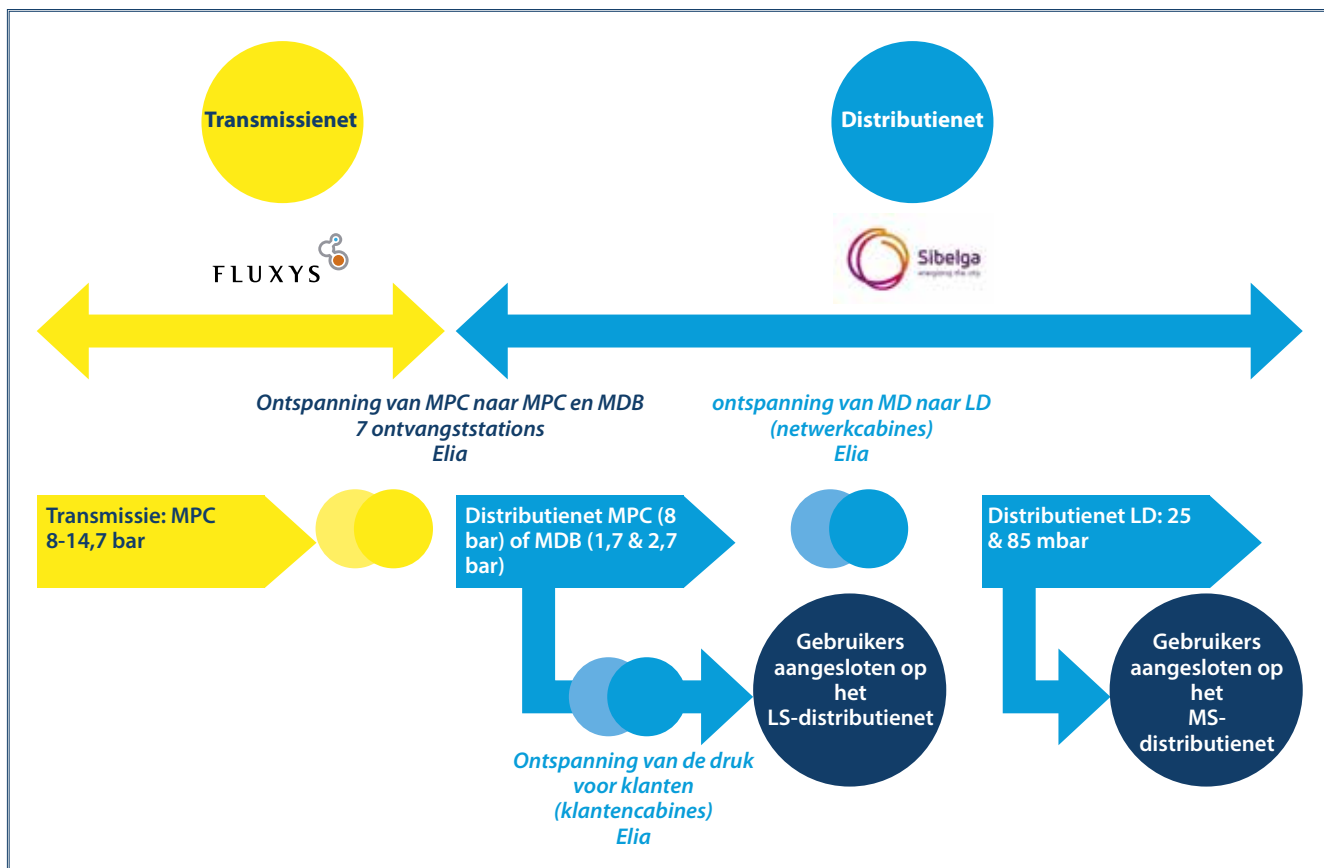
²⁹ Geaggregeerd Ontvangststation: fictief ontvangststation dat de functie van verschillende ontvangststations groepeert die een van de onderling verbonden netten voeden. Er kunnen koppelpunten bestaan tussen twee aangrenzende GOS voor een eventuele onderlinge ondersteuning. De GOS werden gecreëerd om de energieaankopen en hun evolutie te kunnen berekenen.

Zoals figuur 21 hierna toont, wordt bij het verlaten van de ontvangst- en ontspanningsstations de druk van het gas verlaagd tot middendruk van het type B (MDB 1,7 of 2,7 bar). Dit distributienet bevoorraadt enkele grootverbruikers, maar de meeste netgebruikers worden bevoorraadt via het laagspanningsnet (LS). De druk van het gas wordt in de netcabines verlaagd tot 25 (meestal) of 85 mbar.

Anders dan de genoemde spreiding van de bevoegdheden voor de elektriciteitstransmissie, voorziet het wettelijke kader geen 'gewestelijk gastransmissienet'. Het toezicht op de transmissienetbeheerder gebeurt dus uitsluitend door de federale regulator, de CREG.

BRUGEL is dan ook uitsluitend bevoegd voor het gasdistributienet.

Figuur 21: Schema van de gasbevoorrading van het BHG

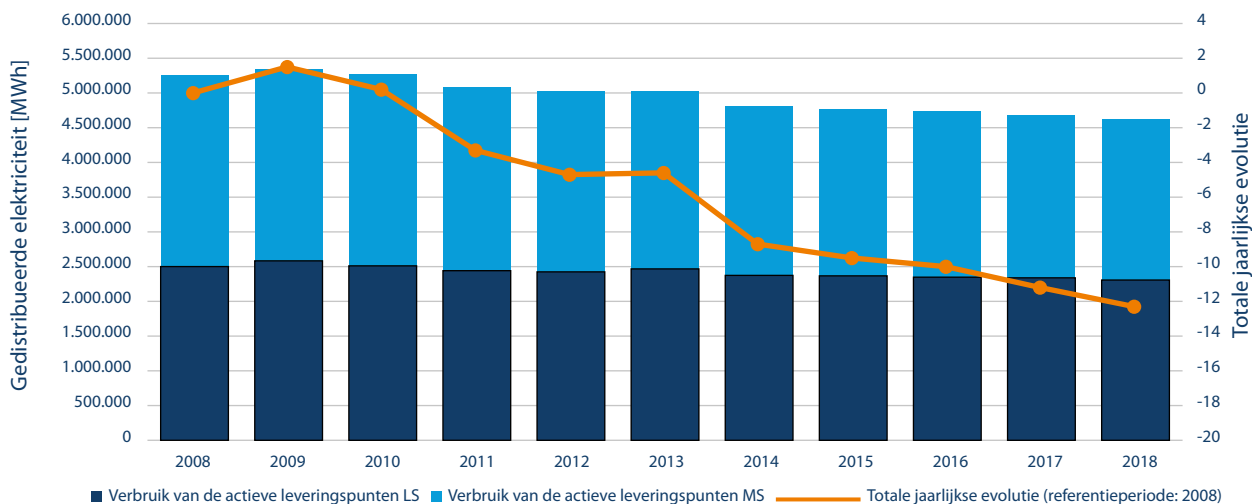
3.3 De evolutie van het verbruik voor de elektriciteits- en gasnetten

In het kader van de opvolging van de prestaties van de elektriciteits- en gasnetten wordt door BRUGEL een analyse uitgevoerd van de energiedistributiecapaciteiten van deze netten en van het energievolume dat ze overbrengen.

BRUGEL stelt al meerdere jaren op rij vast dat de door het elektriciteitsdistributienet getransporteerde energie constant afneemt (zie figuur 22 hierna). Deze trend wordt ook bevestigd in 2018. We stellen vast dat tussen 2008 en 2018 de hoeveelheid gedistribueerde elektrische energie met 12,3% daalt, terwijl het aantal aangesloten gebruikers in diezelfde periode met 9% stijgt. Van 2017 tot 2018 is het verbruik eveneens gedaald met 1,25%. Dit structurele verschijnsel houdt momenteel dus blijkbaar aan en zou te verklaren zijn door de energie-efficiëntiemaatregelen die zijn ingevoerd door de netgebruikers en het gebruik van meer energiebesparende technologieën. De impact op de economische context in Brussel is evenwel moeilijk in te schatten op basis van de informatie waarover BRUGEL beschikt.

Ter herinnering: de aanzienlijke daling in het verbruik tussen 2013 en 2014 had specifiek te maken met de zeer gunstige weersomstandigheden.

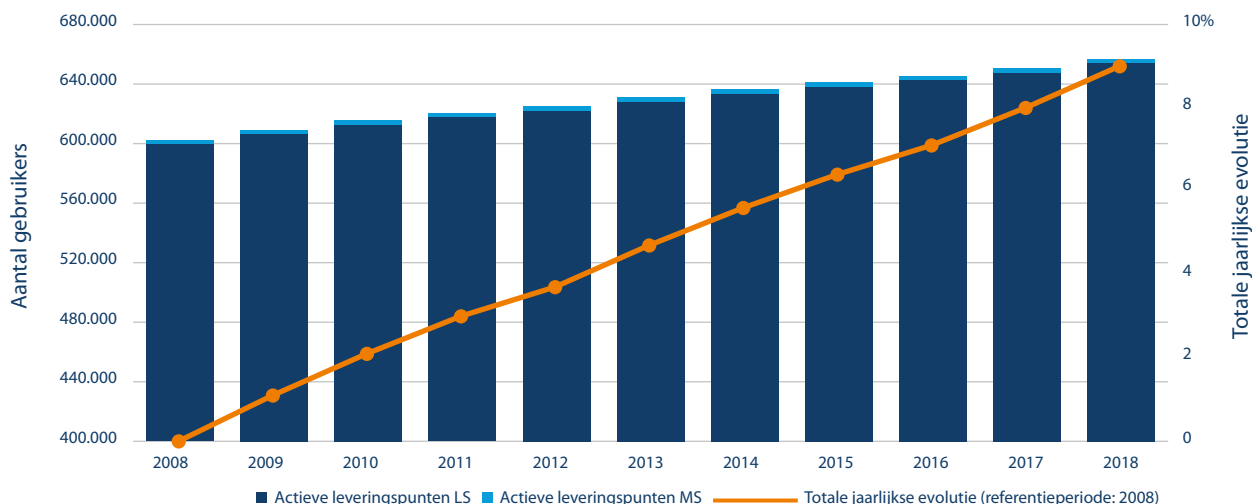
Figuur 22: Evolutie van de gedistribueerde elektriciteit

De analyse van de elektriciteitsdistributie, onderverdeeld per gebruikerstype, laat zien dat de daling veel sterker is bij gebruikers die op het middenspanningsnet zijn aangesloten.

Dat is niet verwonderlijk, want deze gebruikers zijn inderdaad gevoeliger en sneller bereid om te investeren om hun verbruik en dus hun energiefactuur te verlagen.

Figuur 23: Evolutie van het aantal elektriciteitsgebruikers (actieve leveringspunten)

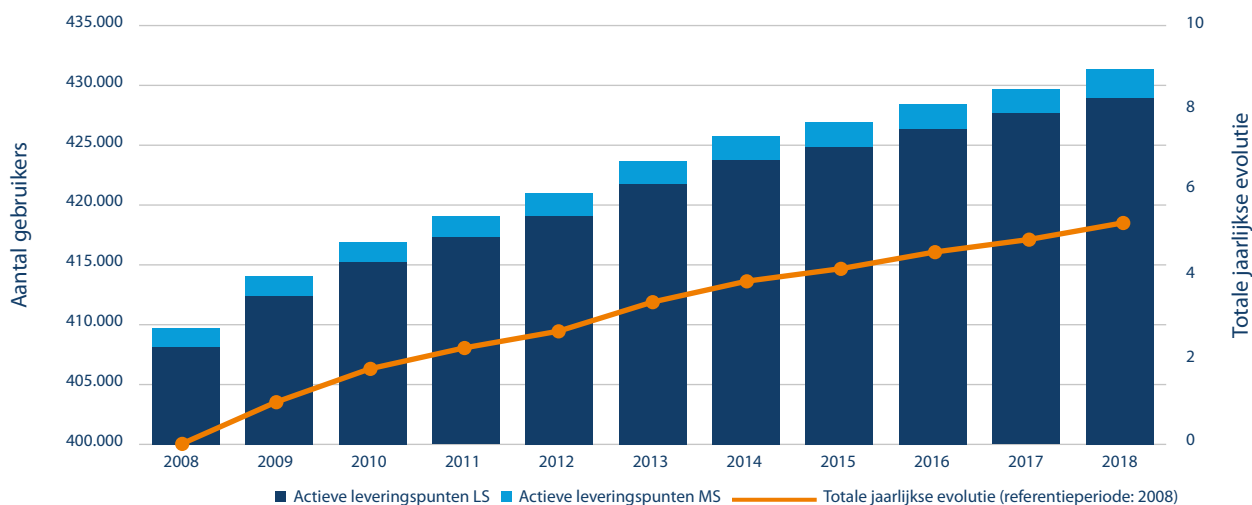

Een gelijkaardige vaststelling over de evolutie van het gasverbruik van de Brusselse gebruikers is minder evident. Dat verbruik is sterk afhankelijk van de weersomstandigheden, aangezien het gasverbruik voornamelijk samenhangt met de verwarmingsbehoefte.

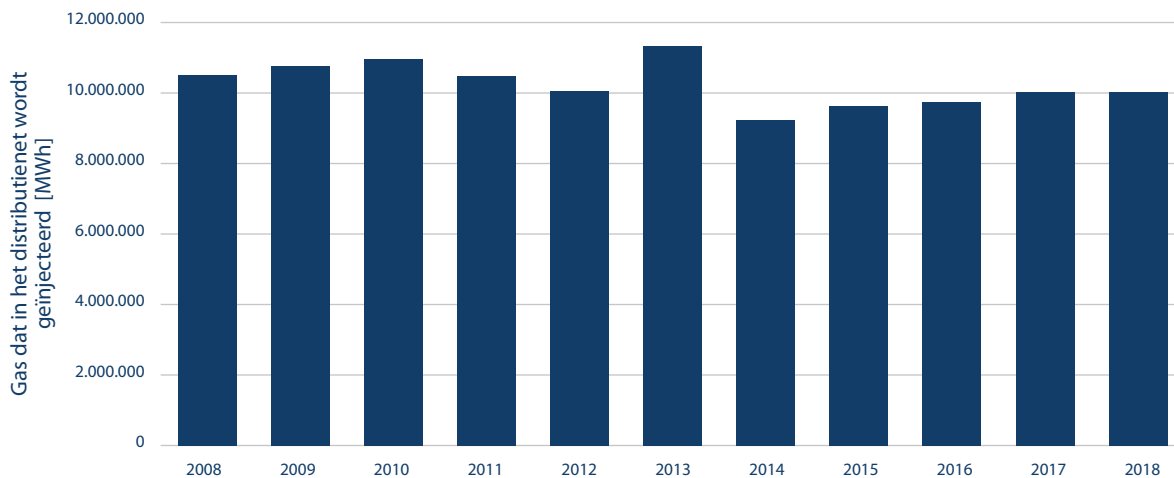
Hierdoor is de evolutie van het gasverbruik niet continu en volgt ze algemeen gesproken de evolutie van de graaddagen,³⁰ terwijl het aantal gebruikers wel blijft toenemen (+5,3% van 2008 tot 2018).

Voor 2018 bedraagt de hoeveelheid gas die geïnjecteerd werd op het net van Sibelga 10,035 TWh; deze hoeveelheid is relatief stabiel ten opzichte van 2017 (toename van 0,1%).

Figuur 24: Evolutie van het aantal gasgebruikers (actieve leveringspunten)

Figuur 25: Evolutie van het gas geïnjecteerd op het distributienet

³⁰ De graaddagen geven een beeld van het gemiddelde profiel van de verwarmingsbehoeften van een woning in België. De graaddagen die door de aardgassector in België worden gehanteerd, zijn gelijk aan het verschil tussen 16,5 °C en de gemiddelde temperatuur, zoals berekend door het KMI in Ukkel.

3.4 De planning van de elektriciteits- en gasnetten

De wetgeving bepaalt dat een geheel aan technische opdrachten aan de distributienetbeheerders en de gewestelijke transmissienetbeheerders wordt toevertrouwd, zoals ontwikkeling, onderhoud, toezicht en beheer van het net, evenals de aansluiting van de gebruikers voor verbruiks- en productiedoelstellingen, meting en beheer van de energiestromen.

In dit kader moeten de netbeheerders elk jaar een voorstel indienen voor een investeringsplan voor de netwerken waarvan ze het beheer verzorgen. Deze ontwerp investeringsplannen worden aan BRUGEL voorgelegd, dat een advies opstelt voor de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Door de wijzigingen aan de elektriciteits- en gasdronnanties die op 30 september 2018 in werking zijn getreden en op vraag van de minister van Energie heeft BRUGEL voor de eerste keer een openbare raadpleging moeten organiseren over de investeringsplannen voor elektriciteit en gas van Sibelga voor de periode 2019-2023 en die van ELIA voor de periode 2019-2029. Die raadpleging vond plaats van 30 november tot 30 december 2018. Op vraag van de Raad van Gebruikers heeft BRUGEL op 14 december 2018 de doelstellingen van deze raadpleging toegelicht.

Voor deze eerste oefening heeft BRUGEL beslist alle investeringsplannen te publiceren, hoewel de wetgeving de regulator de mogelijkheid geeft om de raadpleging te beperken tot 'bepaalde aspecten van het ontwerpplan'. Aan de deelnemers werd gevraagd een vragenlijst in te vullen en ze konden ook 'open' opmerkingen formuleren over

het geheel van de investeringsplannen. Alle opmerkingen die tijdens de consultaties werden geformuleerd, werden geanalyseerd en besproken in de adviezen van BRUGEL. Sommige opmerkingen hadden te maken met het thema van de slimme meters of met het milieubeleid van de netbeheerders.

In het kader van haar analyse van de investeringsplannen heeft BRUGEL erop toegezien dat de planning van de door de netbeheerders voorgestelde investeringen het mogelijk maakt om de veiligheid, de betrouwbaarheid, de regelmatigheid en de kwaliteit van de bevoorrading van de elektriciteits- en gasnetten te verzekeren. Op basis van haar analyse heeft BRUGEL in februari 2019 voor elk van de voorgestelde investeringsplannen een gedetailleerd advies overgemaakt aan de Regering³¹.

In de voorgestelde investeringsplannen voorziet SIBELGA onder meer voor de volledige periode 2019-2023 de plaatsing van 592 km elektriciteitskabels en 37 km gasleidingen. De meeste investeringen die in het openbare wegennet in Brussel zullen worden uitgevoerd, hebben betrekking op het distributienet elektriciteit en beogen vooral de vervanging van verouderde kabels.

Voor wat de distributiecapaciteit van de netten betreft, heeft BRUGEL geverifieerd of de investeringen die door de netbeheerders waren gepland het mogelijk maakten aan de verwachte belasting te voldoen. Op elektriciteitsniveau is bijzondere aandacht besteed aan de koppelposten, de grensposten tussen de elektriciteitsnetten van ELIA en van SIBELGA.

Er is een gelijkaardige analyse uitgevoerd naar de bevoorradingscapaciteit van het gasnet. Hieruit blijkt dat er in geval van een zeer strenge winter (-11°) weinig capaciteitsreserve beschikbaar is in de ontvangststations

die momenteel in bedrijf zijn. De inbedrijfstelling in oktober van het nieuwe station Zoniënwoud in Overijse had het mogelijk moeten maken om de beschikbare capaciteitsreserve vanaf deze winter (2018-2019) aanzienlijk te verhogen, maar na een nieuw ingediend beroep heeft FLUXYS het station slechts enkele weken na de inbedrijfstelling weer buiten werking moeten stellen. BRUGEL betreurt deze situatie en pleit ervoor om het station zo snel mogelijk weer in bedrijf te nemen. Tot slot: na de analyse van de hoofdstukken over de thematiek van de slimme meter in de investeringsplannen voor gas en elektriciteit voor de periode 2019-2023 en na de opmerkingen die door sommige deelnemers werden geformuleerd tijdens de openbare raadpleging, heeft BRUGEL aan SIBELGA gevraagd om een bijlage in het ontwerp van investeringsplan op te nemen om zijn aanpak te verduidelijken en te motiveren. Dit addendum bij het investeringsplan werd bij het advies van BRUGEL gevoegd.

3.5 De kwaliteit van de bevoorrading op de elektriciteits- en gasnetten

De kwaliteit van de bevoorrading wordt vanuit twee grote invalshoeken opgevolgd: de continuïteit van de bevoorrading (gekoppeld aan de onderbrekingen) en de kwaliteit van de levering (gekoppeld aan de kwaliteit van de spanning of de gasdruk). Deze laatste wordt geëvalueerd op basis van het aantal klachten dat door de gebruikers bij Sibelga en ELIA werd ingediend.

Over het algemeen was de kwaliteit van de bevoorrading van de netgebruikers de afgelopen jaren relatief stabiel, met uitzondering van 2017, dat gekenmerkt werd door een groot incident op het net van ELIA.

³¹ De wijzigingen aan de elektriciteits- en gasdronnanties bepalen dat de adviezen van BRUGEL tegen 30 oktober aan de Regering bezorgd moeten worden, maar de minister heeft deze termijn verlengd zodat er een openbare raadpleging kon plaatsvinden over de investeringsplannen.

³² Het betreft advies 268 inzake de verslagen Sibelga voor 2017 inzake de kwaliteit van de diensten, de schadevergoedingsregeling en de niet-discriminerende praktijken tegenover de leveranciers (BRUGEL-ADVIES-20180712-268).

Figuur 26 toont de evolutie van deze indicatoren sinds 2008. We zien de evolutie van de totale niet-beschikbaarheid (gemiddelde jaarlijkse onderbrekingstijd van een gebruiker van het distributienet) en de totale onderbrekingsfrequentie (gemiddeld jaarlijks aantal onderbrekingen van een gebruiker van het distributienet).

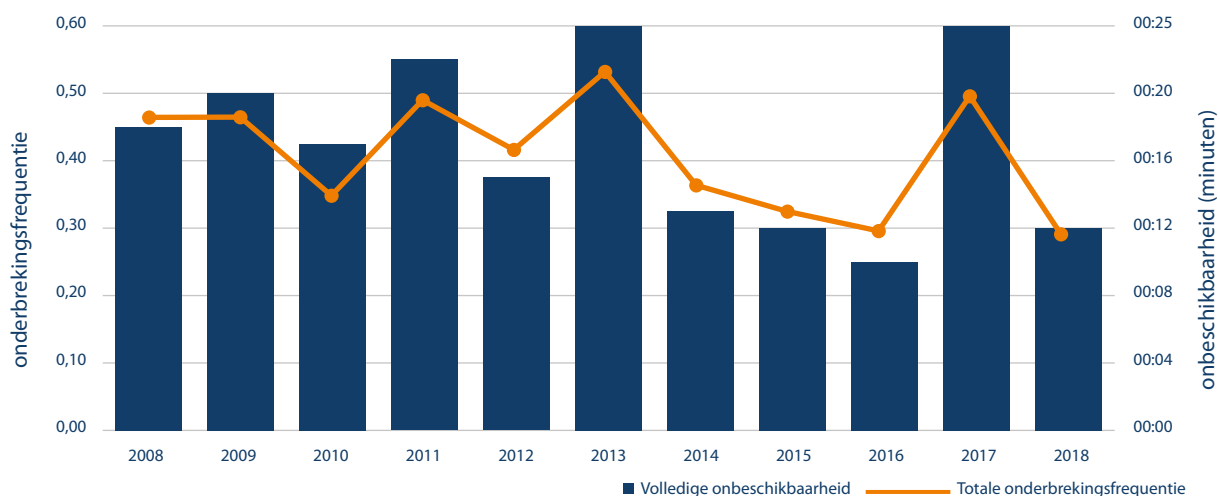
We wijzen er evenwel op dat deze indicatoren rekening houden met onderbrekingen die niet op het conto van Sibelga kunnen worden geschreven. Bepaalde onderbrekingen houden rekening met onderbrekingen als gevolg van derden (uitgetrokken kabels enz.), moeilijke weersomstandigheden of onderbrekingen die hun oorsprong vinden op een ander net dan dat van Sibelga (bijvoorbeeld op het net van ELIA).

Figuur 27 toont eveneens de evolutie van diezelfde kwaliteitsindicatoren zonder echter rekening te houden met de onderbrekingen in verband met het net van ELIA. Over een periode van 10 jaar stellen we een lichte neerwaartse trend vast van de indicatoren 'niet-beschikbaarheid' en 'frequentie van onderbrekingen', die zich vertaalt in een verbetering van de kwaliteit van de bevoorrading van de netgebruikers.

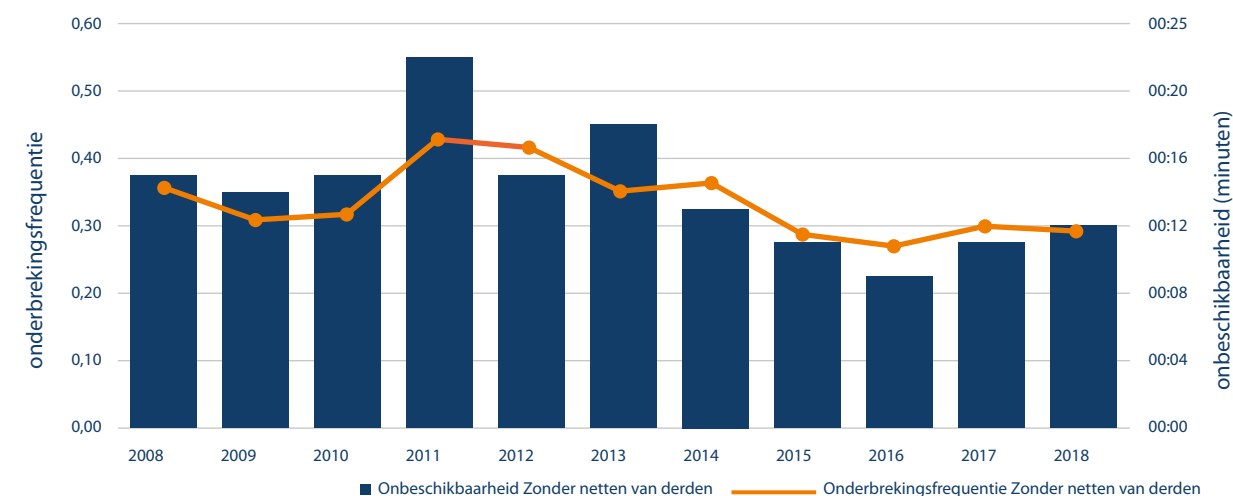
De diepgaandere analyse van alle door Sibelga in 2018 voorgelegde indicatoren voor de kwaliteit van de dienstverlening zal het voorwerp uitmaken van een specifiek verslag dat in de loop van het jaar 2019 door BRUGEL zal worden gepubliceerd.

De kwaliteitsindicatoren worden eveneens opgevolgd voor de gasbevoorrading van de netgebruikers. Figuur 28 toont de evolutie van de gemiddelde niet-beschikbaarheid voor de gebruikers van het gasdistributienet per type onderbreking (gepland, ongepland, incident).

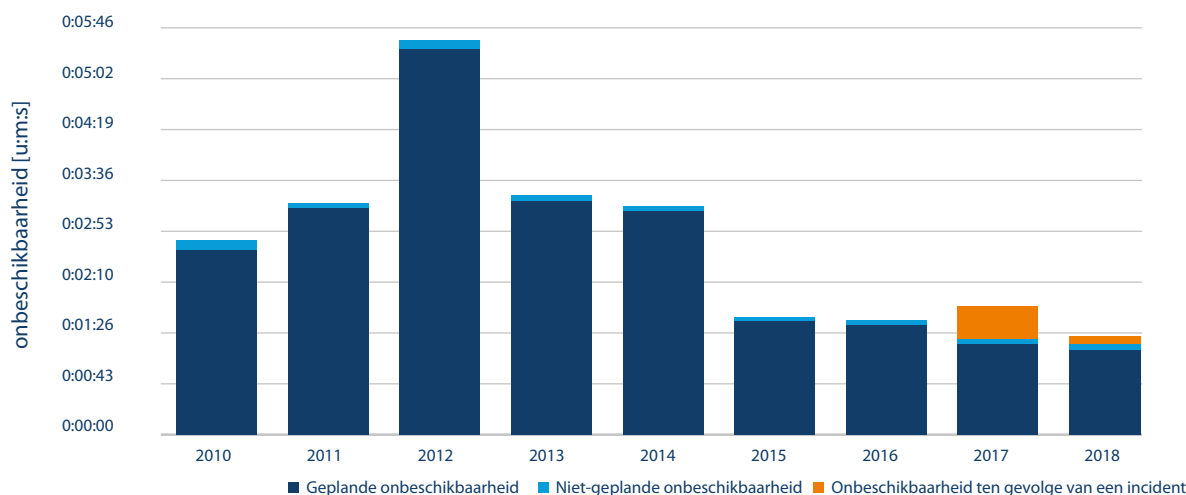
Figuur 26: Evolutie van de niet-beschikbaarheid en de onderbrekingsfrequentie voor de gebruikers van het elektriciteitsdistributienet (Totaal - Onderbrekingen net van ELIA inbegrepen)

Figuur 27: Evolutie van de niet-beschikbaarheid en de onderbrekingsfrequentie voor de gebruikers van het elektriciteitsdistributienet (uitgezonderd onderbrekingen net van ELIA)

Figuur 28: Evolutie van de gemiddelde niet-beschikbaarheid voor gebruikers van het gasdistributienet

Zo blijkt dat de niet-beschikbaarheid waarmee een gebruiker van het Brusselse gasnet te maken kan krijgen, lager ligt dan die van een gebruiker van het elektriciteitsdistributienet.

De jaarlijkse evolutie toont ook al enkele jaren een afname van de gemiddelde niet-beschikbaarheid; dit valt te verklaren doordat een groot investeringsprogramma van Sibelga is afgerond, waarbij alle leidingen in gietijzer en asbestcement zijn vervangen. De vervanging van deze leidingen werd in 2014 voltooid. Ze werd gerechtvaardigd door het aanzienlijke lekpercentage in vergelijking met leidingen van staal of polyethyleen.

Het aantal incidenten ligt relatief laag, maar 2017 werd gekenmerkt door twee tragische ontploffingen³³ waarbij twee personen overleden en verschillende personen ernstig gewond geraakten. De gaslekken die aan basis van deze ontploffing lagen, zouden naar het schijnt

hun oorsprong vinden in de binneninstallaties van de netgebruikers. De staat van particuliere gasinstallaties kan inderdaad een potentieel risico voor een incident vormen. Vanuit regelgevend oogpunt is een verplichte controle³⁴ enkel vereist bij de opening van een gasmeter door de distributienetbeheerder. Met uitzondering van deze situatie voorziet de regelgeving voor binneninstallaties op gas geen enkele conformiteitscontrole, in tegenstelling tot het Algemeen Reglement op de Elektrische Installaties (AREI).

Hoewel deze bevoegdheid dus tot het domein van de federale overheid behoort, heeft BRUGEL in zijn advies betreffende het investeringsplan 2019-2023 gepleit teneinde het risico van incidenten met binneninstallaties van gebruikers te beperken en heeft het de Brusselse minister van energie aangemoedigd om haar uitwisselingen met de federale minister van energie voort te zetten.

3.6 Ontwikkeling van de intelligente meetsystemen

De nieuwe artikelen 24ter en 18ter van respectievelijk de elektriciteits- en gasordonnantie verwijzen naar een reeks beschermingsmaatregelen (respect voor de keuze, privacy en gezondheid) voor de netgebruikers, de verplichtingen van de DNB en de uitvoering van verschillende evaluaties voorafgaand aan de invoering van de slimme meters. Daarnaast behouden hogergenoemde artikelen de geleidelijke installatie van de slimme meters voor aan bepaalde niches na voorafgaande technisch-economische onderzoeken.

3.6.1 Door de ordonnantie beoogde niches

1. Verplichte niches:

Artikel 24ter, § 1, eerste lid bepaalt de verplichte niches waarvoor de DNB geleidelijk aan slimme meters moet installeren:

“De distributienetbeheerder installeert geleidelijk slimme meters op het distributienet, overeenkomstig de volgende verplichte niches, rekening houdend met het algemeen belang en voor zover dat technisch haalbaar, financieel redelijk en evenredig is, gelet op de potentiële energiebesparingen:

- 1° als een meter vervangen wordt, tenzij dit technisch niet mogelijk of rendabel zou zijn, gelet op de geraamde potentiële besparingen op lange termijn;*
- 2° als er een aansluiting wordt uitgevoerd in een nieuw of een ingrijpend gerenoveerd gebouw zoals omschreven in richtlijn 2010/31/EU.*

³³ Er deden zich twee gasontploffingen voor in twee gebouwen in Sint-Gillis en Sint-Agatha-Berchem.

³⁴ Koninklijk Besluit van 28 juni 1971 betreffende de te nemen veiligheidsmaatregelen bij de oprichting en bij de exploitatie van installaties voor gasvervoer door middel van leidingen.

2. Prioritaire niches:

In het tweede lid van §1 van hetzelfde artikel worden de prioritaire niches vermeld waarvoor de DNB geleidelijk aan slimme meters kan installeren:

“De distributienetbeheerder kan eveneens geleidelijk slimme meters op het distributienet installeren, overeenkomstig de volgende prioritaire niches vastgelegd in het investeringsplan waarvan sprake in artikel 12, rekening houdend met het algemeen belang en voor zover dat technisch haalbaar, financieel redelijk en evenredig is gelet op de potentiële energiebesparingen:

- 1° als de gebruiker van het distributienet beschikt over **een elektrisch voertuig** en dit laat weten aan de distributienetbeheerder; in dat geval wordt in het gebouw waarin hij woont een slimme meter geplaatst;*
- 2° als de gebruiker van het distributienet **een jaarlijks verbruik heeft van meer dan 6.000 kWh per jaar**;*
- 3° als de gebruiker van het distributienet beschikt over **een opslagenheid die elektriciteit opnieuw in het distributienet kan injecteren**, of over een warmtepomp;*
- 4° als de eindafnemers hun **flexibiliteit aanbieden** via een aanbieder van flexibiliteit;*
- 5° als een gebruiker van het distributienet het vraagt, tenzij dat niet technisch haalbaar of financieel redelijk en evenredig is gelet op de potentiële energiebesparingen;*
- 6° als de gebruiker van het distributienet **een prosumer is of elektriciteit opnieuw in het net kan injecteren**.*

3. Niches geïdentificeerd door de studie van BRUGEL en, in voorkomend geval, bepaald door de Regering na bespreking in het Parlement:

Artikel 24ter laat in §1, derde lid, de DNB de mogelijkheid om slimme meters te installeren in andere gevallen, eventueel door een specifiek en transversaal onderzoek van BRUGEL geïdentificeerd als economisch, energetisch en sociaal geschikt en bepaald door de Regering na debat in het Parlement:

*“Op voorwaarde dat een specifiek en transversaal onderzoek van Brugel de economische, energetische en sociale geschiktheid van de ontwikkeling van slimme meters aantoont voor elke niche bedoeld in artikel 24ter, lid 1 en 2, alsook, desgevallend, voor elke nieuwe categorie van eventuele begunstigden, en na debat in het Parlement, **kan de Regering andere situaties bepalen waarin de distributienetbeheerder slimme meters installeert**, evenals de installatiemodaliteiten ervoor. Brugel legt dat onderzoek ter raadpleging voor aan het publiek.”*

3.6.2 Studie van BRUGEL

Zoals aangegeven in de vorige paragraaf, voornoemde artikelen van de elektriciteits- en gasordonnantie, moet BRUGEL een specifieke en transversale studie uitvoeren om de economische, milieugebonden en maatschappelijke mogelijkheden van de ontwikkeling van slimme meters te onderzoeken. Deze beoordeling wordt momenteel uitgevoerd en zal aan een openbare raadpleging worden onderworpen.

3.6.3 Projecten voor de uitrol van slimme meters die worden voorgesteld in het investeringsplan van Sibelga

Het onderzoek van de ontwerpen van investeringsplannen en het bijbehorende addendum vermeldt:

- Projecten voor de installatie van 4.850 meters per jaar van het ‘slimme’ type als niet-communiserende elektronische meters om te voldoen aan de eisen van de Europese richtlijn 2012/27/EU inzake energie-efficiëntie. Deze richtlijn eist inderdaad de installatie van “individuele meters die het daadwerkelijke energieverbruik van de eindafnemer nauwkeurig weergeven en informatie geven over het werkelijke tijdstip van het verbruik”. Ze worden altijd geleverd wanneer een bestaande meter wordt vervangen of wanneer een aansluiting wordt uitgevoerd in een nieuw gebouw of in een gebouw dat een ingrijpende renovatie ondergaat.

Deze richtlijn werd overigens omgezet in artikel 25vicies van de ordonnantie van 19 juli 2001, voordat dit artikel door de ordonnantie van 23 juli 2018 werd opgeheven.

- Projecten voor de installatie van ‘slimme’ meters om te voldoen aan de verplichting om bidirectionele meters te installeren voor zelfproducenten beantwoordt aan de beschikbaarheidsbeperkingen van meters van het type A+/A- (te lange leveringstermijn gezien de massale uitrol van slimme meters in de verschillende landen van de Europese Unie). Aangezien de ‘slimme’ meters die voor deze categorie van netgebruikers moeten worden geïnstalleerd niet-communiserende meters zijn, is BRUGEL van mening dat de voorafgaande onderzoeken, opgelegd door de nieuwe artikelen 24ter en 18ter van de elektriciteits- en gasordonnanties niet van toepassing zijn.
- Een pilootproject op ware grootte voor de plaatsing van 5.000 slimme elektriciteitsmeters. BRUGEL is van mening dat dit proefproject onontbeerlijk is om de door de nieuwe bepalingen van de elektriciteits- en gasordonnantie geëiste onderzoeken uit te voeren. BRUGEL verwelkomt de bereidheid van Sibelga om zijn proefproject aan te passen met concrete klantgerichte maatregelen. In deze optiek adviseert BRUGEL dit proefproject uit te breiden om er een significant aantal gasmeters in op te nemen en andere acties voor de eindklanten, met name de modaliteiten voor de melding en herroeping van de beslissingen van deze klanten, de voorwaarden voor de mededeling van gegevens aan derden, de definitie van mogelijke primaire en afgeleide gegevens die de DNB moet verzamelen en verwerken, en na een vergelijkende analyse van de elektrogevoeligheid, het bepalen van alternatieve technologische oplossingen voor de klanten die beweren dat ze elektrogevoelig zijn.

3.7 Omzetting en implementatie van de Europese netcodes

3.7.1 Onderzoeken van de voorstellen van ELIA en SYNERGRID

De ontwikkeling en de tenuitvoerlegging van de Europese netcodes en de Europese richtlijnen vormen een belangrijke tool ter bevordering van de integratie en de werking van de interne energiemarkt. Dit geheel van Europese teksten heeft tot doel geharmoniseerde en coherente regels en vereisten te verstrekken die de grensoverschrijdende aspecten van de elektriciteitssector bestrijken. Het betreft de vereisten met betrekking tot de aansluiting op het net, de coördinatie van het beheer van het transmissienet en de ontwikkeling van Europese elektriciteitsmarkten.

Vandaag zijn alle Europese netcodes in voege. Er zijn in totaal acht codes, verdeeld in drie groepen: operationele codes, marktcodes en aansluitingscodes³⁵.

De familie van de aansluitingscodes telt drie codes:

- De verordening (EU) 2016/631 van de Commissie van 14 april 2016 tot vaststelling van een netcode betreffende eisen voor de aansluiting van elektriciteitsproducenten op het net (hierna: **NC RfG**, van **Requirements for Generators**)³⁶,
- De verordening (EU) 2016/1388 van de Commissie van 17 augustus 2016 tot vaststelling van een netcode voor de aansluiting van verbruikers (hierna **DCC**, van **Demand Connection Code**)³⁷,

- De verordening (EU) 2016/1447 van de Commissie van 26 augustus 2016 tot vaststelling van een netcode betreffende eisen voor de aansluiting op het net van hoogspanningsgelijkstroomsystemen en op gelijkstroom aangesloten power park modules (hierna: **HVDC**, van **High Voltage Direct Current**)³⁸.

De aansluitingscodes bevatten exhaustieve en niet-exhaustieve eisen. De exhaustieve eisen zijn vast, vereisen geen enkele nationale specificatie en zijn van toepassing in alle lidstaten. De niet-exhaustieve eisen bevatten niet alle gegevens of parameters om toegepast te worden en vereisen specificaties op nationaal niveau. Ze geven de lidstaten dus een mate van vrijheid, zodat ze de eisen kunnen aanpassen aan de kenmerken van het net of van de reguleringszone in kwestie en tegelijk binnen de door de codes bepaalde grenzen kunnen blijven.

Overeenkomstig de aansluitingscodes moesten de bevoegde netbeheerders uiterlijk op 17 mei 2018 een voorstel voor de algemeen toepasselijke eisen indienen met een niet-exhaustief overzicht van de eisen voor respectievelijk het transmissienet, het gewestelijk transmissienet en het distributienet. Dit voor de drie aansluitingscodes (NC RfG, DCC en HVDC). Rekening houdend met het toepassingsgebied van de codes hebben ELIA en SYNERGRID op 17 mei 2018 een voorstel ingediend voor de algemeen toepasselijke eisen voor de NC RfG en de DCC voor respectievelijk het gewestelijk transmissienet en het openbare distributienet³⁹. BRUGEL had een wettelijke termijn van zes maanden om een uitspraak te doen over deze voorstellen. De gewestelijke regulatoren zijn overeengekomen om binnen de werkgroep Forbeg

elektriciteit samen te werken en de beslissingen op elkaar af te stemmen om ervoor te zorgen dat de marktspelers in de drie gewesten over geharmoniseerde regels beschikken. Op 16 november besliste BRUGEL⁴⁰ net als de VREG en de CWaPE om deze voorstellen te weigeren omdat ze nog te veel onduidelijkheden bevatten en omdat bepaalde passages nog verbeterd moesten worden.

Bovendien heeft SYNERGRID, nog steeds met de bedoeling de nieuwe uit de NC RfG afkomstige eisen toe te passen, in december 2018 aan de gewestelijke regulatoren een voorstel voorgelegd voor het technische voorschrift voor de aansluiting van gedecentraliseerde productie-installaties die parallel met het distributienet functioneren (ook C10/11 genoemd). Net als de voorgestelde eisen voor algemene toepassing kon BRUGEL, in samenwerking met de gewestelijke regulatoren, dit voorstel niet goedkeuren zoals het werd ingediend.

Op dit moment werkt BRUGEL nauw samen met de andere gewestelijke regulatoren en de beheerders van de openbare netten aan de afstemming, verbetering en harmonisering van de eisen voor algemene toepassing van de NC RfG en de DCC, evenals het C10/11.

3.7.2 Onderzoek van het voorstel van ELIA voor de vermogensgrenzen van de installaties (drempel A, B, C en D)

De code NC RfG legt de eisen vast voor de aansluiting van nieuwe installaties voor elektriciteitsproductie. Deze eenheden moeten beantwoorden aan de eisen op basis van hun impact op het net, met andere

35 Voor meer informatie: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/markets-and-consumers/wholesale-market/electricity-network-codes>

36 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0631&from=EN>

37 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1388&from=EN>

38 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1447&from=EN>

39 Het Brusselse elektriciteitsnet valt echter niet binnen het toepassingsgebied van de HVDC.

40 <https://www.brugel.brussels/publication/document/beslissingen/2018/nl/BESLISSING-71-ELIA-afwijzing-vereisten-DCC.pdf>

<https://www.brugel.brussels/publication/document/beslissingen/2018/nl/BESLISSING-72-ELIA-afwijzing-vereisten-RfG.pdf>

<https://www.brugel.brussels/publication/document/beslissingen/2018/nl/BESLISSING-74-SYNERGRID-afwijzing-vereisten-DCC.pdf>

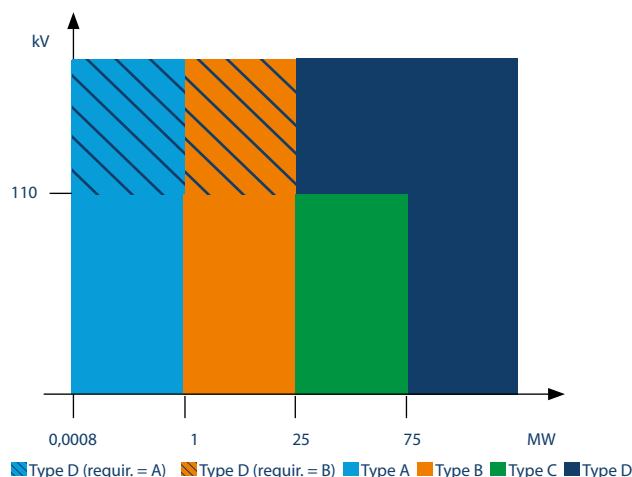
<https://www.brugel.brussels/publication/document/notype/2018/nl/BESLISSING-75-SYNERGRID-afwijzing-vereisten-RfG.pdf>

woorden de significante aard van de installatie. De significantie hangt af van het maximale vermogen en van de spanning van het aansluitingspunt van de installatie voor elektriciteitsproductie. De NC RfG onderscheidt vier verschillende soorten installaties (A, B, C en D) en bepaalt de maximumgrenzen van de maximumcapaciteitsdrempelwaarden. Elke lidstaat had echter de mogelijkheid om lagere drempelwaarden te bepalen dan voorzien in de NC RfG en zo strengere eisen op te leggen.

De bevoegde transmissienetbeheerders moesten een voorstel voor maximumcapaciteitsdrempelwaarden voor elektriciteitsproductie-eenheden van type B, C en D indienen voor hun regelzone. Als transmissiebeheerder bevoegd voor de Belgische regelzone heeft ELIA op 17 mei 2018 zijn voorstel voor maximumcapaciteitsdrempelwaarden voor elektriciteitsproductie-eenheden van type B, C en D ingediend. In haar beslissing van 16 november 2018⁴¹ heeft BRUGEL de door ELIA voorgestelde drempelwaarden goedgekeurd; het gaat over de volgende drempelwaarden:

Type A: $0,8 \text{ kW} \leq P_{\text{CAPACITY MAX}} < 1 \text{ MW}$ en $V_{\text{cp}} < 110 \text{ kV}$
 Type B: $1 \text{ MW} \leq P_{\text{CAPACITY MAX}} < 25 \text{ MW}$ en $V_{\text{cp}} < 110 \text{ kV}$
 Type C: $25 \text{ MW} \leq P_{\text{CAPACITY MAX}} < 75 \text{ MW}$ en $V_{\text{cp}} < 110 \text{ kV}$
 Type D: $75 \text{ MW} \leq P_{\text{CAPACITY MAX}}$ of $0,8 \text{ kW} \leq P_{\text{CAPACITY MAX}}$ en $V_{\text{cp}} \geq 110 \text{ kV}$

$P_{\text{CAPACITY MAX}}$ komt overeen met de (geïnstalleerde) maximumcapaciteit van de elektriciteitsproductie-eenheden en geeft het spanningsniveau op het aansluitpunt weer. Grafisch wordt dit als volgt weergegeven.

3.7.3 Bepalen van de installaties die in de zin van de Europese codes als bestaand beschouwd moeten worden

De nieuwe Europese verordeningen die de netcodes 'NC RfG' en 'DCC' vastleggen, voorzien in nieuwe aansluitingsbepalingen die van toepassing zijn zowel voor onderhavige installaties als voor nieuwe installaties, en dit op het ogenblik dat deze codes in werking treden. Deze nieuwe regels zullen dus niet van toepassing zijn op installaties die als bestaand worden beschouwd in de zin van de voornoemde codes.

Deze codes voorzien echter ook dat er op basis van het voorstel van de netbeheerders een geheel van specifieke eisen moet worden vastgelegd (algemeen toepasselijke eisen). Er is echter een verschil tussen het moment vanaf wanneer een eenheid als nieuw wordt beschouwd in de zin van hogergenoemde codes en het moment waarop de algemeen toepasselijke eisen goedgekeurd en verplicht worden; op die

manier ontstaat er een onzekerheid voor de investeerders en de initiatiefnemers van het project. In bepaalde gevallen weten de initiatiefnemers bij de uitwerking van hun project immers niet aan welke (algemeen toepasselijke) eisen de eenheden moeten voldoen.

Om de hierboven uiteengezette onzekerheid en de ongemakken die erdoor kunnen worden veroorzaakt te vermijden, acht BRUGEL het noodzakelijk om de datum waarop installaties als nieuw zullen worden beschouwd in de zin van de netcodes te bepalen rekening houdend met de datum van inwerkingtreding van de eisen die algemeen van toepassing zijn in het kader van hogergenoemde codes. Hogergenoemde codes voorzien immers in de volgende bepalingen:

- "Een lidstaat kan erin voorzien dat de regulerende instantie in gespecificeerde omstandigheden kan bepalen of de elektriciteitsproductie-eenheid als een bestaande productie-eenheid dan wel als nieuwe productie-eenheid moet worden beschouwd"⁴².

- "Een lidstaat kan erin voorzien dat de regulerende instantie in gespecificeerde omstandigheden kan bepalen of de transmissiegekoppelde verbruiksinstallatie, de transmissiegekoppelde distributie-installatie, het distributiesysteem of de verbruikseenheid als bestaand dan wel als nieuw moet worden beschouwd"⁴³.

Om een stabiel kader te waarborgen, heeft BRUGEL aan de gewestelijke autoriteiten voorgesteld⁴⁴ om BRUGEL toe te laten om te bepalen welke elektriciteitsproductie-eenheden en welke verbruiksinstallaties aangesloten op het gewestelijke transmissienet en op het distributienet als bestaand moeten worden beschouwd in de zin van de Europese verordeningen NC RfG en DCC.

41 <https://www.brugel.brussels/publication/document/beslissingen/2018/nl/BESLISSING-73-ELIA-drempelwaarden-productie-B-C-D.pdf>

42 4.2 van de NC RfG.

43 Artikel 4.2 van de DCC.

44 Advies op eigen initiatief 269 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt teneinde BRUGEL bevoegdheid te verlenen om te bepalen welke installaties als bestaand moeten worden beschouwd in de zin van de Europese netcodes. <https://www.brugel.brussels/publication/document/adviezen/2018/nl/ADVIES-269-bevoegdheid-BRUGEL-bepalen-installaties.pdf>

3.8 Aanpassing van de technische reglementen van de distributienetten voor elektriciteit en gas

De nieuwe elektriciteits- en gasordonnanties hebben de wettelijke bepalingen gewijzigd betreffende de wijziging van de technische reglementen (TR) voor het beheer van het gewestelijke transmissienet en het distributienet. Daardoor werd BRUGEL bevoegd voor de goedkeuring van deze technische reglementen. Er werd daarenboven ook een overgangsbepaling aangenomen betreffende de herziening van de reglementen, aangevat voor de inwerkingtreding van deze ordonnanties. Volgens deze bepaling worden de procedures tot wijziging van de geldende technische reglementen die aangevat werden vóór de inwerkingtreding van de ordonnanties, voortgezet volgens de bepalingen die gelden na hun inwerkingtreding.

De procedure begon met de brief van BRUGEL van 22 december 2016 waarin aan Sibelga werd gevraagd om na te gaan of het noodzakelijk was de technische reglementen voor respectievelijk het beheer van het elektriciteits- en gasdistributienet in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te herzien, en werd afgerond met advies 257bis⁴⁵ van BRUGEL van 29 maart 2018 betreffende de voorstellen van technische reglementen van de DNB, dat aan de Regering voorstelt om ze goed te keuren.

Intussen zijn de ordonnanties van 23 juli 2018 in werking getreden, waarin BRUGEL de goedkeuringsbevoegdheid krijgt voor de TR's en waarin een overgangsbepaling is voorzien voor de procedure gedurende de herziening van de TR's. Derhalve heeft BRUGEL, krachtens deze nieuwe

bepalingen de procedure gevolgd overeenkomstig de geldende bepalingen na haar inwerkingtreding. Aangezien het herzieningsproces de eindfase heeft bereikt, heeft BRUGEL een beslissing tot goedkeuring genomen op 5 december 2018.

3.9 Ontwikkeling van het openbare verlichtingsnet

In het kader van de openbare dienststopdrachten die aan Sibelga worden toegewezen door de ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is Sibelga belast met het beheer en het onderhoud van de verlichting van de gemeentelijke wegen. Dit net van openbare verlichting bestaat uit 84.101 verlichtingstoestellen voor 85.542 lampen.

Conform de elektriciteitsordonnantie heeft BRUGEL in 2018 twee adviezen aan de Regering uitgebracht over:

- de uitvoering van het in juni gepubliceerde programma van openbaredienststopdrachten van Sibelga voor het jaar 2017 (gedeelten openbare verlichting en veiligheid van de binnengasinstallaties), gepubliceerd in juni 2018;
- het programma van openbaredienststopdrachten van Sibelga voor het jaar 2019 (alle opdrachten) gepubliceerd in november 2018.

Een van de belangrijkste projecten in het programma van openbaredienststopdrachten van Sibelga heeft betrekking op het feit dat men vanaf 2019 bij de vernieuwing van het park of bij de plaatsing van nieuwe verlichtingstoestellen gebruik zal maken van ledtechnologie, terwijl deze technologie momenteel slechts 2% van het bestaande park uitmaakt. Om verscheidene redenen (levensduur, lichtstroom, complexiteit van de exploitatie, enz.) meende Sibelga dat

de ledtechnologie (voor de openbare verlichting) nog niet voldoende ontwikkeld was. Deze koersverandering is dus te verklaren door het feit dat Sibelga bij de verschillende leveranciers geleidelijk aan wordt geconfronteerd met het einde van de productie van de assortimenten klassieke technologie.

In haar advies over het programma van de openbaredienststopdrachten voor het jaar 2019 heeft BRUGEL aan de Regering gevraagd om de invoering van een nieuw door Sibelga voorgesteld budget (van € 190.434) te weigeren. Met dit budget zou de netbeheerder in staat moeten zijn verlichtingsprojecten voor gemeentelijke gebouwen te realiseren. BRUGEL was echter van mening dat de verlichting (aanlichting) van het gemeentelijk erfgoed valt onder decoratieve verlichting en niet tot de activiteiten behoort die door het programma voor de openbaredienststopdrachten worden gedekt en meer algemeen tot de geregleerde perimeter van de distributienetbeheerder. De Regering heeft in haar beslissing van 7 december 2018 trouwens de aanbevelingen van BRUGEL gevolgd.

Tot slot, gezien het feit dat de activiteiten voor het beheer van de openbare verlichting in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden uitgevoerd door meerdere spelers (Sibelga voor het gemeentelijke wegennet, Brussel Mobiliteit voor het gewestelijke wegennet en Leefmilieu Brussel voor de gewestelijke parken), is BRUGEL van mening dat het interessant zou zijn om een analyse uit te voeren van de manier waarop de openbare verlichting in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt beheerd. Met deze analyse zou men ook kunnen evalueren of mogelijke synergieën tussen (Brusselse) spelers winstgevend zouden kunnen zijn voor de gemeenschap. In dit kader zal BRUGEL deze analyse in 2019 op eigen initiatief uitvoeren in samenwerking met de betrokken actoren.

⁴⁵ Aanvullend advies 257bis van 29 maart 2018 betreffende de voorstellen van technische reglementen elektriciteit en gas, voorgesteld door de distributienetbeheerder elektriciteit en gas, SIBELGA, <https://www.brugel.brussels/publication/document/adviezen/2018/nl/ADVIES-257bis-aanvullend-technische-reglementen-2018.pdf>

4 De distributietarieven

4.1 Reguleringskader

Sinds 1 juli 2014 is BRUGEL bevoegd voor de tarifiering van de elektriciteits- en gasdistributie in het Brussels Gewest. Ter herinnering, deze bevoegdheid werd officieel overgedragen door de Brusselse ordonnantie van 8 mei 2014.

Er werd een werkgroep opgericht met de vier Belgische regulatoren. Deze werkgroep is in 2018 twee maal samengekomen. BRUGEL heeft bovendien de andere regulatoren uitgenodigd om deel te nemen aan het begeleidingscomité van de studie over de invoering van een capaciteitscomponent in de distributietarieven.

4.2 Belangrijkste activiteiten in 2018

4.2.1 De tariefaanpassingen

In de loop van de regulatoire periode voorzien de ordonnanties de automatische aanpassing van de distributietarieven na de inwerkingtreding van een nieuwe toeslag of belasting, evenals de jaarlijkse indexerings van de bedragen van de wegensretributies. Bovendien geeft elke aanpassing van de transmissietarieven aanleiding tot een wijziging van de tarieven voor de doorrekening van deze transmissiekosten door de distributienetbeheerder.

In het huidige tarifieringssysteem voor de distributiekosten legt de ordonnantie een nieuwe toeslag op. De

onmiddellijke toepassing van bepaalde maatregelen laat niet alleen de regulator, maar ook de netbeheerder en de leveranciers slechts een beperkte marge voor de implementatie ervan. Bovendien kan het principe van de niet-terugwerkende kracht van de tarieven niet worden gegarandeerd bij een onmiddellijke toepassing van een nieuwe toeslag.

Op 12 januari 2018 heeft BRUGEL de aanpassingen van de tarieven voor de doorrekening van de kosten van het gebruik van het transmissienet en van de tarieven van de wegensretributie goedgekeurd⁴⁶.

4.2.2 Controle van de regulatoire saldi 2017

In overeenstemming met de toepassing van artikel 5.2 van de tariefmethodologie heeft BRUGEL in 2018 de regulatoire saldi voor het boekjaar 2017 gecontroleerd⁴⁷.

Naast de goedkeuring van de tarieven omvat de tariefbevoegdheid immers ook de jaarlijkse ex-postcontrole van de rekeningen van de distributienetbeheerder.

Elk jaar van de regulatoire periode gaat de regulator over tot de controle van de bedrijfskosten, de gerealiseerde investeringen evenals de volumes verdeelde energie en stelt hij een grondig onderzoek in naar de vastgestelde afwijkingen van het initiële tariefvoorstel.

Net als voor het vorige boekjaar bleek uit de controle en goedkeuring van de rekeningen in 2017 opnieuw dat er

een aanzienlijk verschil bestond tussen de werkelijkheid en de geraamde budgetten, en dat er dus sprake was van een aanzienlijk regulatoir saldo. Deze situatie valt onder meer te verklaren door de overschatting van bepaalde kosten en een bijzondere economische context (zeer lage OLO-rente, vennootschapsbelasting ...). Na enkele correcties⁴⁸ werden de regulatoire saldi goedgekeurd door BRUGEL.

Voor 2017 bedroeg het gecumuleerde regulatoire saldo voor elektriciteit ongeveer 112 miljoen euro, waarvan 50,5 miljoen euro niet was toegekend aan specifieke projecten. Deze bedragen zullen waarschijnlijk worden aangewend voor het afvlakken van de tarieven tijdens de volgende tariefperiode en voor de financiering van bepaalde kosten voor specifieke of innoverende projecten zoals ondersteuning in het kader van projecten in verband met collectief zelfverbruik. Voor gas bedraagt het reguleringsfonds 90 miljoen euro, waarvan iets meer dan 49 miljoen nog niet is toegewezen. Een deel van de beschikbare middelen zal in de periode 2020-2024 worden gebruikt voor de conversie arm gas/rijk gas.

Tijdens iedere ex-postcontrole worden bepaalde posten meer in detail onderzocht. In 2018 ging een bijzondere aandacht naar bepaalde kostencategorieën, die grondiger werden geanalyseerd: de verschillende kosten en dekkingen van de verschillende verzekeringen, de verschillende voorzieningen, de projectuitgaven in het bijzonder voor informaticaprojecten en processen die verband houden met het projectbeheer bij de netbeheerder. Dankzij deze oefening kon de asymmetrie van de informatie tussen de regulator en de netbeheerder verder worden beperkt.

46 Beslissing 59: <https://www.brugel.brussels/publication/document/beslissingen/2018/nl/BESLISSING-59-NL-aanpassing-tarieven-2018.pdf>

47 Beslissing 76: <https://www.brugel.brussels/publication/document/beslissingen/2018/nl/Beslissing-76-tariefsaldi-2017-ELEK.pdf>

Beslissing 77: <https://www.brugel.brussels/publication/document/beslissingen/2018/nl/Beslissing-77-tariefsaldi-2017-Gas.pdf>

48 Verwerping van administratieve boetes, verwijlinterest en schadevergoedingen voor afsluitingen.

4.2.3 Specifieke tariefvoorstellen

De distributienetbeheerder heeft op basis van de in 2016 aangepaste tariefmethodologieën een nieuw tariefvoorstel ingediend voor het jaar 2019.

Deze specifieke tariefvoorstellen hebben uitsluitend betrekking op de posten van het tarief 'openbare dienstverplichting (ODV)' en de toeslag voor de vennootschapsbelasting. BRUGEL heeft op 25 oktober 2018 de nieuwe distributietarieven goedgekeurd⁴⁹ die vanaf 1 januari 2019 worden toegepast.

Deze nieuwe tarieven gelden voor zowel de huishoudelijke als de professionele afnemers.

Voor gas zal voor een huishoudelijke afnemer die jaarlijks 12.000 kWh verbruikt het gedeelte distributiekosten voor de ODV lager zijn in 2019 (0,0272 c€/kWh) dan volgens het aanvankelijk vastgelegde tarief 2019 (0,0499 c€/kWh). De toeslag voor de vennootschapsbelasting daalt lichtjes tussen 2018 en 2019. Dit tarief bedraagt 0,0987 c€/kWh tegenover 0,1062 c€/kWh zoals aanvankelijk voorzien.

Voor elektriciteit zal voor een huishoudelijke afnemer die jaarlijks 2800 kWh verbruikt het gedeelte distributiekosten voor de ODV lager zijn in 2019 (0,09894 c€/kWh) dan volgens het aanvankelijk vastgelegde tarief 2019 (1,2571 c€/kWh). De toeslag 'vennootschapsbelasting' bedraagt 0,4255 c€/kWh, tegenover 0,4924 c€/kWh, zoals aanvankelijk in 2014 was voorzien.

4.2.4 Transversale analyses

De tariefbevoegdheid stelt BRUGEL in staat om een transversale, efficiënte en volledige controle uit te voeren die

het mogelijk maakt om de tariefgegevens (tariefvoorstellen en ex-postcontrole) te vergelijken en te harmoniseren met de informatie die in de investeringsplannen en de programma's van de openbaredienststopdrachten worden doorgegeven.

4.2.4.1 Op het niveau van de investeringsplannen

Het geheel van de kosten (investeringen en exploitatie) van de distributienetbeheerder is onderworpen aan de controle van BRUGEL. Bij de goedkeuring van het tariefvoorstel voor de periode 2015-2019, heeft BRUGEL een globale budgettaire enveloppe goedgekeurd die de tarieven moet dekken.

De controle van de kostenbeheersing gebeurt ex post door BRUGEL.

In 2018 werd een globaal budget voorgesteld voor de investeringsplannen voor de periode 2019-2023. Voor 2019 bedraagt het respectievelijk 53,17 miljoen euro voor elektriciteit en 6,2 miljoen euro voor gas.

BRUGEL heeft gecontroleerd⁵⁰ of de investeringen voor 2019 in het investeringsplan 2019-2023 coherent zijn met de tariefvoorstellen.

4.2.4.2 Op het niveau van de openbare dienststopdrachten

Net als voor de investeringsplannen heeft BRUGEL enerzijds de coherentie⁵¹ van het programma voor de openbare dienststopdrachten voor 2018 met de tariefvoorstellen voor elektriciteit en gas geanalyseerd en anderzijds, tijdens de ex-postcontrole, het uitvoeringsverslag van het programma 2016 aan de tarifaire realiteit getoetst.

Na de aanpassingen van de methodologie werden voor het jaar 2018 de tarieven die verband houden met de openbare dienststopdrachten bepaald op basis van de realiteit 2016. Deze methodologische aanpassingen gelden zowel voor elektriciteit als voor gas (zie boven).

Voor elektriciteit bedraagt de totale voor 2018 geprogrammeerde kostprijs € 30.067.347. Voor gas bedraagt hij € 2.007.952 (de tussenkomst van het federale fonds niet meegerekend). Deze bedragen worden volledig gefinancierd door de distributietarieven. In 2017 werden aan de distributienetbeheerder twee nieuwe openbaredienststopdrachten toevertrouwd (Solarclick en Nrclick). Deze twee nieuwe opdrachten worden volledig gesubsidieerd door het Gewest en hebben geen impact op de distributietarieven.

4.2.5 Studie over de invoering van een capaciteitscomponent

In 2018 heeft BRUGEL een studie afgerond en een openbare raadpleging georganiseerd⁵² over de invoering van een capaciteitscomponent in de distributietarieven voor elektriciteit. In het kader van de voorbereiding van de tariefmethodologie 2020-2024 wilde BRUGEL over voldoende elementen beschikken om de noodzakelijke maatregelen te motiveren en te nemen inzake de tarifiering en in het bijzonder de tariefstructuur. De huidige tariefstructuur van de elektriciteitsdistributie is immers niet meer aangepast aan de behoeften van de netbeheerder, wiens kernopdracht bestaat in het aanpassen en moderniseren van zijn netten. Het was de bedoeling om na te denken over een tariefstructuur die aangepast is aan de huidige en toekomstige werkelijkheid (hernieuwbare productie, nieuw gebruik, nieuwe technologieën ...), die de eindverbruiker ertoe aanzet zijn gedrag en zijn verbruiksprofiel (consumactor) aan te passen.

49 Beslissing 68 – Elektriciteit: <https://www.brugel.brussels/publication/document/beslissingen/2018/nl/BESLISSING-68-goedkeuring-tariefaanpassingen-2019-Elek.pdf>

Beslissing 69 – Gas: <https://www.brugel.brussels/publication/document/beslissingen/2018/nl/BESLISSING-69-goedkeuring-tariefaanpassingen-2019-Gas.pdf>

50 Zie adviezen met betrekking tot respectievelijk het investeringsplan gas en elektriciteit voor de periode 2019-2023.

51 Zie beslissing betreffende het programma van de openbaredienststopdrachten 2019 van Sibelga.

52 Studie op eigen initiatief 26: https://www.brugel.brussels/publication/document/studies/2018/nl/PROJECT_STUDIE_26_NL_BRUGEL_TAR_CAP.pdf

In de studie wordt gewag gemaakt van twee incentives die voordeel voor de hele markt zouden kunnen opleveren. Enerzijds door de individuele vermogens te beperken wanneer het net zijn grenzen bereikt en anderzijds door het verbruik te verplaatsen naar gunstigere periodes.

De beperking van het individuele vermogen gaat hand in hand met de aansluiting met flexibele toegang. In de praktijk krijgt de eindgebruiker een capaciteitsterm op basis van zijn gewaarborgde contractuele capaciteit, maar kan hij gebruik maken van de totale technische capaciteit wanneer het net niet verzadigd is. Wanneer het net een moeilijke situatie voorziet (bijvoorbeeld congestie), kan het de toegangscapaciteit verlagen tot onder de contractuele capaciteit. Naast bepaalde wettelijke vereisten kan dit mechanisme slechts geïmplementeerd worden vanaf een meter die een beperking van het vermogen op afstand mogelijk maakt.

Om het gedrag van de gebruiker te veranderen en te komen tot een tariefstructuur waarbij de afstemming van het verbruik op de productie bevorderd wordt, moet er een tariefstructuur uitgewerkt worden met verschillende tijdsblokken. In de studie wordt aanbevolen om vier verschillende tijdsblokken in te voeren naargelang het seizoen (warmte/koude). Om te zorgen voor een optimale implementatie van een dergelijke structuur is er nood aan een aangepaste meters en toestellen voor gegevensbeheer.

Met een stimulerende tarifiering die tot een gedragswijziging leidt bij de klanten, kan op lange termijn de versterking van het net worden vermeden of beperkt en kan tegelijk de overeenstemming tussen productie en verbruik worden verbeterd.

4.2.6 Methodologie 2020-2024

Op basis van het akkoord dat in 2017 werd afgesloten, hebben BRUGEL en Sibelga in 2018 overleg gepleegd over het kader voor de uitwerking van de tariefmethodologie voor de periode 2020-2024.

In 2018 heeft de opstelling van de tariefmethodologieën 2020-2024 de inzet van veel medewerkers van BRUGEL gevraagd. Deze documenten, die een geheel van regels en leidende principes vastleggen, zullen de Brusselse netbeheerder immers in staat stellen om zijn tariefvoorstellen voor de vijf volgende jaren uit te werken. De ontwerpmethodologieën zijn in november 2018 officieel voor overleg voorgelegd aan Sibelga. Naar aanleiding van de verschillende opmerkingen heeft BRUGEL een overlegverslag⁵³ opgesteld met antwoorden op alle opmerkingen van de netbeheerder en in voorkomend geval, aanpassing van de methodologieën.

Het is de tweede oefening van dit type voor BRUGEL. De eerste (voor de periode 2015-2019) werd in 2014 gemaakt, na de bevoegdheidsoverdracht in het kader van de 6de staatshervorming.

Hoewel de in de vorige methodologieën vastgelegde grote principes voor het merendeel werden behouden en geperfectioneerd, werden er belangrijke wijzigingen aangebracht.

Voor de netbeheerder

Deze methodologieën onderscheiden zich onder meer door de mogelijkheid voor de netbeheerder om een bonus te krijgen op basis van prestatie-indicatoren voor de verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening (kwaliteit en continuïteit van de levering, kwaliteit van de behandeling van klachten ...). Dankzij dit mechanisme van

incentive regulation op basis van doelstellingen zal de netbeheerder een maximale bonus kunnen krijgen van 2,75 % van de billijke marge van het jaar in kwestie.

Deze methodologieën bepalen de kosten die door de tarieven gedekt moeten worden en de aard van deze kosten (beheersbare en niet-beheersbare kosten). In tegenstelling tot het vastgelegde kader voor de periode 2015-2019 voorzien de nieuwe methodologieën dat de kosten voor alle informaticaprojecten als beheersbaar worden beschouwd. En dit om Sibelga te responsabiliseren voor het beheer van zijn IT-projecten. Daarnaast heeft BRUGEL een begin gemaakt met de invoering van een IT-stappenplan dat een betere follow-up van de vele informaticaprojecten zal verzekeren en een duidelijker beeld van de kosten zal geven. Bovendien voeren de methodologieën voor de beheersbare kosten een efficiëntiefactor (0,75%) in om een efficiënt beheer van de middelen te verzekeren.

Dankzij deze methodologieën kan er aan de netbeheerder en zijn aandeelhouders ook een toereikende vergoeding worden gewaarborgd, terwijl ze nog kunnen beschikken over financiële middelen voor de financiering van de nodige investeringen in de Brusselse energienetten. Daarom heeft BRUGEL niets gewijzigd aan de principes om de billijke marge van de netbeheerder te kunnen bepalen.

Ze bepalen eveneens een kader voor de ondersteuning van bepaalde innoverende projecten in verband met de energietransitie, zoals projecten voor collectief zelfverbruik.

Voor de eindverbruikers

De distributietarieven zijn samengevat in één regel op de factuur van de verbruikers maar bestaan uit een geheel van verschillende tarieven. BRUGEL heeft verschillende wijzigingen aangebracht aan de structuur van de verschillende distributietariefcomponenten.

53 Overlegverslag: <https://www.brugel.brussels/publication/document/verslagen/2019/nl/Verslag-76-Overlegprocedure-sibelga-tariefmethodologie.pdf>

Voor alle (huishoudelijke en professionele) klanten die met laagspanning worden bevoorrad, zal vanaf 2020 een capaciteitscomponent worden ingevoerd. Een deel van de distributietarieven zal niet langer op basis van de verbruikte kilowatturen worden gefactureerd, maar gedeeltelijk op basis van het aansluitingsvermogen dat de eindgebruiker ter beschikking wordt gesteld. Deze capaciteitscomponent zal evenwel slechts 20% dekken van het tarief voor het gebruik en het beheer van het laagspanningsdistributienet. De andere componenten (behalve de meting, die vast blijft) blijven evenredig.

Bij de denkoefening rond de tariefstructuur heeft BRUGEL ervoor gezorgd dat drie principes worden nageleefd: de huidige tariefroosters vereenvoudigen, de historische tarieven die geen bestaansreden meer hebben, afschaffen, en de verbruikers aansporen om het net beter te gebruiken. Voor de middenspanningsklanten werd de plafondprijs of de degressiviteitscoëfficiënt afgeschaft. Sommige van deze maatregelen zullen in 2020 van kracht worden terwijl andere, die een grote impact op bepaalde netgebruikers kunnen hebben, geleidelijker zullen worden ingevoerd (tot in 2029) om een abrupte stijging van de tarieven te vermijden. BRUGEL heeft de netbeheerder om gepersonaliseerde informatie verzocht over de afnemers die het sterkst door deze maatregelen worden beïnvloed.

Deze verschillende keuzes op het vlak van tariefstructuur zijn uitvoerig gemotiveerd in de methodologieteksten. Wat de prosumenten betreft, behoudt BRUGEL de afschaffing van het compensatieprincipe en zal voor de periode 2020-2024 geen injectietarief toepassen. Voor gas voorziet de methodologie in de vrijstelling van de kosten voor aansluiting op het aardgasdistributienet voor de installaties van CNG-tankstations.

Bovendien worden er een aantal krachtlijnen bepaald wat betreft de vastlegging van niet-periodieke tarieven. Niet-periodieke tarieven worden gefactureerd na een technische (opening meter ...) of administratieve prestatie van de netbeheerder. Ook deze tarieven zullen ter goedkeuring voorgelegd worden.

4.2.7 Incentive regulation op basis van doelstellingen

Om Sibelga ertoe aan te zetten de kwaliteit van de dienstverlening aan de gebruikers van het Brusselse net en de actoren op de energiemarkt te verbeteren, heeft BRUGEL voorgesteld een incentive regulation-systeem (bonus/malus) voor de doelstellingen inzake de kwaliteit van de dienstverlening in te voeren. Dit systeem werd opgenomen in de nieuwe tariefmethodologie voor de periode 2020-2024.

Deze incentive regulation zal gebaseerd zijn op vier grote indicatorenfamilies die overeenkomen met de vier belangrijkste opdrachten van Sibelga:

- de levering van elektriciteit en gas,
- het beheer van de meetgegevens,
- de dienstverlening aan de markt,
- de dienstverlening aan de gebruikers via de behandeling van klachten van gebruikers.

Deze indicatoren werden met name geïdentificeerd in het kader van een studie⁵⁴ die BRUGEL in 2018 uitgevoerd heeft en die er met name in bestond de geïmplementeerde indicatoren te benchmarken om de prestaties van netbeheerders een andere Europese landen te beoordelen.

Brugel heeft zich eveneens ingezet om ervoor te zorgen dat er governanceregels worden ingevoerd om prestatie-indicatoren te implementeren naargelang de beschikbaarheid van historische gegevens. In 2019 zal de implementatie van dit tarifieringsmechanisme worden voortgezet. BRUGEL zal onder meer op basis van historische gegevens doelstellingen moeten bepalen die Sibelga moet behalen.

⁵⁴ Deze studie nr. 28 is op 23 januari 2019 gepubliceerd op onze website (BRUGEL-STUDIE-20190123-28).

5 Conclusies

De markante punten met betrekking tot het toezicht op de werking van de elektriciteits- en gasmarkt zijn als volgt:

• Wat betreft de werking van de elektriciteits- en gasmarkt:

- Het aantal actieve leveringspunten, zowel voor elektriciteit als voor gas, neemt al twaalf jaar - jaar na jaar - lichtjes toe. Deze stijging stemt overeen met de normale evolutie van de distributienetten in een stedelijke omgeving. Eind 2018 bedraagt ze 10% voor de elektriciteit en 6,2% voor het gas tegenover de situatie eind 2007. Wat de volumes betreft, is het elektriciteitsverbruik sinds 2007 licht maar aanhoudend gedaald, met een terugval van 12% in 2018 tegenover 2007. Anderzijds toont de evolutie van het verbruik van aardgas sinds 2007 een sterke correlatie met de evolutie van de graaddagen; dit bevestigt het overwicht van het residentiële verbruik, dat in essentie door de verwarmingsbehoeften van de Brusselse huishoudens wordt bepaald.
- Net als de vorige jaren blijkt uit de analyse van de concentratie op de Brusselse markt enerzijds een relatief kleinere concentratie op de aardgasmarkt dan op de elektriciteitsmarkt, en anderzijds nog hoge HHI-indicatoren tegenover het niveau 2000 dat in theorie een competitieve markt kenmerkt. Wat de veranderingen van leverancier betreft stellen we in 2018 een stijging vast na een sterke daling in 2017. Deze stijging heeft voornamelijk te maken met het aantal 'supplier switches' van LAMPIRIS, dat tussen 2017 en 2018 zowel voor gas als elektriciteit verdubbeld is. In het professionele segment stelt men in 2017 een opvallende stijging van de veranderingen van leverancier vast, na een offerteaanvraag van Interfin om de energielevering aan de Brusselse besturen en gemeenten gemeenschappelijk te maken en te rationaliseren. In 2018 normaliseert de situatie en volgt ze de geleidelijke evolutie die tot dan werd waargenomen.

- De marktaandeelen van de standaardleverancier blijven krimpen en bedragen respectievelijk 11,58% en 9,92% voor elektriciteit en gas op 31 december 2018. Bijgevolg verzoekt BRUGEL de wetgever om na te denken over het nut van het behoud van het begrip standaardleverancier, gelet op de constante daling en de relatief lage bereikte niveaus.
- Het jaar 2018 werd ook gekenmerkt door het faillissement en de stopzetting van de activiteiten van twee marktspelers. Na de technische en financiële moeilijkheden van Belpower en Energie I&V België bvba heeft BRUGEL namelijk beslist hun vergunningen in te trekken, omdat ze niet langer over de vereiste capaciteiten beschikten om ze te behouden. Belpower, dat aan 1.105 klanten leverde in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, onder wie 980 huishoudelijke klanten, heeft zijn activiteiten stopgezet in juni 2018. Aangezien de sector deze stopzetting verwachtte, kon de noodleverancier Engie de levering zonder problemen overnemen. Tot nu toe hebben ongeveer 770 klanten gekozen voor een nieuwe commerciële leverancier en zijn slechts vier beschermde klanten bij Sibelga gebleven. Voor Energie I&V België was de situatie heel anders. Na het faillissement van zijn BRP (Anode) heeft Energie I&V België geen nieuwe BRP aangeduid, wat uiteindelijk heeft geleid tot de intrekking van zijn leveringsvergunning. Alle gewestelijke regulatoren werden wakker geschud door het faillissement van Anode, dat een domino-effect had kunnen hebben. Anode trad immers op als BRP voor vijf kleine energieleveranciers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Aangezien het toezicht op de BRP een federale bevoegdheid is, was een goede communicatie tussen de federale regulator en de gewestelijke regulatoren essentieel. Dankzij deze contacten kon deze situatie vlot worden geregeld.

- Op het vlak van de regels voor de marktwerking is BRUGEL de evolutie van de toepassing van het nieuwe intergewestelijke platform voor de uitwisseling van marktgegevens (MIG6 van ATRIAS) blijven volgen. De lancering van dit nieuwe platform is al meermaals uitgesteld en dit heeft financiële en organisatorische gevolgen voor alle partijen. Er is nog geen datum voorzien voor de lancering van dit project. Gezien deze moeilijkheden heeft BRUGEL, alleen of samen met andere gewestelijke regulatoren, meerdere acties ondernomen om haar opdracht inzake controle van de markt uit te voeren, onder meer via de uitoefening van haar tariefbevoegdheid.
  - De ontwikkeling van de flexibiliteitsmarkt werd op wettelijk vlak voornamelijk gekenmerkt door de nieuwe bepalingen van de elektriciteitsordonnantie (rol van de DNB in het beheer van de meetgegevens van de flexibiliteit, invoering van de vergunning voor de levering van flexibiliteitsdiensten en vergoeding verschuldigd door de DNB ingeval van een onregelmatige beslissing om de activering van de flexibiliteit te weigeren), de implementatie van regels voor energie-overdracht door de CREG (waarover vooraf overleg werd gepleegd met de gewestelijke regulatoren) en de publicatie van DNB-/FSP-typecontracten voor de aangesloten klanten in distributie.
- ### • Wat betreft de controle van de ontwikkeling van de elektriciteits- en gasnetten:
- Op basis van opportuniteitsanalyses heeft BRUGEL de Regering aanbevolen om de door de netbeheerders voorgestelde investeringsplannen goed te keuren, aangezien de ter goedkeuring voorgelegde plannen een antwoord trachten te bieden op de verbruiksbehoeften op deze netten en te voldoen aan de kwaliteitsindicatoren voor de levering van energie volgens de geldende normen.

Wat betreft het beheer van de openbare verlichting in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is BRUGEL van mening dat het interessant zou zijn om een analyse te maken van de mogelijkheden voor synergie in het beheer van de verschillende parken van het Gewest door de verschillende actoren, wat gunstig zou zijn voor de gemeenschap. In dit kader zal BRUGEL deze analyse in 2019 op eigen initiatief uitvoeren in samenwerking met de betrokken actoren.

- In het ontwerp van investeringsplan van Sibelga wordt voorgesteld om niet-communicerende 'slimme' meters te installeren om te voldoen aan de eisen van de Europese richtlijn inzake energie-efficiëntie en aan de verplichting om bidirectionele meters te installeren voor de zelfproducenten. Om beter te beantwoorden aan de nieuwe bepalingen van de elektriciteits- en gasordonnanties stelt Sibelga bovendien een proefproject op ware grootte voor voor de installatie van 5.000 slimme elektriciteitsmeters. BRUGEL adviseert om dit proefproject uit te breiden om er een significant aantal gasmeters in op te nemen en andere acties voor de eindklanten, met name de modaliteiten voor de melding en herroeping van de beslissingen van deze klanten, de voorwaarden voor de mededeling van gegevens aan derden, de definitie van mogelijke primaire en afgeleide gegevens die de DNB

moet verzamelen en verwerken, en na een vergelijkende analyse van de elektrogevoeligheid, het bepalen van alternatieve technologische oplossingen voor de klanten die beweren dat ze elektrogevoelig zijn.

- In 2018 zijn er belangrijke evoluties geweest op wettelijk vlak. Er zijn nieuwe ordonnanties in werking getreden, die tal van nieuwe bepalingen bevatten, onder meer betreffende de omkadering van de flexibiliteitsmarkt, de uitrol van de slimme meters en de procedures voor de aanpassing van de technische reglementen. Daarnaast zijn verschillende Europese codes betreffende de aansluiting op het net het voorwerp geweest van analyse en voorstellen voor aanvullende nationale bepalingen (van ELIA en SYNERGRID), zoals voorzien in diezelfde codes. Deze voorstellen zouden voor de inwerkingtreding ervan goedgekeurd moeten worden door de gewestelijke regulatoren.

- **Wat de uitoefening van de tariefbevoegdheid betreft, onthouden we de volgende punten:**

- Voor 2017 bedroegen de tariefsaldi, goedgekeurd in 2018, 112 miljoen euro in elektriciteit, waarvan 50 om aan te wenden, en 90 miljoen euro in gas, waarvan 49,5

aan te wenden. Deze saldi verzekeren een bepaalde tariefstabiliteit voor de volgende regulatoire periode.

- BRUGEL heeft in 2018 in overleg met de netbeheerder de volgende tariefmethodologieën bepaald voor het opstellen van de distributietarieven voor elektriciteit en gas voor de periode 2020-2024. Deze methodologieën heb gevolgen voor zowel de netbeheerder (bepalen van de billijke marge, de incentive regulation op basis van kosten en prestatiedoelstellingen) als voor alle verbruikers (invoeren voor een capaciteitsterm voor laagspanningsklanten, geleidelijke afschaffing van de degressiviteitsfactor voor de middenspanningsklanten, afschaffing van de plafondprijs ...).
- In het kader van de tariefmethodologieën 2020-2024 is er een mechanisme van stimulerende tarifiering voor de kwaliteitsdoelstellingen van de dienstverlening ingevoerd. Dit mechanisme dekt de belangrijkste taken van de DNB en bevat flexibele beheersregels om een geleidelijke invoering van prestatie-indicatoren mogelijk te maken naargelang de beschikbaarheid van historische meetgegevens.

Verantwoordelijke uitgevers

J. Willems - G. Lepère - BRUGEL, Kunstlaan 46 - 1000 Brussel.

Design en vormgeving

www.inextremis.be

Foto's

stock.adobe.com

Ce cahier thématique est aussi disponible en français.

brugel ● ●

DE BRUSSELSE REGULATOR VOOR ENERGIE

Kunstlaan 46/14
1000 Brussel
info@brugel.brussels

www.brugel.brussels